„Generațiile vor râvni la zilele pe care le trăim" (I.I.C. Brătianu)

Restituiri

Revistă trimestrială de istorie ■ Apare la Pitești Anul 4 ■ Nr. 9 ■ septembrie 2005

Familia regală în timpul refugiului din 1918, la Bicaz. De la stânga la dreapta: principele Nicolae, regina Maria, principesele Elisabeta, Ileana, Mărioara și regele Ferdinand

DIN SUMAR:

ASASINAREA „OMULUI DE OȚEL"

Colonel dr. CORNEL CARP

Armand Călinescu era supranumit „Omul de oțel" al României pentru intransigența cu care a apărat democrația în vremurile tulburi din preajma celui de-al doilea război mondial. S-a născut la Pitești, la 22 mai 1893. Părinții: tatăl, Mihai Călinescu, era medic veterinar, colonel în armata română, mama, Ecaterina, casnică. A urmat cursurile Liceului „I.C. Brătianu" din localitate, fiind premiant în toți anii de studiu. Ulterior se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din București, frecventând în paralel și cursurile Facultății de Filozofie. Obține apoi doctoratul în Drept și Științe Economice la Universitățile din București și Paris.

A intrat în viața politică relativ de tânăr, în jur de 26 de ani, intenționând inițial să se înscrie la Partidul Național Liberal, fiind refuzat însă, din motive necunoscute, de Ionel Brătianu. În această situație, s-a înscris în Partidul Țărănesc, fondat tot de un argeșean – Ion Mihalache. Devine în scurt timp una din personalitățile de vază ale partidului, întâlnindu-l ca deputat în 1927. O dată cu crearea Partidului Național-Țărănesc (10 octombrie 1926), îi revine conducerea organizației județene Argeș, devenind ulterior prefect al județului. Urmează o carieră fulminantă: în 1929, secretar general la Ministerul Agriculturii și Domeniilor; în 1930, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, ministru de Interne în 1937, iar la 7 martie 1939, președinte al Consiliului de Miniștri. Încă de la început s-a arătat un adversar înverșunat al extremismului politic, fie că era situat la stânga sau la dreapta eșichierului politicii. Pe acest plan a condamnat cu fermitate acțiunile destabilizatoare ale Partidului Comunist din România, care acționa la ordinele Internaționalei Comuniste de la Moscova. În urma demonstrării implicării comuniștilor în incidentele de la Tatar-Bunar (1934), contribuie decisiv la scoaterea în afara legii a partidului ce acționa împotriva intereselor statului român. Un adversar la fel de înverșunat s-a dovedit a fi și pentru Garda de Fier, contribuind la desființarea organizației legionare și la arestarea liderilor ei, în frunte cu Corneliu Zelea Codreanu, în 1931. Față de comuniști, legionarii erau însă mult mai agresivi și mai puternici. Conflictul deschis între aceștia și curajosul om politic s-a acutizat în timp, derapând, în mod dramatic și fatal pentru Armand Călinescu, din sfera politicului în cea a amenințărilor, a șantajului și, în cele din urmă, a asasinatului. Ca urmare, omul politic argeșean a apărut repede pe „listele negre" ale legionarilor. Mai mult decât atât, Armand Călinescu atrăgea atenția asupra pericolului extern generat de expansiunea nazismului, fiind trecut de fasciștii de la Berlin pe lista indezirabililor ce urmau a fi scoși de pe scena politică prin orice mijloace. Dându-și seama că nu mai putea fi loc de înțelegeri, în aprilie 1938 a ordonat arestarea capilor mișcării legionare, în frunte cu Zelea Codreanu, aceștia fiind asasinați din ordinul regelui Carol al II-lea în noaptea de 29/30 noiembrie 1938. De aici încolo zilele lui Armand Călinescu erau numărate.

„Echipe ale morții" încep în grabă pregătirea asasinatului. Marele om politic a fost hărțuit în permanență cu amenințări, adresate atât la cabinetul său, cât și la domiciliu. Au urmat câteva tentative eșuate, deoarece primul-ministru era foarte bine păzit. Ultimele detalii privind asasinarea sa au fost stabilite de legionari în ziua de 18 septembrie 1939. În ziua fatală, 21 septembrie, o echipă de șase legionari a așteptat automobilul premierului în zona intersecția Bulevardului Eroilor cu Bulevardul Eroilor Sanitari. Din nefericire, Armand Călinescu nu folosea automobilul blindat, pe care îl cedase regelui Carol al II-lea, și el vizat de atentatele legionarilor. Ajuns din urmă de automobilul legionarilor, Cadillacul a fost lovit, oprindu-se. Garda primului-ministru a fost secerată de gloanțele legionarilor care se îndreptau în fugă spre Cadillac. Premierul a încercat să coboare, dar a fost pur și simplu ciuruit de gloanțele echipei morții. Deși au constatat decesul său, asasinii au continuat să tragă, zdrobindu-i pur și simplu craniul. Travestit în femeie, șeful legionarilor, Horia Sima, a urmărit în permanență modul de executare a asasinatului.

Intrați în transă, asasinii s-au deplasat la sediul Societății de Radiodifuziune, au oprit programul, anunțând asasinarea primului-ministru. Din fericire, emisia fusese întreruptă de un angajat. Vestea asasinării primului-ministru a consternat întreaga țară. Represaliile au fost extrem de dure. În toate capitalele de județ au fost împușcate câte trei căpetenii legionare, cadavrele lor fiind expuse oprobriului public în piețele centrale. În total, au fost executați peste 250 de legionari. Din păcate, toate aceste acțiuni s-au desfășurat în afara cadrului legal, contribuindu-se astfel de escaladarea violenței și terorii.

Armand Călinescu a fost înmormântat la Curtea de Argeș, regretat de întregul popor. Asasinarea sa a descurajat forțele democratice, care nu au abandonat însă lupta cu legionarii. Aceștia nu s-au mulțumit doar cu atât. După ce au ajuns la putere, în septembrie 1940, i-au profanat mormântul, aruncându-l în aer. Osemintele sale au fost arse și împrăștiate. Un bust din bronz ce urma să fie așezat într-o piață din Pitești a fost legat cu lanțuri și târât în batjocură pe străzile orașului unde s-a născut.

Din păcate, Piteștiul a uitat de marele său fiu. Doar o stradă mai amintește de numele său.

23 AUGUST 1944

Prof. univ. dr. GHEORGHE BUZATU

Literatura istorică privind evenimentele din august 1944 din România este, pe cât de bogată, pe atât de inegală și de variată. Ceea ce este deosebit de semnificativ, lovitura de stat de la 23 august 1944 s-a aflat, chiar din momentul declanșării, în centrul unei suite de conflicte, care s-au interferat ori succedat, deopotrivă, în țară, dominată de comuniști în 1945-1989, ori în exil, unde "vocile" predominante au aparținut îndeosebi reprezentanților P.N.Ț , P.N.L., Regelui Mihai și, nu mai puțin, legionarilor din emigrație. A fost, nu trebuie să ne înșelăm, o confruntare ce s-a desfășurat pe planurile politico-diplomatic, ideologic și propagandistic, științific și literar, iar, nu în cele din urmă, în domeniul informațiilor. Însă rolul major, se înțelege, l-au avut istoricii, ei fiind, finalmente, adevărații învingători. Aceasta întrucât, în stadiul actual, istoricii și-au câștigat posibilitatea de a studia nestingheriți premisele și desfășurările lui august 1944 ori libertatea de-a spune ultimul cuvânt.

Ceea ce, trebuie să recunoaștem, este cu totul remarcabil, în raport cu situația lui Aurică Simion, care a beneficiat de un "tratament special" cu volumul intitulat *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944* (Cluj-Napoca, 1979), cuprinzând informații și interpretări rămase valabile și astăzi.

Regele Mihai și mareșalul Ion Antonescu pe frontul din Basarabia, în cel de-al doilea război mondial

Pe de altă parte, s-ar putea vorbi de o satisfacție tardivă, după ce - atâtea decenii - au precumpănit punctele de vedere ale factorilor politici, situație care se reflectă, înainte de orice și în chipul cel mai nefiresc, în șirul denumirilor de tot felul pe care le-a cunoscut actul de la 23 august 1944, de la *lovitură de stat* sau *de palat*, ceea ce nu-i tot una, prin 1944-1945, la *eliberarea sovietică*, predominantă prin 1947-1955, apoi la *insurecția armată* și, în sfârșit, prin anii '80, la *revoluția de eliberare națională armată antifascistă și antiimperialistă*, altfel zis, în viziunea autorităților ceaușiste, *revoluția română din august 1944*, pentru ca, în prezent, să se ajungă, iarăși, la ceea ce a fost de bun la început și exprimă, cu adevărat, realitatea, esența fenomenului istoric - *lovitură de stat*... Deși se insistă, de regulă, asupra străduințelor comuniștilor de-a se "introduce" în derularea actului de la 23 august 1944, pe care l-au înălțat până la rangul de sărbătoare națională, mai multe forțe politice și grupări s-au străduit să-și asume paternitatea, exclusivă sau măcar parțială, a evenimentului, precum: 1) Regele Mihai I și colaboratorii; 2) partidele istorice și, cu prioritate, P.N.Ț. - Iuliu Maniu; 3) P.C.R., care a avut privilegiul duratei menținerii la putere (1947-1989), dar nu și pe acela al adevărului, în vreme ce, de cealaltă parte, s-au impus străduințele foștilor colaboratori ai Mareșalului Ion Antonescu și, separat, ale legionarilor de-a desconsidera și condamna faptele întâmplate. De altfel, sub acest aspect, "startul" l-a dat însuși Mareșalul Ion Antonescu, care, la sfârșitul zilei de 23 august 1944, închis fiind după arestare împreună cu Mihai Antonescu în camera de timbre a Casei Noi de la Palatul Regal din București, a fost *cel dintâi* care a redactat "pentru istorie" o relatare referitoare la împrejurările demiterii sale, respingând - cum putea face altfel? - faptele survenite și exprimându-și îngrijorarea - pe deplin legitimă, în condițiile survenite – pentru viitorul țării și al neamului.

Cu referire directă la 23 august 1944, în stadiul actual al cercetărilor, după deschiderea arhivelor și extinderea perspectivei asupra epocii cercetate, după desființarea cenzurii, dar și după toate cele prin câte și cum a trecut România, în prezent este sigur că nimeni nu mai e în măsură să revendice exclusiv paternitatea actului istoric, să-l includă în categoria temelor **tabù** sau, cumva, în cercul lui **noli tangere**... În chip cu totul fericit, faptele, în măsura sporită în care țin de domeniul trecutului, aparțin istoricilor, și numai lor, care, dacă încă n-au făcut-o, trebuie să se pună la lucru, pentru a le surprinde și reda exact, obiectiv, în toată amploarea, spectaculozitatea și complexitatea lor, cu toate laturile lor bune sau rele, albe sau negre. Și aceasta dacă se dorește a se confirma tradițiile, excelente, ale scrisului nostru istoric, în ansamblu. Revenind la bilanț, se impune cu prioritate atenției un lucru: decenii la rând, pe măsură ce aniversările se aglomerau, numărul dărilor de seamă voit concluzive și festive sporea, se raportau, de la un an la altul, obligatoriu, noi realizări istoriografice, superioare celor precedente, deși, până acum, iată, CARTEA CĂRȚILOR de-spre 23 august 1944 încă n-a apărut! Cu toate că, în anume privințe și momente, intensitatea investigațiilor în domeniu bătea toate recordurile istoriografice, până la a deveni

Coloană de prizonieri germani
23 august 1944

bănuitoare, iar, în chip bizar, se ajunsese, prea adeseori, ca întreaga istorie a prezenţei României pe fronturile celui de-al doilea război mondial şi chiar întregul trecut naţional să fi fost "cântărite" (ori valorate) prin ... prisma lui 23 august 1944! Nu se afirma cu claritate, dar se gândea că, dacă a fost conflagraţia secolului, ea s-a produs numai pentru că trebuia să survină 23 august 1944. Pentru atât, şi pentru nimic mai mult, nu! Fără evenimentul nostru, măcelul planetar n-ar fi avut vreun rost şi sens! Erori grave, evident, dar nu o tragedie, din moment ce, şi în prezent, după 15 ani de tranziţie, mulţi dintre studioşii de odinioară au "emigrat" spre alte zone ale trecutului, unde - culmea! - repetă păcatul originar, fiind dispuşi să înghesuie istoria de ansamblu a războiului mondial în alte "mari" probleme, care, acum ca şi atunci, se dovedesc parte a fenomenului şi nu pot, nicidecum, atinge ori depăşi întregul!

Ajungem la episodul cardinal - arestarea Antoneştilor. După radiografia zilei de 23 august 1944, publicată în colaborare în anul 1979 şi după alte studii, bazate pe investigarea şi confruntarea memorialisticii şi declaraţiilor, pe coroborarea documentelor, încheierile ce se desprind sunt următoarele:

1) La 23 august 1944, în epicentrul evenimentului - arestarea Antoneştilor (la Palatul Regal din Calea Victoriei) s-au aflat cel puţin 30 de persoane, care, ulterior, au depus mărturii, verbal ori în scris. Calitatea surselor, în funcţie şi de aceea a oamenilor, diferă şi, se înţelege, valoarea probelor este inegală. Un izvor (Ioan de Mocsonyi-Styrcea) este (asemenea personajului, care în 1947-1963 a răvăşit închisorile comuniste) execrabil, deci inutilizabil; altele sunt aproximative, atestând clar dorinţa autorilor de-a se propulsa tardiv pe roluri marcante în desfăşurarea faptelor (în ordine, D. Dămăceanu, Emilian Ionescu, C. Sănătescu, aşadar, toţi militari); nu lipsesc probele dezinhibate (Lucreţiu Pătrăşcanu, Bellu Zilber), nici cele dezlânate (Emil Bodnăraş, C. Agiu), după cum nici altele fardate şi voit studiate (Regele Mihai, diplomaţii de la Curte). În categoria, rară, a mărturiilor sistematice şi precise le includem pe cele datorate lui Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Gh. I. Brătianu, Mihai Antonescu, Gheorghe Barbul, Grigore Gafencu şi Eugen Cristescu, iar în cea de excepţie, cuprinzând relatări şi declaraţii prompte şi exacte, unele chiar adnotate (chiar dacă în închisoare), care rezistă tuturor confruntărilor, se înscriu toate materialele ce poartă girul Mareşalului Antonescu. Faptul nu este întâmplător, de vreme ce, în 1944-1946, era cel dintâi interesat de aflarea şi stabilirea adevărului. Este un element remarcabil, care recomandă precis sursele fudamentale, de la care trebuie să pornim şi la care să revenim în analize.

Dintre documentele ce poartă semnătura Mareşalului, distingem trei de o valoare excepţională:

- Documentul intitulat ***Însemnări din celulă***, aşternute într-o agendă din 1930 a Regelui Carol II, chiar în seara demiterii (aprox. între orele 21 şi 23), după ce Mareşalul şi Mihai Antonescu au fost încuiaţi în aşa-zisa cameră-safe a Casei Noi. Documentul, ţinut ascuns vreme de decenii, a fost scos la lumină, în 1980, de către Gh. Teodorescu (fost în garda Palatului) şi se păstrează în original.

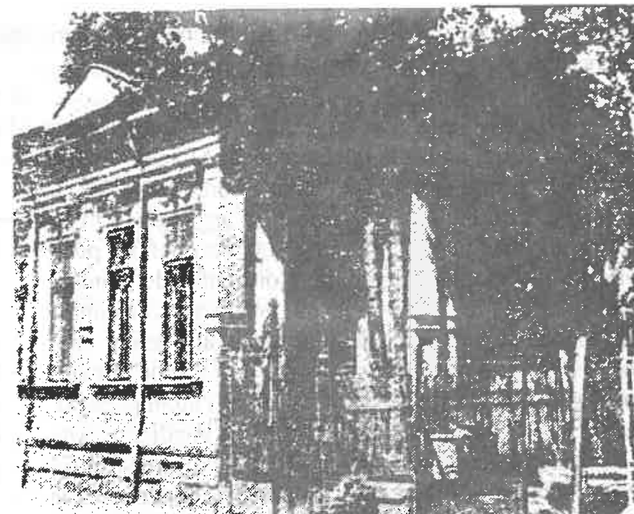
- Detaliile furnizate de I. Antonescu în cursul interogatoriilor conduse de Avram Bunaciu, la 15 şi 20 aprilie 1946, în cadrul pregătirii procesului "marii trădări naţionale" din 6-17 mai 1946. De reţinut că ex-Mareşalul a revăzut şi corectat, cu acribie ... ştiinţifică, toate filele dactilografiate ale interogatoriilor şi, în unele cazuri, nemulţumit, a solicitat să fie re-audiat! Aşa s-a întâmplat cu textul primei audieri pe tema 23 august 1944, când pe marginea interogatoriului din 15 aprilie 1946 a consemnat:

*"**Declaraţiile** [mele] **nu sunt înregistrate total şi nici în propriile fraze** [exact]. **De aceea apar atât de incoerente. Mareşal Antonescu**".*

În consecinţă, Avram Bunaciu l-a chemat pe deţinut la un nou interogatoriu, la 20 aprilie 1946, din care extragem acest fragment, care, juxtapus textului amintit al ***Însemnărilor din celulă***, ne oferă, fără discuţie, descrierea cea mai completă şi veridică, exactă a desfăşurării audienţei istorice de la Palat din 23 august 1944 (aproximativ între orele 15,15 şi 17,30). Să parcurgem şi acest text:

"[...] Mergând la Palat** [în după-amiaza de 23.8.1944], **l-am găsit pe culoare pe d-l Mihai Antonescu şi am mers împreună la Rege. Am văzut în curte tancurile pe care mi le ceruse să se apere de nemţi. Ţevile erau îndreptate spre casă. Atunci, în faţa lui Mihai Antonescu şi Sănătescu, i-am spus că nu mai e nimic de făcut şi că aşteptăm numai un răspuns de la d-l Clodius şi scrisoarea partidelor politice. Sănătescu se scoală şi spuse: «Vi le aduc eu». Regele a ieşit din cameră şi după o jumătate de ceas s-a reîntors cu un pluton de soldaţi din garda Palatului cu revolverele în mână. Surprins, am spus: «Ce înseamnă aceasta, Majestate?». În timpul acesta m-a luat de coate un maior** [Anton Dumitrescu] **pe care l-am făcut «mişel». Lui Sănătescu i-am spus: «Nu ţi-e ruşine, d-tale, om bătrân, să-l puie pe Rege,

un copil, să facă astfel de lucruri neuzitate?». După ce Sănătescu mi-a spus: «Sunteţi arestat fiindcă nu aţi vrut să faceţi armistiţiu» şi i-am răspuns «Cum îndrăzneşti să afirmi că nu am vrut să fac armistiţiu?», Regele a trecut în altă cameră. După aceasta Sănătescu a făcut semn soldaţilor să ne scoată** [din "Salonul Galben"]. **Am fost băgaţi într-o casă de fier în care-şi ţinea (presupun) d-na Lupescu bijuteriile. Era o încăpere mică, lipsită de fereastră, fără scaune. Am stat până la 4, când a venit d-l «Ceauşu» care ne-a dus într-o casă de la periferie** [în Bucureşti] **unde am stat 8 zile** [până la 30 august 1944], **când ruşii ne-au ridicat şi dus la Moscova".

Casa conspirativă din Bucureşti (Calea Moşilor nr. 103), unde s-a pregătit actul de la 23 august

Insistăm şi asupra dezvăluirilor pe care Ion Mihalache, indicând drept sursă pe Iuliu Maniu, le-a făcut la 28 august 1944 lui Eugen Cristescu:

" ...Însuşi Mihalache a fost surprins de întorsătura lucrurilor şi ştia de la Maniu următoarele amănunte: că M.S. Regele a chemat întâi pe Mihai Antonescu şi, după aceea, a pus pe Mihai Antonescu să-l cheme pe Mareşal. După o discuţie asupra situaţiei, l-a întrebat pe Mareşal: «Ce ai de gând să faci?» Şi Mareşalul i-a spus că a luat contact cu Mihalache şi cu Gheorghe Brătianu, că a făcut aranjamentul care l-am arătat mai sus, că în trei zile va semna armistiţiul şi, în acest scop, Mihai Antonescu e pregătit să plece la Cairo. Că M.S. Regele a spus Mareşalului că e târziu în trei zile ca să se încheie armistiţiul, dat fiind situaţia gravă a frontului, şi că, dacă nu-l încheie Mareşalul Antonescu repede, atunci M.S. Regele are soluţia ca să se încheie imediat armistiţiul. Aci s-a început o discuţie enervantă, între M.S. Regele şi Mareşalul Antonescu. Mareşalul i-a spus: «Majestatea Voastră n-are puterea politică în mâna sa. Aceste puteri sunt lăsate prin decret de tatăl Majestăţii Voastre mie şi aceste puteri mi-au fost întărite mie, prin cele două plebiscite, pentru care am cerut confirmarea din partea poporului a actelor politice pe care le-am făcut». Discuţia a mers din ce în ce mai enervantă, până când M.S. l-a trecut pe Mareşal într-o altă cameră, să aştepte, şi atunci a chemat pe Sănătescu, cu care avea deja formula complet aranjată, a schimbat guvernul, s-a hotărât să dea comunicatul prin radio, pentru încetarea luptelor şi au urmat tot lucrurile cunoscute. Pe dl Mihalache l-am întrebat: «Cum, dacă v-aţi înţeles cu toţii aşa şi dacă Mareşalul mi-a spus că s-a înţeles cu Gheorghe Brătianu, cum s-au învârtit lucrurile că M.S. s-a supărat şi a pornit singur să facă, fără Mareşalul Antonescu, armistiţiul?». Dl Mihalache mi-a răspuns că nu ştie pozitiv cum a relatat Gh. Brătianu conversaţia sa cu Mareşalul Antonescu şi că el crede că Gheorghe Brătianu e acela de la care, prin modul cum a expus lucrurile, s-a tras concluzia că Mareşalul nu ar vrea să încheie armistiţiul, până nu va aviza şi pe Hitler. Că Gh. Brătianu a cerut Mareşalului, în acelaşi timp, şi o schimbare a guvernului, iar Mareşalul a răspuns: «Aceasta o vom face după încheierea armistiţiului. Nu e vreme acum pentru schimbare de guvern. O vom face ceva mai târziu» şi că, din relatarea acestor fapte, Maniu, Dinu Brătianu şi, probabil, şi Regele au tras concluzia că Mareşalul Antonescu nu vrea să încheie armistiţiul imediat şi de aceea a trecut M.S. Regele, personal, împreună cu Sănătescu şi ofiţerii care-i avea fixaţi dinainte, la darea comunicatului pentru încetarea luptei şi la schimbarea guvernului..."

Ce se desprinde, în mod sigur, din textele de mai sus, care, repetăm, trebuie coroborate cu ***Însemnările din celulă*** ale Mareşalului, precum şi cu alte mărturii? Neputând cuprinde totul, vom proceda selectiv, reţinând esenţialul, surprinzând mobilul faptelor întâmplate:

a) În 22-23 august 1944, Antonescu luase ferm decizia de-a încheia Armistiţiul cu Naţiunile Unite, lucru comunicat şi, deci, bine cunoscut comploţiştilor.

b) I. Antonescu fusese rugat de fruntaşii partidelor istorice (Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, I. Mihalache, Gh. I. Brătianu, C. Titel Petrescu) să conducă el operaţiunea de semnare a armistiţiului.

c) Mareşalul fusese ferm convins până atunci că retragerea României din *Axă* şi semnarea armistiţiului trebuiau realizate numai după avertizarea lui Hitler. De altfel, în seara de 22 august, revenind de pe frontul din Moldova, el i-a exprimat precis lui Carl Clodius, pe care l-a primit la Preşedinţia Consiliului de Miniştri din Bucureşti, intenţia ca România să se desprindă de *Axă*, precizându-i că mai aştepta răspunsul Berlinului încă 24 de ore, până la 24 august 1944, orele 18,00. Dar, în clipa în care, la Snagov, în 23 august 1944, aproximativ la ora 11,00, Ion Antonescu a căzut la înţelegere cu Gh. I. Brătianu, în prezenţa lui Mihai Antonescu, vice-preşedintele Consiliului de Miniştri şi titularul Externelor, ca istoricul să-i aducă o "scrisoare de garanţie" semnată de liderii istorici, în sensul că ei erau de acord cu condiţiile armistiţiului (cedarea provinciilor istorice din Est în folosul U.R.S.S.,

despăgubirile de război etc.), din acel moment, aşadar, Mareşalul s-a declarat dispus să nu mai aştepte "acordul" lui Hitler.

d) De "scrisoarea de garanţie", Antonescu avea nevoie la vizita anunţată telefonic de la Snagov Palatului Regal pentru ora 15,00, de faţă fiind chiar Gh. I. Brătianu. La rândul său, istoricul se angajase ferm să aducă documentul până la ora 15,00, dar, nefiind posibil, s-a deplasat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri din Bucureşti, în jurul orei 15,00, pentru a-i face cunoscut lui Mihai Antonescu acordul deplin al liderilor istorici, urmând să prezinte "scrisoarea de garanţie" în cursul serii, pentru a fi difuzată prin radio. Putem presupune că Mihai Antonescu nu l-a înştiinţat imediat pe Mareşal asupra acestei comunicări, dat fiind, probabil, că avea s-o facă la Palat, unde aveau să se întâlnească în minutele următoare la Rege, unul (Mihai Antonescu) ajungând mai devreme, iar celălalt (Ion Antonescu) cu oarecare întârziere. Ne conducem după condica de audienţe la Rege, aflată în păstrare la Biblioteca Academiei Române, unde se menţionează "intrările" la Palat: Mihai Antonescu - ora 15,00, Ion Antonescu - ora 16,15.

e) Mihai Antonescu, care, înainte de sosirea Mareşalului, s-a întâlnit cu Regele şi generalul Constantin Sănătescu preţ de 20 minute, le-a expus această "desfăşurare de forţe", precum şi intenţia de-a pleca cu avionul la Ankara pentru a negocia cu Aliaţii, mai ales că în 22-23 august 1944 făcuse patru intervenţii diplomatice oficiale şi urgente prin Ankara.

f) Regele l-a rugat pe ministrul de Externe să rămână la Palat, urmând a reveni o dată cu Mareşalul, când acesta avea să ajungă în Calea Victoriei.

g) Această pauză, de numai 30 de minute şi care s-a ivit întâmplător, avea să le fie fatală Antoneştilor, dar iată cum şi de ce:

- Suveranul, reîntâlnindu-se în răstimpul acesta cu colaboratorii săi, în biroul regal de lucru din Casa Nouă, situat vizavi de Salonul Galben, unde aveau să fie primiţi şi arestaţi Antoneştii, a fost sfătuit de complotişti să-l preseze pe Mareşal să semneze imediat armistiţiul.

- Este posibil ca Mihai Antonescu să nu-l fi înştiinţat pe Ion Antonescu de acordul verbal adus de Gh. I. Brătianu la Preşedinţie înainte de ora 15,00, deşi nu credem. Admiţând că l-a înştiinţat, Mareşalul mai mult ca sigur a apreciat gestul ca insuficient şi, de aceea, în cursul ultimei audienţe la Rege, nici nu l-a avut - după cum deducem din *Însemnările din celulă* - în consideraţie. Numai aşa se explică cum, venit pentru a discuta soluţia Armistiţiului, Mareşalul a respins sugestiile şi solicitările presante ale Regelui în direcţia unui armistiţiu imediat. În plus, Antonescu venise la Rege ca să-l informeze, iar nu să-i raporteze ori să realizeze ceva (armistiţiul!) împreună. Înainte de orice, Mareşalul nu era omul - nici chiar în acele momente cruciale - care să asculte recomandările Suveranului, un "copil", cum l-a calificat de altfel în cursul întrevederii, iar aceasta pentru că în problema armistiţiului Conducătorul avea deja planul său şi n-a admis sugestiile venindu-i din partea "cuibului de vipere" de la Palat.

h) Din aceste contradicţii şi neînţelegeri avea să rezulte, puţin după ora 17,00, respingerea de către Mareşal a sugestiilor Regelui, iar, finalmente, arestarea Antoneştilor!

i) Care era deosebirea de soluţii între cele

UNIVERSUL

ROMÂNIA STĂPÂNĂ PE SOARTA EI

PROCLAMAŢIA M. S. REGELUI MIHAI I

ROMÂNIA A ACCEPTAT CONDIŢIILE ARMISTIŢIULUI

NAŢIUNILE UNITE SPRIJINĂ RECUCERIREA ARDEALULUI ROMÂNESC

"Universul" din 24 august 1944

două tabere - complotişti şi victimele posibile ale inversării de situaţii? Una enormă, şi anume:

- Regele şi echipa sa apreciau că era suficient să se anunţe arestarea Antoneştilor şi întoarcerea armelor, pentru ca Aliaţii - iluzie deşartă – să se grăbească să ofere României Armistiţiul, şi încă în cele mai bune condiţii! Or, se cunoaşte prea bine, nu avea să fie aşa. N-a fost admis nici un Armistiţiu, iar presa internaţională ("Times", "New York Times" ş.a.) de a doua zi s-a precipitat a vorbi despre capitularea României, care, efectiv, se produsese.

- I. Antonescu urmărea, dimpotrivă, ca să se încheie efectiv un Armistiţiu, pentru un anume segment al frontului, şi ale cărui consecinţe, mult mai favorabile decât ale unei capitulări de genul celei menţionate, ar fi fost incontestabil pozitive!

În aceasta a constat esenţa faptelor desfăşurate. Imediat, trupele sovietice au ocupat România, ele fiind literalmente "aduse", iar guvernul Constantin Sănătescu, tocmai instalat, surprins şi dezamăgit, avea să protesteze cel dintâi împotriva situaţiei intervenite. Efectele loviturii de stat, departe de-a fi fost "roze", începură să se repercuteze chiar împotriva complotiştilor şi, în perioada imediat următoare, deopotrivă cei victorioşi şi cei învinşi la 23 august 1944, aveau să suporte din plin consecinţele de cataclism ale unui act istoric înfăptuit în pripă şi prost conceput. Era, poate, **răzbunarea istoriei**, la care avea să se refere Ion Antonescu, în detenţie la Moscova ori la Bucureşti (1944-1946)? Sau, după cum au întrevăzut victimele complotului, "blestemul Mareşalului"?! Nu ştim, cu toate că legătura nu era una fantezistă...

MONARHIILE MODERNE ALE BALCANILOR

Acad. RĂZVAN THEODORESCU

Academicianul Răzvan Theodorescu la sesiunea cu tema "Periodizarea istoriei civilizaţiei vechi româneşti" organizată de Universitatea de Stat din Piteşti

Printre semnele exterioare cel mai des invocate ale modernizării Sud-Estului european sunt citate dinastiile străine, venite dinspre Nordul germanic protestant şi catolic în lumea meridională ortodoxă ieşită din ceea ce obsesiv – şi, nu o dată, exagerat şi fără nuanţe – este socotită a fi fost „noaptea otomană".

Fără a zăbovi asupra cazului – mai bine ştiut, fireşte, pe meridianul nostru – al Hohenzollernilor din ramura suabă de la Sigmaringen, veniţi în 1866 pe pământ românesc şi care se află, de altminteri, în frapante paralelisme cu ceea ce se petrecea la sud de Dunăre, să aruncăm o privire spre Balcani. Acolo unde trei monarhii – două întemeiate la câteva decenii după 1800, o alta instaurată atunci când românii îşi obţineau independenţa pe câmpiile bulgare de la Plevna – înregistrau şi geneza unor înnoiri instituţionale esenţiale ale unora dintre cele mai vechi popoare din Europa.

Geneză ce are însă, prin dinastiile ce întruchipează o parte din aceste modernizări, diferenţe care îmi par esenţiale şi care nu se pot explica altfel decât printr-o anumită tradiţie – chiar foarte veche – pe care o ignorăm adesea.

În cazul celui mai prestigios pământ balcanic – prin a sa civilizaţie –, cel elenic, vedem cum după războiul pentru independenţa Greciei, care a adus în prim-plan figuri de oameni politici precum Alexandru Mavrocordat Missolonghi – descendent, la a patra generaţie, din primul principe fanariot al ţărilor române – sau Ioannis Capodistria, fostul ministru al ţarului rus, era chemat pe tronul regal, spre a stăvili luptele fratricide autohtone, prinţul Otto de Bavaria, în timpul căruia gustul neoclasic al Münchenului avea să se întrupeze în primele opere de arhitectură ale noii Atene (ironie supremă, la chiar poalele Acropolei, cea care a izvodit amintitul gust septentrional!). După treizeci de ani de domnie, acesta se va exila în patria-i germană, locul său fiind luat de nepotul regelui Danemarcei, George I, din dinastia de Glücksburg, începător al unei descendenţe regale încă existente – din nou în exil –, cu o istorie punctată de instabilităţi guvernamentale, de proiecte ale unor mari politicieni, ca Venizelos, de lovituri de stat şi dictaturi militare, de efemere sau durabile epoci republicane.

Nu mai puţin, în vecina Bulgarie, ajunsă principat autonom în 1878, avându-l drept cneaz până în 1886 pe principele german şi ofiţerul prusac – dar, culmea, sprijinit de Rusia – Alexandru de Battenberg, din 1887 venea pe tron un alt mare aristocrat de neam german, Ferdinand de Saxa-Coburg. Ofiţer austriac ce-l avea drept bunic matern pe însuşi vestitul Ludovic Filip, „regele-cetăţean" al francezilor, el trecea în 1896 la confesiunea ortodoxă sub numele, plin de glorie medievală, de Boris şi era proclamat „ţar" în 1908. Înnoirile instituţionale şi legislative – de pildă, introducerea codului francez şi a celui italian de către guvernele de la Sofia (în vreme ce Bucureştiul încercase să adapteze constituţia belgiană) – alternau cu puseuri războinice, cu frustrări teritoriale, cu alianţe politice – aidoma României – spre ţările Axei, cu dictaturi regale – regăsite mai târziu şi la nord de Dunăre –, precum aceea începută în 1934 de Boris al III-lea, cel care l-a avut prim-ministru pe ilustrul arheolog Bogdan Filov, aşa cum contemporanul său român Carol al II-lea îl făcuse cel dintâi sfetnic al său pe marele lui dascăl, Nicolae Iorga.

Alta, cu totul alta, ne apare situaţia din Serbia. Aici monarhia modernă a fost una naţională – singura din Balcani cu acest caracter, (căci dinastiile au fost ale locului: Karagheorghevicii – cei care au condus răscoala antiotomană începută în 1804) –, alternând cu Obrenovicii, care s-au aflat în fruntea mişcării de independenţă de la 1815, când această din urmă familie – cu multe legături româneşti – l-a dat pe Miloş, principe ereditar în vasalitate turcească, apoi pe Mihail, cârmuind între 1839 şi 1842 şi iarăşi, în 1860-1868; adică înainte şi după Alexandru Karagheorghievic, în vremea căruia omul de stat care a fost Ilja Garaşanin a

elaborat (1844) proiectul „Marii Serbii", ştiut sub numele de „Nacertanje", ţintind la refacerea vechiului imperiu sârbesc din secolul al XIV-lea. Căci, trebuie spus apăsat, întregul demers politic al sârbilor moderni a ţinut seama de acest model medieval, mai ales după proclamarea regatului (1882), sub Milan al IV-lea şi Alexandru din aceeaşi dinastie a Obrenovicilor. Ideologia sârbă nu s-a schimbat nici sub dinastia Karagheorghevicilor, reveniţi la tron în 1903 – într-un spaţiu balcanic al loviturilor de stat şi al asasinatelor regale fără pereche în epocă –, prin Petru I, apoi prin Alexandru I – cel care a iniţiat dictatura din 1929 –, în fine, prin Petru al II-lea, ultimul suveran dinainte de republica lui Iosip Broz Tito.

Mistica naţională de sorginte medievală – mai puternică la aceşti sud-slavi decât chiar gândul multisecular al grecilor cuprins în „Marea Idee" elenică a refacerii Bizanţului –, desfăşurată după 1918 în năzuinţele a ceea ce s-a numit „regatul sârbilor, croaţilor şi slovenilor", evidentă de la politică la artă – să nu uităm că acest gând a stat la temeiul proiectului, niciodată terminat, al sculptorului Ivan Meštrović, cel al „templului Vidovdanului", menit a-i nemuri pe eroii de la Kosovo din 1389 seceraţi de Semilună –, îşi are rădăcinile într-o realitate prea puţin ştiută: Serbia medievală, cea a secolelor XII-XV, a fost singurul spaţiu sud-est european unde cultul regilor, hiperbolizarea suveranilor au determinat ataşamentul faţă de dinastiile sârbeşti, faţă de marii jupani ţari şi despoţi – de la Ştefan Nemanja, Ştefan Uroş şi Ştefan Duşan, la cei din neamurile Lazarević şi Branković – reprezentaţi sute de ani în fresce, în gravuri, în pagini de cronici şi în folclor, chiar şi după căderea cetăţii Smederevo (1459) sub turci, adică după sfârşitul independenţei.

Pentru cine vrea să mediteze la ce a însemnat şi înseamnă rezistenţa politică şi culturală în Serbia războiului ultim şi în cea de astăzi, la particularităţile acestui spaţiu slav al Europei – atât de incendiar încă –, nota dinastică naţională este un semn. De permanenţă şi, într-un fel, de destin.

Descinse din monarhia „contractuală" a Nordului protestant – acolo unde dăinuie până astăzi regalităţile constituţionale din ţările scandinave, din Olanda şi din Anglia –, monarhiile moderne din arealul ortodox, cele „de import" de la Atena, Sofia şi Bucureşti, cele „naţionale" de la Belgrad, au marcat, oricum, un capitol important de sincronizare benefică şi novatoare cu Occidentul. Încheierea lor bruscă, la sfârşitul ultimului război mondial sau nu mult după aceea, a fost prefaţată, nu trebuie uitat, de eşecul limpede al acestor monarhii ajunse, în anii antebelici, la dictaturi ce negau democraţia, în Iugoslavia la 1929, în Bulgaria la 1934, în Grecia la 1936, în România la 1938.

Asemenea maurului, monarhii moderni ai Balcanilor îşi făcuseră, până atunci, datoria.

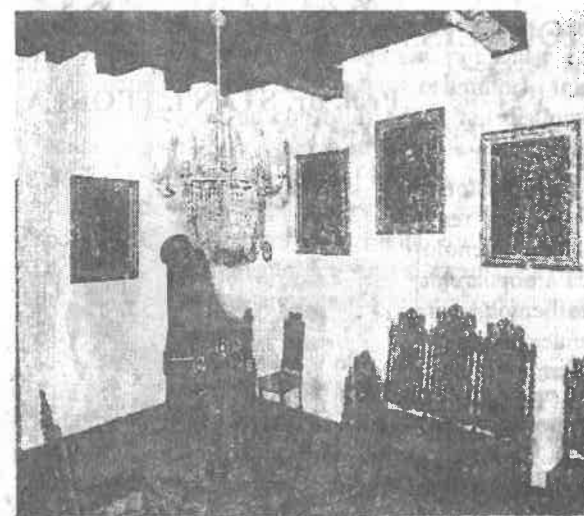
SENSIBILITATE ŞI ISTORIE LA CONACUL DIN GOLEŞTI

CRISTINA BOŢOGHINĂ

„Sensibilitatea şi istoria" – un subiect nou. Nu cunosc cărţi în care să fie tratat, nici nu văd ca multiplele probleme pe care le implică să fie formulate undeva. Şi iată, deci (să-i fie iertat unui sărman istoric acest strigăt de artist – „iată, deci") un frumos subiect[1]. Aşa îşi începea Lucien Febre studiul ce avea să rămână un veritabil program pentru istoria mentalităţilor, stimulând eforturile de reconstituire a vieţii afective din vremurile trecute. Acest subiect a fost abordat şi până în 1989 de unii istorici români – doresc să pomenesc aici în mod deosebit numele regretatului profesor Alex. Duţu –, această preocupare devenind după anii 1990 o adevărată modă.

Este o încercare timidă de a pătrunde în înseşi culisele sale sufleteşti, acolo unde s-au născut iubirea şi ura, frica şi curajul, mila şi atâtea alte sentimente ce au însoţit faptele lor şi le-au ridicat la nivel de istorie. Trebuie menţionat, de asemenea, că sensibilitatea însăşi a fost mai bine definită, în raport cu sensul ei în epocă, sens pe care marea „Enciclopedie" l-a sugerat limpede, evocând tendinţele armonizabile în modelarea ideală a fiinţei umane, astfel încât „pe măsură ce spiritul dobândeşte mai multă lumină, inima dobândeşte mai multă sensibilitate"[2]. În accepţiunea sa actuală, termenul de sensibilitate este definit ca fiind acea „capacitate de reacţie afectivă, intensitate afectivă, emotivitate". Este o incursiune scurtă, sumară în lumea ideilor şi sentimentelor, pentru a reda tumultul vieţii de acum două veacuri. Alături de documentele tradiţionale (corespondenţa), sursele figurative au putut surprinde şi alte expresii de mari sensibilităţi.

Şi pentru a intra încet în miezul temei, să vedem întru început ce a însemnat casa propriu-zisă, căci sunt case care au luat valoarea unei fizionomii, ale căror amintiri ne urmăresc, ale căror ferestre deschise spre grădini ne-au rămas în memorie, ca o privire – şi nu e de mirare să fie aşa –, situaţie regăsită şi la conacul din Goleşti. Zidită pentru adăpostirea unor oameni după placul şi pentru nevoile lor, înfăţişând decorul vieţii de toate zilele şi fiind hotarul firesc al unui grup uman strâns unit prin legăturile intensităţii, aceasta – casa – capătă un suflet. Casa este decorul unde se trăiesc destine, în care izbucnesc conflicte, iar dramele îşi vor căpăta deznodământul. În secolul al XIX-lea a fost o afacere de familie, locul ei de existenţă şi punct de reunire – casa este morală şi politică. Dar casa nu înseamnă nimic fără cei care o înviorează, fără glasurile acelora care îi dau viaţă, fără acea „fiinţă morală" care este familia. Există diverse şi numeroase fluxuri care îi menţin unitatea, o străbat în toate sensurile, cum ar fi

Imagine din interiorul Conacului Goleşti

sângele, sentimentele, secretele, memoria şi, nu în ultimul rând de se n-am spune-o banii.

În spiritul şi sensibilitatea lui Al. Albu, iubirea de familie – familia fiind doar o parte din ţară – şi iubirea de ţară se împleteau, cea dintâi subsumându-se celeilalte: „În afara familiei, înconjurat de câtiva prieteni, nu e fericire pe pământ (...) Omul simţitor (...) nu trebuia s-o găsească decât în familie şi într-un mic număr de oameni simţitori şi profunzi ca şi dânsul, prietenii lui (...) cu care să-şi poată plânge pe şoptite nenorocirile patriei"[3].

Memoria tatălui său era vie în amintirile sale, şi poate dintre toţi fiii şi-a apreciat cel mai mult părintele – George Fotino are această certitudine. În cursul a mai bine de trei decenii cuprinse în atât de omeneştile înscrisuri ce dau astăzi la iveală, numai Albu pomeneşte de părintele său, dorind să-i calce pe urme: „Spiritul meu mă aduce lângă tatăl meu. Văd pe tata, el îşi plânge patria, dar mulţumit de sine, îmi arată cu mândrie urmele-i pe care eu trebuie să-i urmez. Da, nobil şi generos părinte, voiu încerca să te imit"[4]. Dar poate cel mai elocvent, cel mai clar, marea sa sensibilitate iese la iveală atunci când singur mărturiseşte că „nu vreau să scriu o scrisoare în care inima mea să rămână rece".

Prizonieri ai prezentului prinşi de zbuciumul timpului în care trăim, suntem tentaţi să ne imaginăm viaţa de odinioară tot prin prisma propriilor trăiri sufleteşti.

Şi nu era deloc aşa. La Goleşti, viaţa îşi continua cursul într-un ritm molcom. Doar când şi când acest ritm a fost schimbat de câte un eveniment. Asemenea oricărei familii, şi aceasta a cunoscut din plin bucuriile, împlinirile, necazurile.

Un astfel de moment de bucurie a fost cel al pregătirilor pentru căsătoria nepoatei Zoe Racoviţă cu „domnul diplomat" Effingham Grant, în ziua de 8/20 octombrie 1850, mai ales că nunta a avut loc la Goleşti şi a ţinut 3 zile, după obicei, după care mirii au plecat la Bucureşti. La nuntă, scrie Alexandrina Luţa, „am dat ţăranilor să bea şi le-am făcut horă", „la sfârşitul cinei, după ce s-a urat sănătate mirilor, veni rândul scumpilor noştri emigranţi, toată lumea a băut în sănătatea voastră, ciocnind paharele cu şampanie şi urându-vă să vă reîntoarceţi în curând fericiţi în ţară". Nu pot să nu amintesc ce scria Zinca Golescu la 1 iunie 1850; acest fapt nu necesită nici un fel de comentariu: „Dumnezeu ne-a trimis pe acest tânăr, căci în disgraţia în care ne găsim să ţi se prezinte o partidă atât de bună să ceară mâna fetei noastre, fără să vorbească de zestre este într-adevăr providenţial şi cu totul neobişnuit în ţara noastră"[5]. Şi totuşi fata a primit zestre 4000 de galbeni din partea bunicii sale, sumă deloc de neglijat, iar mama sa, Ana Racoviţă, mărturisea: „am să caut să vând o moşie ca să dau zestre Zincăi". Este bine cunoscută situaţia financiară a familiei – mereu, mereu economii, se trăieşte în mare economie la Goleşti.

Însă, alături de căsătorie, neîndurătorul Thanatos s-a dovedit că a fost o prezenţă cât se poate de grăbită; din nefericire, la un an, familia a pierdut pe nepoata Alexandrina Luţa, la numai 20 de ani.

Alături de comunitate, aşa cum de altfel a fost întreaga familie de-a lungul veacurilor, Alexandrinda Luţa s-a îmbolnăvit de tifos, care „făcea prăpăd atunci când venea", în timp ce îngrijea o bolnavă din sat.

Peste toate grijile şi necazurile cotidiene, moartea acestei nepoate la această vârstă fragedă a făcut ca lumea de la Goleşti să se adâncească în durere: „La Goleşti s-a lăsat întuneric". Doar ideea că un „suflet aşa de curat locuieşte acum în sferele cereşti" mai strecoară o rază de mângâiere în lumea durerii închisă în vechiul conac[6].

NOTE:

[1] Al. Duţu, *Dimensiunea umană a istoriei*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1986, p.138

[2] Şt. Lemny, *Sensibilitatea istoriei, în secolul XVIII românesc*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1990, p.6

[3] G. Fotino, *Din vremea renaşterii naţionale a Ţării Româneşti. Boierii Goleşti*, Monitorul Oficial şi Imprimeriile statului, Imprimeria naţională, Bucureşti, 1939

[4] *Ibidem*, p. 123

[5] *Ibidem*, p. 210

[6] *Ibidem*, p. 234

AGENDĂ CULTURALĂ

CENTRUL CULTURAL PITEŞTI:

- 12 septembrie 2005—Simpozion: "Convenţia de armistiţiu şi comunizarea României"

- 19 septembrie 2005—Simpozion: "Armand Călinescu şi Dictatura carlistă"

ESTE DESUET NAŢIONALISMUL?

Prof. dr. STAN I. FLOREA

Abordarea naţionalismului ca doctrină politică a declanşat şi multe pasiuni, nu numai abordări liniştit-raţionaliste, obiective. Abordările pasionale au făcut, uneori, din naţionalism un incubator pentru stări şi acţiuni istorice viciate de rasism, şovinism, antisemitism, xenofobie, o sursă a rătăcirilor etnice. Folosit în scopuri de asuprire naţională, de înrobire a popoarelor de altele mai puternice, naţionalismul este socotit, în mod necritic, un „dăunător" de care contemporaneitatea trebuie să se ferească şi pe care trebuie să-l incrimineze fără ezitare şi cu multă încrâncenare. Naţionalismul a devenit, pentru unii dintre contemporanii noştri, o emblemă a ruşinii. Dincolo de aceste atitudini, îmbibate prea adesea de interese oculte, pentru teoreticienii situaţi pe poziţiile obiectivităţii ştiinţifice, naţionalismul este o realitate incontestabilă care îndeplineşte funcţii istorice şi satisface nevoi reale, existenţiale, culturale şi spirituale. În această ipostază, naţionalismul este o teorie a legitimităţii existenţiale, specifice, cultural-spirituale şi teritoriale a unei comunităţi, exprimată într-o organizare politică istoriceşte determinată. Naţionalismul statuează convergenţa unităţii politice şi naţionale. Rădăcinile lui sunt seculare şi sunt legate de conştiinţa specificităţii etnice, de particularităţile mentalităţilor, tradiţiilor, obiceiurilor caracteristice etniei care se stabileşte într-un teritoriu în care îşi formează o cultură proprie şi o organizare politică pe măsură. Istoria a descoperit principiul fundamental al dezvoltării popoarelor, potrivit căruia o etnie nu trăieşte cu ideii de împrumut, ci cu idei pe care le-a produs prin efort propriu şi/sau pe care le-a preluat din alte civilizaţii şi le-a altoit pe trunchiul roditor al propriei culturi şi civilizaţii, al spiritualităţii pe care a edificat-o.

Există, aşa cum susţinea N. Iorga, "un foarte vechi naţionalism instructiv al poporului român"[1], dar nu numai al lui, ci al tuturor popoarelor aşa cum atestă istoria universală. Atât cel mai vechi, cât şi cel mai nou naţionalism sunt o viziune asupra lumii. O concepţie cu privire la rolul şi locul comunităţii naţionale în sistemul relaţiilor şi raporturilor cu alte comunităţi şi organizaţii statale. Naţionalismul îşi pune pecetea asupra modului de organizare socială, a utilizării resurselor de care dispune comunitatea, asupra tipului de relaţie atât cu vecinii, cât şi cu etnicii din interiorul graniţelor şi chiar cu indivizii ce aparţin propriei etnii, în legătură cu modul de distribuire a rolurilor în realizarea scopurilor în baza cărora se asociază pentru a se dezvolta şi a se afirma cu demnitate în lume. Caracterul lui cuprinzător, antrenant, de participare vie la procesul istoric real, adresarea lui directă la sentimentul de apartenenţă la o comunitate specifică din care provine şi căreia îi aparţine în mod necondiţionat orice fiinţă umană îi asigură o stare de perenitate şi-i conferă un anumit grad de universalitate. Naţionalismul este o valoare istorică perenă şi o realitate fenomenologică a popoarelor, este bemolul care atenuează dizarmoniile produse de posibila incoerenţă a aşezării popoarelor pe portativul istoriei.

Nicolae Iorga—fondator al doctrinei naţionaliste româneşti

Forţa de atracţie şi de rezistenţă a naţionalismului rezidă atât în capacitatea lui de a satisface exigenţele propriei identităţi şi angajării în universalitate a infinitelor grupări naţionale prin creaţiile lor culturale, cât şi în energia cu care postulează ideea continuităţii şi a responsabilităţii naţiunilor faţă de acţiunea istorică la care participă.

Continuitatea nu are doar relevanţa unităţii în curgerea necontenită a istoriei, ci şi pe aceea de conservare, de păstrare a fiinţei. Conservatorismul naţionalist ia forma unei particularităţi esenţiale, generatoare de maximă prudenţă în faţa oricărei inovaţii ideologice şi sociale. N. Iorga, de exemplu, era de părere „că în dezvoltarea unei societăţi mici nu e prea bine" ca noutăţile doctrinare să nesocotească realităţile tradiţionale. Marele cărturar ne sfătuia: "Să nu ne credem noi prea mari şi prea noi faţă de poporul nostru, pe care să-l considerăm ca prea puţin nou şi prea mic; să nu pretindem a învăţa poporul ceea ce nu ştie, ci să ne apropiem, smeriţi ucenici, de ceea ce poporul ştie mai bine decât noi. Să nu ne luăm atitudini de pedanţi care scormonesc nu ştiu ce teorii apusene şi pretind să schimbe obiceiurile de cugetare ale naţiunii lor, ci să începem întâi prin studierea obiceiurilor de cugetare ale naţiunii noastre, să ne inspirăm din toate tradiţiile poporului din care facem parte, să însumăm în sufletul nostru toate experienţele de atâtea veacuri ale acelui popor şi, după ce vom şti toate aceste lucruri, pe urmă să ne gândim la elaborarea unei doctrine pe care s-o punem la îndemâna poporului, şi pe care el n-o va primi niciodată dacă nu va veni în rândul întâi de la dânsul"[2].

Deşi Nicolae Iorga era de părere că naţionalismul, cel puţin în cazul nostru, al românilor, vine din adâncurile existenţei noastre ca popor, teoria modernă a naţionalismului afirmă că începuturile constituirii doctrinei naţionale sunt legate de revoluţiile burgheze, de formarea statelor naţionale şi de intrarea în modernitate. Industrializarea, constituirea pieţei interne, extinderea reţelelor de comunicaţie, intrarea în competiţia economică cu alte comunităţi au potenţat preocupările naţiunilor pentru cunoaşterea originilor şi împrejurărilor în care s-au constituit ca entităţi distincte, a locului şi a rolului pe care l-au jucat de-a lungul existenţei lor, a factorilor naturali obiectivi şi a celor subiectivi care le-au declanşat resursele creatoare şi le-au sporit vitalitatea pentru a face faţă confruntărilor cu istoria etc. Naţionalismul a apărut şi a rămas ca o stare de fapt. Cu o fatalitate fenomenologică, cum spunea M. Ralea[3].

Dar naţionalismul nu poate fi redus la atâta. El este şi "încercarea de a face cultura şi organizarea statală congruente, de a înzestra o cultură cu propriul acoperiş politic, cu mai mult de un acoperiş"[4]. Efect, cum am spus, al dezvoltării capitaliste a societăţii, el a pus într-o relaţie nouă individul cu comunitatea (naţiunea). Naţiunea este reprezentată ca un grup cu voinţă comună căruia i se subordonează voinţa individului, atunci când ele nu se pot armoniza. Naţiunea este hărăzită să îndeplinească un anumit rol în desfăşurarea evenimentelor istorice. Decisivă în îndeplinirea acestui rol este nu numai salvarea universului tradiţional, laborator al plămădirii unui nou univers cultural-spiritual, ci şi afirmarea unui nou destin, a cărui dimensiune este demnitatea. Acestui nou rol, individul urmează să-i subordoneze idealurile şi aspiraţiile. De aceea i se cere să-şi deducă scopurile din scopurile generale ale naţiunii. Eforturile lui să fie orientate spre înălţarea economică şi cultural-spirituală a naţiunii, să fie congruente cu destinul istoric al propriei naţiuni. Ideea de progres se constituie ca idee propulsor a individului şi a comunităţii, ca factor axial al modelării axiologice a individului şi a comunităţii căreia îi aparţine în mod obiectiv.

Nicolae Iorga la serbările "Astrei" Abrud, 14 septembrie 1938

Un adevărat entuziasm al schimbărilor progresive antrenează proiectele comunităţii şi ale individului, care îşi înţeleg menirea în lume ca factori de schimbare şi de transformare a împrejurărilor. Comunităţile şi indivizii acţionează ca agenţi ai procedurii schimbării împrejurărilor şi ai plasării acelor schimbări în contextul schimbărilor internaţionale.

Pe măsura generalizării obiectivului schimbării, naţionalismul este tentat să-şi asume responsabilităţi şi dincolo de propriile graniţe teritoriale. Astfel, apare „o legătură între naţionalism şi procesele colonialismului, imperialismului şi decolonizării"[5], de fapt apare o nouă realitate istorică, în care au loc nu numai dezrădăcinări de structuri şi fapte învechite,ci şi înrădăcinări de noi valori de cultură şi civilizaţie. Prin performanţele realizate naţiunile consolidate devin un puternic centru de interes şi de atracţie pentru comunităţile mai puţin performante. „Dacă un stat industrial modern poate funcţiona doar cu o populaţie mobilă, alfabetizată, standardizată cultural şi interşanjabilă, atunci populaţiile neştiutoare de carte, aproape muritoare de foame, scurse din gheţarul lor cultural rural de odinioară în cazanele târgurilor de cocioabe, năzuiesc spre încorporarea într-unul din acele bazine culturale, a accesului la şcoli primare, la locuri de muncă şi la toate celelalte"[6].

Dorinţele reciproce – ale unora de a se extinde şi ale altora de a intra în sfera de dominare a celor performanţi – nu se realizează în afara oricăror tensiuni. „Adesea, aceste populaţii alienate, dezrădăcinate pot şovăi între diverse opţiuni, şi adesea pot recurge la o şedere provizorie în unul sau altul dintre locurile temporare şi tranzitorii de odihnă şi cultură"[7]. Oscilaţiile în opţiuni ale celor neperformanţi, orizonturile de interese ale celor performanţi constituie cauze ale conflictelor şi ale luptei pentru stabilirea zonelor de interese. Din aceste confruntări de interese se nasc malformaţiunile naţionalismului: rasismul, şovinismul, xenofobia, antisemitismul, dar şi numeroasele elemente de conlucrare şi de cooperare între diferitele naţiuni. Ponderea pe care o dobândesc malformaţiile în diferitele epoci şi la diferitele naţiuni, în dezavantajul cooperării şi unităţii lor de acţiune nu este generată de naţionalism ca fapt cu valoare istorică, ci de interesele unor grupuri cu putere de influenţă şi decizie, ce domină o anumită naţiune în sine. Nu naţionalismul este dăunător în sine, ci manipularea valorilor lui specifice de către anumite grupuri din interiorul sau din afara unei naţiuni.

NOTE:

[1] Iorga, Nicolae, *Doctrina naţională*, în volumul "Doctrinele partidelor politice", Ediţie îngrijită şi note de Petre Dan, colecţia „Etos şi Logos", Editura Garamond, Bucureşti, pag. 42

[2] *Op.cit.*, pag. 41

[3] Ralea, Mihail, *Noi forme de naţionalism*, în volumul "M. Ralea, scrieri", vol. 7, ediţie, prefaţă şi note de Florin Mihăilescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1989

[4] Gellner Ernest, *Naţiuni şi naţionalism, noi perspective asupra trecutului*, Antet, C.E.U., 1994, pag. 66

[5] *Ibidem*, pag. 69

[6] *Ibidem*, pag. 574

[7] *Ibidem*, pag. 74

„DIVERSIUNEA" DE LA CABANA PADINA, UN EPISOD SEMNIFICATIV DIN REZISTENŢA ARMATĂ ANTICOMUNISTĂ (II)

Prof. GRIGORE CONSTANTINESCU

Apoi, coboară în beciul Cabanei Padina II, de unde iau alte alimente... După aceea, urcă în camere... Sub ameninţarea pistoalelor, cabanierul ciocănea la uşa fiecărei camere... Martorii intrau şi erau postaţi într-un colţ, interzicându-li-se să vorbească... Tânărul „rămânea în uşă pentru a o bloca, cu pistolul în poziţie de tragere, iar cel bătrân începea operaţia"...

„În fiecare cameră în care am mers – menţiona, în declaraţia sa, Ion T. Vila – le spuneau turiştilor că ei sunt «Partizanii libertăţii», ameninţându-i să nu facă vreo mişcare, deoarece îşi riscă viaţa, cabana fiind înconjurată..."

În camera nr. 8, unde dormeau 14-16 turişti, partizanii – „după o serie de zeflemisiri din partea lor" – iau 7-10 perechi bocanci de munte, două busole, un binoclu, câteva perechi de pantaloni de schi, bluze, ciorapi, schimbă 5 pături albastre cu 4 de-ale lor negre, însemnate, la colţuri, cu iniţiale...

„Vârstnicul" îşi schimbă, pe hol, bocancii cu alţii luaţi din cameră... Partizanii refuză să intre în camera nr.6 – locuită de femei... La camera 5, găsesc 6 persoane. Întreabă care dintre ele sunt membri de partid. Nu iau nimic... În camera 16, dormeau circa 20 de inşi, printre care şi doi ofiţeri M.A.N. Îi legitimează... Cel mai în vârstă le spune: „-Aţi avut mare noroc că nu sunteţi ofiţeri de securitate, că v-am fi curăţat pe loc!" [Dosar 1238, vol.47].

De acolo, iau un portharta şi un binoclu... aflând că sunt ale unui geolog, se pare, cunoscut, tânărul i le înapoiază: „-Poftim, domnule profesor, ai fost un om cumsecade!"...

La camera 11, găsesc pe Cristian Oprescu din Pucioasa şi pe soţia sa, precum şi evreul, al cărui nume îl aveau notat din registru... „Vârstnicul se dedă la o serie de ameninţări şi calomnii naţionaliste şovine", îi ia rucsacul cu totul, spunându-i să fie mulţumit că nu îl împuşcă...

Revin, apoi, la Cabana Padina I, unde erau cazaţi trei ingineri, pe care îi văzuseră spre Vama Strunga, cu ei, întreţin „discuţii amicale" câteva minute. Cabanierul nu ştie despre ce au vorbit, fiindcă fusese lăsat afară, la uşă... Era sigur, doar, că partizanii îşi notaseră numele lor... Simpatizanţi ai mişcării?... Numai ei ar putea s-o facă, dacă mai sunt în viaţă!...

Din trusa medicală a cabanei, îşi aleg mai multe medicamente...

Deodată, tânărul îi atrage atenţia celui mai în vârstă că se luminează de ziuă şi trebuie să plece... Înainte de a pleca, dau chitanţe lui Ion T. Vila pentru alimentele luate, iar, pentru echipamentul confiscat de la turişti, lui Mircea Gheorghiu... La cererea cabanierului, semnează: «Partizanii libertăţii», şi pun data de 19 noiembrie 1946 – data alegerilor falsificate de comunişti, pentru a prelua puterea politică în România...

Contrariat, cabanierul le spune că sunt în noaptea de 17/18 august 1952 !... Vârstnicul îi răspunde evaziv: „-O să-ţi explice «tovarăşii» de la Securitate ce înseamnă această dată!"

Apoi, Ion T. Vila şi Mircea Gheorghiu sunt escortaţi spre camerele lor şi ameninţaţi să nu iasă de acolo, decât după 3-4 ceasuri, pentru că riscă să fie împuşcaţi... după aproximativ o oră, însă, cei doi, însoţiţi de un ofiţer M.A.N., merg la Cabana Peştera, de unde telefonează organelor de Securitate Sinaia... Seara, „organele" vin „la faţa locului" şi încep cercetările...

Contabilul cabanei, Măluşel Ion Marin, în prezenţa organelor de Miliţie şi a întregului personal administrativ, face „procesul verbal de constatare a fraudei".

O întrebare pe care şi-au pus-o, în mod firesc, toţi, inclusiv, cabanierul: Cu ce au transportat partizanii „alimentele furate, deoarece cântăreau în total 500 kg şi erau greu de transportat manual"?!... Poate, cu caii!... Presupunerea se baza pe faptul că, la aproximativ 3-400 de metri de Cabana Padina, se afla o stână, Coteanu, ai căror ciobani erau din partea Câmpulungului, de la Stoeneşti... În perioada „atacului" de la cabană, dispăruseră, de la stână, doi-trei cai, pe care ciobanii îi găsiseră, apoi peste trei-patru zile... Supoziţia se confirma şi prin descoperirea, în apropriere de stână, a unei lădiţe cu marmeladă „furate de fugari de la cabană".

Instructorul principal al Taberei conducătorilor de excursii organizate de către Consiliul Central al Sindicatelor, Mircea Gheorghiu, cu domiciliu în Bucureşti, declară, la rândul său, că a fost şocat, trezindu-se cu ţeava unui pistol automat în spate, atunci când a fost chemat de cabanierul Ion Vila să asiste la preluarea alimentelor de către partizani. În podul cabanei „cel înalt şi brunet" ar fi spus: „Noi suntem partizani şi am venit să împrumutăm nişte alimente până vor veni americanii!" [Dosar 1238, vol.47]

De emoţie când a încercat „să îi spună câteva cuvinte", el n-a putut pronunţa decât cuvântul „tovarăşe", fiind corectat pe loc: „-La noi, nu se vorbeşte cu „tovarăşe", ci cu „domnule", sau „camarade"... " declaraţia sa reprezintă, printre altele, o mărturie certă asupra caracterului diversionist, dar, mai ales, anticomunist, al acţiunii partizanilor de la cabana Padina...

Mircea Gheorghiu declară, în continuare: „tot timpul cât ei au jefuit cabanele Padina, s-au dedat la provocări şi calomnii grosolane la adresa regimului nostru. Astfel, îmi amintesc că, în sala de mese, văzând tablourile membrilor Biroului Politic al C.C. al P.M.R., cel blond (Ion V. Marinescu, n.n.) l-a întrebat pe celălalt (Toma Arnăţoiu, n.n.): „-Ce facem, îi dăm jos?", la care, acesta a răspuns: „-Nu!... Se vor da ei singuri!..."

Elisabeta Rizea din Nucşoara

O premoniţie?... Poate!... Mai sigur, un crez pentru realizarea căruia se ridicaseră la luptă... [Dosar 1238, vol.47]

În cursul acestei acţiuni estimative ca fiind de o periculozitate maximă, Toma Arnăţoiu a preferat să aibă ca partener direct, pe studentul medicinist Ion V. Marinescu, care acţiona, în situaţii extreme, fără menajamente faţă de duşmanii Rezistenţei.

Atacul Cabanelor I şi II de la Padina a determinat Securitatea să recurgă la reorganizarea Grupului informativ-operativ, prin formarea, „în zona frecventată de bandă a 7 sectoare de activitate", „eliminarea informatorilor necorespunzători şi fără posibilităţi" şi sesizarea imediată a trupelor de Securitate, care au dispersat o companie în Munţii Muscelului, pe valea Dâmboviţa, în direcţia cabanelor respective, potrivit «Sintezei întocmite în problema bande pe perioada 10 august - 10 septembrie 1952» înregistrată sub nr.314/16 septembrie 1952. «Sinteza acţiunii de depistare şi prindere a bandei Arnăţoiu din regiunea Piteşti» menţiona, printre altele, că „după jaful de mari proporţii comis în extremitatea de nord a zonei de activitate, la Cabana Padina, banda intră în adâncă conspirativitate".

Relatând despre «Procesul grupului Arnăţoiu. 1959», istoricii Vasile Novac şi Gheorghe Nicolescu formulau o observaţie semnificativă: „aria de acţiune a Rezistenţei a inclus, în afara zonei Munţilor Făgăraş, şi Munţii Bucegi unde, în noaptea de 17 spre 18 august 1952, partizanii au atacat cabana turistică de la Padina" – element extrem de important în stabilirea arealului geografic în care s-a semnalat prezenţa luptătorilor pentru libertate din grupul «Haiducii Muscelului». Diversiunea de la Cabana Padina reprezintă, prin desfăşurarea sa, un episod semnificativ al Rezistenţei armate anticomuniste de pe versanţii sudici al Munţilor Făgăraş, relevând oportunitatea tacticii adoptate de către partizani de a ataca un obiectiv turistic montan de importanţă naţională, într-un moment cu totul special, întrucât aveau posibilitate contactării coordonatorilor turismului sindical din România, şi de a face, astfel, mult mai eficient, o propagandă ostilă regimului comunist.

Diversiunea de la Cabana Padina, care nu putea rămâne fără ecou în societatea românească dominată de totalitarism, confirmă, în esenţă, veridicitatea aserţiunii distinsului istoric englez, potrivit căruia, „atâta vreme cât rămâneau în libertate, partizanii subminau pretenţia regimului comunist că deţine controlul deplin al ţării..."

BIBLIOGRAFIE:

Bărbulescu Mihai, Deletant Dennis, Hitchins Keith, Papacostea Şerban, Teodor Pompiliu, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1998

Constantinescu Grigore, *Rezistenţa armată anticomunistă din Munţii Făgăraş, reflectată în istoria României*, în Argessis. Studii şi comunicări, Muzeul judeţean Argeş. Istorie, IX, Piteşti, 2000

Novac Vasile, Nicolescu Gheorghe, *Procesul grupului Arnăţoiu. 1959*, I, în „Arhivele totalitarismului", anul III, nr.2/1995.

Voicu-Arnăţoiu Ioana-Raluca, *Luptătorii din munţi. Toma Arnăţoiu. Grupul de la Nucşoara. Documente ale anchetei, procesului, detenţiei*, Editura Vremea, Bucureşti, 1997.

POZIȚIA LUI ARMAND CĂLINESCU PRIVIND MENȚINEREA CENZURII ȘI A STĂRII DE ASEDIU ÎNTRE 1934 ȘI 1937

Asist. univ. drd. AURELIAN CHISTOL

Personalitate marcantă a vieții politice românești, Armand Călinescu s-a născut pe 22 mai 1893 la Pitești, fiind fiul colonelului medic militar Mihai Călinescu și al Ecaterinei Gherman[1].

După ce a urmat școala primară și Liceul „Ion C. Brătianu", a devenit în 1912 student al Facultății de drept din cadrul Universității București, dar și al celei de Filosofie și Litere, aparținând aceleiași instituții de învățământ superior[2]. Anul respectiv a adus cu sine în viața personală a lui Armand Călinescu, momentul în care a cunoscut-o pe Adela Baranga[3], cea care avea să-i devină soție în timpul războiului de întregire, în grelele condiții ale refugiului din Moldova. Căsătoria a avut loc în aprilie 1917 la Pașcani, acolo unde cele două familii își aveau domiciliile provizorii[4].

În urma absolvirii celor două facultăți, el a fost numit pe 14 iulie 1916, prin decret regal, magistrat stagiar la Judecătoria Ocolului din Slatina[5], iar din 1918 a devenit judecător de pace în județul Argeș[6]. Spre sfârșitul anului, însoțit de soție, Armand Călinescu a plecat la Paris pentru a-și desăvârși pregătirea în domeniul științelor politice și economice, în care, la 13 iulie 1921, și-a luat doctoratul, susținând teza intitulată „Schimbul român. Deprecierea de după sfâșitul războiului și restabilirea sa"[7].

Armand Călinescu în vizită la o unitate militară

Revenit în țară, s-a implicat în viața politică activă, înscriindu-se într-un partid nou, dinamic și cu o mare voință de a schimba realitățile sociale ale României. Este vorba despre Partidul Țărănesc fondat de către Ion Mihalache în decembrie 1918.

Grație calităților dovedite și pe acest plan, Armand Călinescu s-a aflat timp de 14 ani neîntrerupt, între 15 aprilie 1923 și 28 decembrie 1937, în fruntea organizației județene Argeș a Partidului Țărănesc și apoi a celui național-țărănesc, în urma fuziunii realizată cu naționalii transilvăneni pe 10 octombrie 1926[8].

În urma alegerilor din 1926 a fost ales deputat de Argeș, pentru ca ulterior, pe fondul guvernării P.N.Ț., să acceadă la diverse funcții în stat: prefect de Argeș și secretar general al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, dar mai ales subsecretar de stat la Ministerul de Interne între 19 noiembrie 1930 – 17 aprilie 1931 și între 6 iunie 1932 – 13 noiembrie 1933[9].

La alegerile parlamentare din 20 decembrie 1933, organizate de guvernul liberal condus de I.G. Duca, Armand Călinescu s-a aflat în fruntea listei pentru Camera Deputaților din județul Argeș, fiind ales în parlament în urma obținerii unui excelent scor electoral pentru un partid din opoziție, 34,73% din procentul total al voturilor[10].

Asasinarea lui I.G. Duca la 29 decembrie, pe peronul gării din Sinaia, a produs consternarea întregii țări și a determinat factorii săi politici responsabili, regele și Consiliul de Miniștri (a cărui conducere a fost preluată de dr. C. Angelescu), să reacționeze emoțional și nu tocmai legal, prin instituirea cenzurii generale și a stării de asediu într-o serie de localități, începând din 30 decembrie 1933[11].

Sub aceste auspicii nefavorabile a fost desemnat în funcția de prim-ministru Gh. Tătărescu, lider al tinerilor liberali, care nu s-a grăbit să solicite analizarea prioritară a situației create prin instituirea cenzurii și stării de asediu și ratificarea acestor măsuri parlamentului întrunit în sesiune la 1 februarie 1934. În prim-planul acțiunii guvernului și a legislativului s-a aflat în schimb dezbaterea proiectelor de lege având caracter economic[12].

Deoarece nu dispunea de autoritatea necesară menținerii ordinii publice în condiții de normalitate, guvernul a inițiat un proiect de lege ce-l autoriza ca, în caz de necesitate, să declare stare de asediu generală sau parțială, aplicată prin intermediul autorităților militare. Aplicarea unor astfel de măsuri urma a fi aprobată pe o perioadă de 6 luni prin hotărâre a parlamentului ratificată de către rege, dar dacă era necesar, termenul putea fi prelungit la cererea guvernului cu încă o jumătate de an, printr-un simplu decret regal, fără a mai fi nevoie de votul legislativului.

În expunerea de motive ce însoțea proiectul se invoca faptul că „în urma mișcărilor diferitelor organizații extremiste ce s-au semnalat prin țară, de natură a tulbura liniștea, siguranța statului și ordinea publică (...) guvernul este nevoit a proceda la luarea de măsuri, pentru prevenirea și reprimarea actelor ce tind la tulburarea ordinii și liniștii publice"[13].

Proiectul a fost înaintat Camerei la 7 martie 1934[14], iar dezbaterile asupra sa au debutat pe 12 martie, fiind amânate în mod special de verva deputaților din opoziție. Ele au constituit un excelent prilej pentru Armand Călinecu de a-și expune opiniile legate de problema măsurilor excepționale. Într-un discurs din 13 martie, el s-a declarat de acord în principiu cu introducerea stării de asediu, dar a contestat posibilitatea perpetuării sale prin repetate prelungiri, caracterizată drept „imorală". Deosebit de grav era în opinia sa faptul că, la Sinaia, organele statului nu și-au făcut datoria, permițând comiterea odiosului asasinat împotriva lui I.G. Duca. De aceea, în opinia lui Călinescu, devenise imperativă demisia ministrului de interne Inculeț, care, deși deținea informații despre pregătirea atentatului, nu a reușit să-l prevină, demonstrându-și astfel incompetența, așa cum a făcut-o și cu prilejul dezbaterii proiectului de lege, când împreună cu ceilalți membrii ai cabinetului a solicitat o inutilă prelungire a stării de asediu, după ce s-au luat toate măsurile pentru dezmembrarea Gărzii de Fier.

Deputatul național-țărănist găsea două posibile explicații ale dorinței guvernului de a adopta această lege, pe care nu a ezitat să le facă publice de la tribuna parlamentară: „sau dumneavoastră sunteți încă stăpâniți de un sentiment de permanentă frică și atunci aceasta paralizează o acțiune de guvernare, sau dumneavoastră voiți să rezemați o acțiune de guvern pe un regim de excepție și atunci o asemenea guvernare rămâne descalificată politicește și moralicește".

El sesiza efectul nociv al acestei legi, dar și faptul că ea se poate transforma într-o sabie cu două tăișuri „pentru că, la urma urmei, slăbiciunea nu se poate acoperi multă vreme cu starea de asediu, iar pe de altă parte, veți încuraja criticile care se aduc regimului democratic și veți lua asupra dumneavoastră în această privire o mare răspundere politică"[15].

Analizând atitudinea de necondamnare principială a stării de asediu adoptată de Armand Călinescu, ziariștii de la „Parlamentul românesc", cu flerul caracteristic profesiei, identificau două motivații ale acesteia: „a) Partidul din care face parte a guvernat cu starea de asediu; b) Nimic nu exclude eventualitatea unei noi guvernări național-țărăniste cu starea de asediu, dacă va fi necesară"[16].

Toți cei care au luat cuvântul la această dezbatere au criticat proiectul guvernanților determinându-l pe raportorul legii, Hurmuz Aznavorian, ca în expozeul final să depună serioase eforturi pentru a convinge Camera de faptul că starea de asediu nu-și propune să stânjenească nici o activitate politică ce respectă legile statului, menirea sa fiind doar de a stăvili mișcările anarhice.

Pentru a-i liniști pe deputații opoziției, dar și din dorința de a le capta benevolența, Aznavorian preciza că „ceea ce cerem Camerei este un instrument de durată aparent mai lungă, pentru a impresiona pe agenții dezordinii. Dacă între timp, ceea ce este și dorința noastră, starea sufletească a țării se va calma, noi vom fi cei dintâi fericiți să ridicăm starea de asediu" [17]. Aceste argumente nu l-au convins pe Armand Călinescu să susțină demersul guvernului, motiv pentru care, alături de ceilalți reprezentanți ai opoziției, a decis pur și simplu, să boicoteze participarea la vot. În schimb, majoritatea parlamentară, care a tăcut de-a lungul dezbaterilor, și-a făcut datoria, legea fiind adoptată cu 110 voturi pentru și 1 contra, chiar în seara zilei de 13 martie. Două zile mai târziu ea a fost promulgată de guvern și apoi dată publicității[18].

Sperând că autoritatea sa în ceea ce privește ordinea publică nu va crește, guvernul a inițiat un nou proiect de lege, care viza în principal mișcarea legionară și care fusese elaborat în timpul procesului nicadorilor. Pe 4 aprilie 1934 respectivul proiect a intrat în dezbaterea Camerei.

În expunerea de motive întocmită de ministrul justiției V. Antonescu, se arăta printre altele că „grupările sau partidele politice sunt necontestat indispensabile mecanismului parlamentar și regimului constituțional, însă activitatea sau propaganda lor trebuie să rămână și să se facă în limitele legilor și principiilor constituționale care stau la baza așezării statului nostru. Când violența ia locul ideii, când crima sau delictul înlocuiește critica, rațiunea de a mai fi a acelei grupări nu mai există"[19].

Consiliul de Miniștri urma să beneficieze de puteri sporite în ceea ce privește identificarea și scoaterea în afara legii a unor mișcări politice teroriste și căpăta dreptul de a pedepsi purtarea de uniforme, costume, steguri, embleme, care învederau participarea la activitatea unei grupări politice dizolvate, ca și ținerea de adunări, formarea de cortegii etc.[20].

Dată fiind importanța unei asemenea legi, care permitea guvernului să ia măsuri polițienești drastice împotriva unor partide, dezbaterea asupra sa a fost aprinsă.

În după-amiaza zilei de 5 aprilie 1934, la puțin timp după ce s-a dat sentința în procesul asasinilor lui Duca, sentință ce avea în vedere doar condamnările făptașilor crimei, a luat cuvântul Armand Călinescu pentru a-și expune opinia în privința proiectului de lege. Încă de la început el a recunoscut că apărarea ordinii în stat este o chestiune legitimă, dar a catalogat drept o mare eroare scoaterea Gărzii de Fier în afara legii chiar în preajma alegerilor, întrucât aceasta ar fi mai ușor de supravegheat dacă ar acționa fățiș, decât în condiții de clandestinitate. Deși a condamnat dur acțiunile mișcărilor și s-a pronunțat în favoarea unui regim de ordine în stat, Călinescu, a atras atenția asupra faptului că partidul pe care îl reprezenta se opunea adoptării acestei legi neconstituționale prin faptul că acorda dreptul guvernului de a se pronunța în privința dizolvării unui partid și nu justiției așa cum ar fi fost normal[21].

În ciuda boicotului, legea a fost adoptată cu 144 de voturi pentru și 5 împotrivă, fiind publicată la 7 aprilie[22].

Venirea sezonului estival a determinat o perioadă de linişte, tulburată doar de conflictele interne cu care s-au confruntat atât partidul de guvernământ, cât şi cel Naţional Ţărănesc.

Deşi în cursul verii au lipsit aproape cu desăvârşire evenimentele care să se constituie în încălcări evidente ale liniştii publice, iar lumea aştepta ridicarea măsurilor excepţionale la sfârşitul termenului de 6 luni, lucrurile nu au stat de loc aşa.

În şedinţa din 13 septembrie 1934, guvernul a discutat referatul nr. 3882 propus de primul ministru, secondat de miniştrii de interne, apărare şi justiţie, în care se preciza că, pentru menţinerea liniştii publice, „împrejurările cer menţinerea măsurilor de siguranţă luate până azi". Această idee a întrunit acceptul întregului Cabinet, transformându-se în jurnal al Consiliului de Miniştri transmis spre promulgare suveranului[23]. În ciuda motivaţiei sale puerile, Carol al II-lea a aprobat jurnalul de prelungire cu încă o jumătate de an a stării excepţionale, începând din 15 septembrie[24]. Această decizie importantă fusese luată într-un moment de vacanţă parlamentară, în timp ce în P.N.Ţ erau la ordinea zilei problemele interne discutate în cadrul şedinţei Delegaţiei Permanente a partidului. Din această cauză n-a putut fi consemnată nici o reacţie oficială a lui Armand Călinescu referitoare la prelungirea cenzurii şi a stării de asediu.

GUVERNUL A DISPUS CONCENTRAREA CÂTORVA CONTINGENTE DE REZERVIŞTI PENTRU COMPLECTAREA EFECTIVELOR DE ACOPERIRE LA GRANIŢĂ

Contingentele concentrate păstrând un caracter de instruire a trupei mult înapoia frontierelor, vor fi trimise la vatra imediat ce în Statele vecine, unde s'au operat mobilizări anterioare, se va reveni asupra acestor măsuri.

UN INTERVIEW CU D. ARMAND CĂLINESCU

„In ziua când România va fi atacată, ea se va apăra împotriva ori importă cui şi va apăra, până la limitele puterilor sale, integritatea teritoriului său"

Articole despre măsurile luate de guvernul român în 1939 pentru apărarea frontierelor

Deşi guvernul a primit numeroase critici din partea unor parlamentari asupra modului de aplicare a legii privind măsurile excepţionale, după cum observa cu justeţe Radu T. Matei în însemnările sale „atacurile trec, cenzura însă rămâne, ca o stâncă de granit care ne apasă pe inimi, înăbuşindu-ne respiraţia[25].

În ceea ce-l priveşte, Armand Călinescu a avut meritul de a înţelege că, cel puţin până în martie, când parlamentul urma să se pronunţe asupra acestei probleme, nu avea nici un rost să-şi consume energia inutil pentru combaterea unei măsuri a cărei aplicare nu putea fi stopată.

Beneficiind de sprijinul suveranului în intenţia lor de a perpetua măsurile excepţionale, miniştri au aprobat în şedinţa din 8 martie 1935, proiectul de lege privind prelungirea valabilităţii legii pentru autorizarea stării de asediu, care primeşte în aceeaşi zi şi avizul Consiliului Legislativ[26]. Proiectul urma să fie trimis parlamentului aflat în sesiune ordinară, însoţit de următoarea expunere de motive semnată de premier şi de miniştrii de interne, de justiţie şi al apărării naţionale: „Dispoziţiile legii pentru autorizarea stării de asediu, publicată în Monitorul Oficial nr.63 din 16 martie 1934, expiră la data de 16 martie a.c. Împrejurările care au determinat instituirea stării de asediu persistând încă, subsemnaţii am întocmit alăturatul proiect de lege prin care valabilitatea legii suscitate se prelungeşte până la 16 septembrie 1935, cu drept pentru guvern de a o prelungi la nevoie alte 6 luni"[27].

În adunare, proiectul a stârnit dezbateri deosebit de furtunoase, începute din seara zilei de 12 martie. Pentru a ne face o idee asupra partidelor politice stârnite de această intenţie a guvernului, trebuie să remarcăm faptul că numai din partea P.N.Ţ au vorbit 15 deputaţi.

Rândul lui Armand Călinescu a venit în şedinţa de a doua zi, după ce sosise în sală chiar şi Gh. Tătărescu, în urma solicitării exprese a lui Virgil Madgearu. Primul ministru a anunţat că-şi asumă întreaga răspundere asupra proiectului, iar Călinescu, după ce a precizat că nu doreşte să facă o dezbatere „pasionată şi cu caracter de polemică de partid" pe această temă, a declarat următoarele: „Îmi voi lua libertatea să fac câteva observaţiuni foarte obiective, ca să vă arăt că acest proiect de lege nu are nici o eficacitate din punct de vedere al obiectivelor pe care le mărturisiţi, ci dimpotrivă el este menit să ascundă alte preocupări". Oratorul s-a arătat nedumerit de motivele pentru care guvernul a cerut prelungirea măsurilor excepţionale, prezentate atât de laconic în expunerea de motive. Întrucât îi ceruse explicaţii suplimentare ministrului de interne Inculeţ, înainte de începerea dezbaterilor, Armand Călinescu aflase că măsura fusese justificată prin pericolul comunist şi legionar. Vorbind în numele partidului, el a atras atenţia băncii ministeriale asupra neseriozităţii explicaţiei primite şi s-a întrebat retoric dacă: „Este în adevăr în ţară, o stare de spirit îngrijorătoare? Se petrece ceva, undeva, de natură să îndreptăţească guvernul să recurgă la măsuri excepţionale?" Deputatul naţional-ţărănist a arătat că recunoaşte dreptul guvernului de a recurge la astfel de măsuri, dar numai dacă ele sunt motivate, iar opoziţia este informată precis asupra cauzelor care le-a determinat. El s-a declarat convins însă de inutilitatea legii, care nu aducea nici o noutate legislaţiei penale deja existente, cu excepţia faptului că infracţiunile privind încălcarea ordinii publice se judecau de către tribunalele civile. Un lucru grav în opinia sa, a fost faptul că cenzura se aplica arbitrar, astfel încât s-a ajuns ca şi

declaraţiile unor şefi de partide să fie oprite de la difuzarea în presă, stare de fapt recunoscută de Gh. Tătărescu şi catalogate drept: „mare eroare!" Armand Călinescu i-a răspuns primului ministru făcând observaţia că „de câte ori ridicăm proteste de la această tribună, dumneavoastră ne daţi dreptate,, recunoaşteţi eroarea, dar acum, când eu vin şi mă adresez dumneavoastră că ne asiguraţi pe viitor împotriva vexaţiunilor şi împotriva nedreptăţilor, fiindcă, d-le preşedinte al Consiliului, un lucru nu veţi putea susţine dumneavoastră, că a fost nevoie de cenzura presei şi de cenzura discursurilor şefilor de partide, ca să apăraţi ordinea de stat. De aceea, în realitate dumneavoastră veniţi cu introducerea stării de asediu, pentru a avea la îndemână un instrument în plus – cenzura presei, suprimarea libertăţii scrisului - pentru ca să vă asiguraţi, nu ordinea publică în stat, d-le preşedinte al Consiliului, ci o guvernare a dumneavoastră mai comodă, cu înlăturarea criticii pe care o poate exercita presa în numele opiniei publice din ţară". În încheiere, oratorul naţional-ţărănist s-a declarat categoric împotriva respectivului proiect de lege[28].

Deşi toţi cei care au luat cuvântul s-au pronunţat contra proiectului, acesta a fost adoptat pe 14 martie în Cameră cu 119 voturi pentru şi 6 împotrivă, în condiţiile în care opoziţia n-a fost prezentă la vot. În aceeaşi zi s-a promulgat legea[29], iar pe 15 martie a prelungit şi valabilitatea decretului regal nr. 3376 din 30 decembrie 1933, prin care a fost reînnoit mandatul autorităţilor militare referitor la exercitarea cenzurii, la aplicarea stării de asediu şi la judecarea celor ce-i încalcă prevederile[30].

Perpetuarea măsurilor excepţionale a constituit una dintre cauzele declanşării campaniei de răsturnare a guvernului iniţiată de liderii Partidului Naţional Ţărănesc după Congresul din aprilie 1935. Armand Călinescu a fost unul dintre principalii susţinători ai acţiunii de răsturnare a cabinetului Tătărescu[31], operaţiune declanşată pe 19 mai la Craiova printr-o manifestaţie la care au luat parte peste 15.000 de ţărani[32]. Profitând de creşterea în intensitate a mişcării antiguvernamentale organizate de naţional-ţărănişti, dar şi de solicitarea adresată de conducătorii acestui partid pe 10 septembrie 1935 către C.F.R de a-i închiria un număr de 2.272 de vagoane pentru organizarea unui miting uriaş în Capitală pe 14 noiembrie[33], membrii cabinetului au decis să-i propună regelui o nouă prelungire a stării de asediu, în speranţa că în acest mod vor reuşi să controleze situaţia. Acest lucru s-a întâmplat în urma şedinţei Consiliului de Miniştri din 13 septembrie 1935, iar măsura respectivă a fost ratificată de rege, astfel încât pentru cel puţin încă jumătate de an urma să fie menţinută cenzura pe întreg teritoriul ţării şi starea de asediu în localităţile şi judeţele prevăzute în Jurnalul nr. 1.544 din 30 decembrie 1933[34].

Campania de răsturnare a liberalilor a fost stopată nu datorită impunerii stărilor excepţionale, ci prin vicleniа regelui, care la 8 noiembrie i-a promis lui Mihalache succesiunea şi prin acţiunea lui O. Goga care, la îndemnul lui Tătărescu, solicitase aprobare pentru un miting chiar în 14 noiembrie, motiv pentru care nu se obţinuse permisiunea ţinerii nici unei manifestaţii.

Dacă în septembrie 1935 mai puteau fi găsite, cel puţin teoretic, motivaţii pentru prelungirea stării de asediu şi a cenzurii, după eşecul campaniei de răsturnare a guvernului pusă la cale de P.N.Ţ, viaţa politică românească s-a mai liniştit, astfel încât, în luna martie a anului 1936 nici cel mai inventiv spirit nu mai putea oferi motive serioase pentru perpetuarea acestei situaţii.

Cu toate acestea, în şedinţa sa din martie 1936, guvernul a propus o nouă prelungire a măsurilor excepţionale, obţinând în aceeaşi zi avizul Consiliului Legislativ în care se preciza că „starea de pericol de stat este o chestiune de fapt, pe care numai guvernul este în măsură a o aprecia". Chiar dacă expunerea de motive a proiectului era foarte firavă precizând că „împrejurările care au determinat instituirea stării de asediu persistând încă", primul ministru şi titularii de la interne, justiţie şi apărare naţională şi-a asumat responsabilitatea menţinerii acestui proiect de lege[35].

Dezbaterile asupra sa au debutat în Cameră pe 11 martie, atingând punctul culminant a doua zi, datorită discursului lui Armand Călinescu. Încă de la bun început, acesta a făcut observaţia că regimul excepţional „formează caracteristica esenţială a guvernării" Tătărescu, deoarece s-a dovedit că la putere în România se afla „un guvern slab, un guvern incapabil de a trăi singur, un guvern care nu poate exista decât în atmosfera de seră pe care i-o dă starea de asediu".

În opinia oratorului, stăruinţa liberalilor de a perpetua astfel de măsuri avea grave consecinţe în ceea ce priveşte prestigiul ţării în exterior, motiv pentru care s-a lansat într-un veritabil rechizitoriu la adresa băncii ministeriale: „Ce reputaţie putem avea noi peste graniţă în asemenea condiţiuni? Ce idee îşi fac despre soliditatea regimului de la noi? Ce vor crede străinii despre puterea noastră? Evenimente grave! Care anume? Nu am auzit guvernul articulând un fapt precis".

Mai grav decât lipsa de seriozitate a argumentelor invocate de miniştri pentru obţinerea votului pozitiv al Camerei era faptul că, aceştia, prin atitudinea lor faţă de mişcare, au profanat memoria lui I.G. Duca. În sprijinul afirmaţiei sale, Călinescu a prezentat în premieră informaţia conform căreia C.Z. Codreanu „trăieşte astăzi foarte comod pe malul mării, într-o vilă, cu o moşie de câteva zeci de hectare, unde scrie un fel de «Mein Kampf» cu care ar dori să ne fericească mâine". Ca şi cum asta nu ar fi fost de ajuns, deputatul naţional-ţărănist a mai precizat că „acest adăpost comod a fost înlesnit şefului mişcării anarhice, prin bunăvoinţa unui avocat al succesiunii căreia aparţine această proprietate şi care avocat, astăzi se află pe banca ministerială". Deşi nu-l nominalizase pe cel în cauză, prin informaţiile legate de persoana avocatului, se constatase că era vorba de Aurelian Bentoiu, subsecretar de stat la Justiţie.

Armand Călinescu a mai acuzat guvernul de faptul că a cochetat cu lăncierii, care l-au ajutat în noiembrie 1935 să stopeze campania P.N.Ț.-ului de înlăturare a liberalilor. Toate aceste acte de incompetență venite de pe banca ministerială au avut rezultate catastrofale pentru imaginea Partidului Național Liberal, observabile deja în plan electoral, unde după constatarea vorbitorului, liberalii înregistrau un evident recul subliniat de rezultatele alegerilor parțiale comunale, județene și parlamentare desfășurate în ultimul timp[36].

Trebuie remarcat faptul că acest discurs s-a bucurat de un real succes, având un larg ecou în opinia publică, fapt consemnat cu satisfacție de autorul său în propriile însemnări din 18 martie 1936, în următoarea formulare: „Vorbesc la Cameră [referitor la] legea prelungirii stării de asediu. Discursul are un mare răsunet. Presa îl comentează extrem de favorabil. Spun, între altele, că Corneliu Codreanu este găzduit la Carmen Silva la proprietatea unei rude a subsecretarului de stat Bentoiu. Faptul produce senzație"[37]. Referindu-se la dezbaterea asupra respectivului proiect de lege, ziaristul Petre Bellu l-a declarat pe Armand Călinescu drept eroul său, în condițiile în care „pe banca ministerială, d. Inculeț se făcuse mai mărunt decât îndrăcitul debateur național-țărănist"[38].

În ciuda impactului deosebit al cuvântării lui Călinescu și a opiniilor argumentate, potrivnice prelungirii prevederilor legii și ale altor reprezentanți ai opoziției, mașina de vot liberală și-a făcut datoria adoptând proiectul cu 162 de voturi contra 3, iar după votul pozitiv al Senatului din 13 martie, suveranul a sancționat în ziua următoare legea, prelungind cu încă 6 luni și valabilitatea decretului regal din 30 decembrie 1933[39].

Primăvara și vara anului 1936 nu s-au dovedit de bun augur pentru autorități, în condițiile în care național-țărăniștii au reluat campania de răsturnare a guvernului, iar legionarii susținuți în mod tacit de către unii miniștri și chiar de rege s-au dedat la acte de vandalism cu prilejul organizării congresului studenților creștini de la Târgu Mureș din luna aprilie. De altfel, acțiunile lor violente au culminat cu un nou asasinat, comis chiar împotriva fostului lor camarad Mihail Stelescu, pe care l-au acuzat de trădare. Toate aceste incidente interne, dublate de un context extern tot mai tensionat au oferit guvernului pretextul de a propune regelui, în urma ședinței Consiliului de Miniștri din 10 septembrie 1936, prelungirea măsurilor excepționale cu încă 6 luni, act ce a obținut peste 5 zile acordul oficial al șefului statului[40].

Lipsa de autoritate a executivului de la București, care se manifestă în ciuda existenței legislației represive, l-a exasperat pe Armand Călinescu. Încă dinainte de prelungirea măsurilor excepționale, deputatul argeșean a participat, pe 9 august 1936, la o întrunire la Albești, unde a declarat că „guvernul a compromis ordinea în țară", iar singura soluție logică în urma acestei stări de lucruri ar fi „să plece pentru a se forma un altul care să combată deopotrivă extremismul de dreapta și de stânga[41].

Anul 1937 devenea decisiv pentru țara noastră, fie în sensul salvării și însănătoșirii democrației, fie în cel al alunecării spre un regim fățiș dictatorial, în condițiile în care în toamnă expira mandatul guvernului și urmau a se desfășura alegeri generale parlamentare. Marea manifestație legionară pricinuită de înmormântarea gardiștilor Moța și Marin, căzuți în războiul civil din Spania, ca și refuzul lui Codreanu de a-și subordona mișcarea regelui, au determinat autoritățile să declanșeze un război pe viață și pe moarte contra Legiunii. În aceste condiții, primul sfetnic al suveranului, Gh. Tătărescu, nu putea rata, în martie, ocazia de a solicita o nouă prelungire a măsurilor excepționale.

Proiectul de lege întocmit în acest sens, însoțit de aceeași lacunară expunere de motive, a obținut aprobarea guvernului și avizul favorabil al Consiliului Legislativ pe 9 martie 1937, urmând a fi trimis spre dezbatere și adoptare parlamentului[42].

Dacă până atunci luase parte la discuții, fără a participa la votul final al Camerei, de data aceasta, Armand Călinescu a decis alături de colegii săi din P.N.Ț să nu se înscrie la cuvânt. Prin veritabila „grevă a tăcerii" întreprinsă, parlamentarii național-țărăniști protestau față de perpetuarea regimului Tătărescu și față de metodele specifice prin care acesta încerca să-și păstreze autoritatea: cenzura și starea de asediu.

Aprobarea în parlament a proiectului de lege a constituit o simplă formalitate, ca și ratificarea sa de către rege pe 14 martie 1937[43].

Până la sfârșitul anului climatul politic intern a fost deosebit de tensionat datorită frământărilor din sânul partidelor, alimentate în bună măsură chiar de Carol al II-lea, din cauza războiului declarat de autorități legionarilor, a excluderii principelui Nicolae din Casa Regală și, în special, ca urmare a faptului că în luna noiembrie se încheia mandatul de guvernare al P.N.L. Aflat pe ultima sută de metri, guvernul a propus regelui, în urma ședinței din 11 septembrie 1937, ratificarea deciziei de prelungire a măsurilor excepționale pentru încă 6 luni, începând din 16 septembrie. Cu sprijinul lui Carol al II-lea, care a dat imediat curs solicitării cabinetului[44], a fost făcut un pas decisiv spre distrugerea sistemului democratic, întrucât urma ca noul guvern să fie instalat în condițiile existenței cenzurii și a stării de asediu, sub imperiul cărora ar fi urmat să se organizeze alegerile din decembrie 1937.

De-a lungul perioadei 1934–1937, Armand Călinescu s-a dovedit a fi unul dintre cei mai redutabili adversari ai guvernului. Unul dintre principalele puncte pe care s-a sprijinit atitudinea sa a fost constituit chiar de permanentizarea măsurilor excepționale sub regimul Tătărescu, acțiune incompatibilă cu principiile liberale și care a netezit drumul spre o formă dictatorială de conducere a țării.

Adept al unui model autoritar de guvernare, Armand Călinescu a deplâns apariția unei legislații represive inutile, aplicate într-un mod total arbitrar și responsabile, în bună măsură, de deprecierea imaginii executivului și a partidului liberal în ochii opiniei publice.

Fiind în egală măsură un adversar ireductibil al extremismului politic, el nu a ezitat să evidențieze, atunci când a fost cazul, complicitatea unor miniștri cu reprezentanți de marcă ai legionarilor, ca și ai celorlalte grupări politice extremiste de dreapta. Ca fost subsecretar de stat la interne, Armand Călinescu s-a dovedit a fi un susținător al menținerii ordinii publice, fiind dispus, în principiu, să accepte existența unor reglementări restrictive, limitate ca durată, cu condiția ca ele să fie pe deplin justificate. De aceea, el a taxat nu doar neseriozitatea argumentelor aduse de guvern în favoarea permanentizării cenzurii și a stării de asediu, ci mai ales, incapacitatea autorităților de a conduce țara cu fermitate, dar în condiții de normalitate, motiv pentru care s-a pronunțat pentru demisia cabinetului Tătărescu, pe care îl acuza de incompetență și, în unele situații concrete, chiar de rea-voință.

NOTE

[1] Romus Dima, *Armand Călinescu*, București, Editura Mavros-Clio, 2001, p. 7; Nicolae Chivulescu, *Armand Călinescu. Omul de oțel al României*, București, Editura Ministerului de Interne, 1995, p. 5; Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți. 1916 – 1938*, București, Editura Silex, 1996, p. 151

[2] Romus Dima, *op. cit.*, p. 8-9; I.Mamina, I. Scurtu, *op. cit.*, p. 151

[3] Romus Dima, *op. cit.*, p. 10

[4] *Ibidem*, p. 12

[5] *Ibidem*, p. 10

[6] I. Mamina, I.Scurtu, *op. cit.*, p. 151

[7] Romus Dima, *op. cit.*, p. 27

[8] *Ibidem*, p. 43-44

[9] Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi-1859, până în zilele noastre-1995*, București, Editura Machiavelli, 1995, p. 100-108

[10] „Monitorul Oficial" (M.O.), partea I, nr. 300, 29 decembrie 1933, p. 7944

[11] *Ibidem*, nr. 301 bis, 30 decembrie 1933, pp. 8129-8130; Decretul Regal nr. 3376 și Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1544; starea de asediu a fost instaurată în: București, Constanța, Cluj, Iași, Timișoara, Cernăuți, Chișinău, Galați, Oradea, precum și în județele Prahova și Dâmbovița

[12] Florin Tănăsescu, *Parlamentul și viața parlamentară din România (1930-1940)*, București, Editura Lumina Lex, 2000, p. 300

[13] *Dezbaterile Adunării Deputaților* (D.A.D.), în "M.O.", partea a III-a, nr. 22, 16 martie 1934, p. 741

[14] Ion Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918 – 1948)*, București, Editura Paideia, 1999, p. 291

[15] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 22, 16 martie 1934, p. 758 - 761; Armand Călinescu, *Discursuri parlamentare 1934 - 1937*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938, p. 33-52

[16] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 22, 16 martie 1934, p. 758 - 761; Armand Călinescu, *Discursuri parlamentare 1934 - 1937*, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938, p. 33-52

[17] *Legea apărării statului*, în „Parlamentul românesc", anul IV, nr. 141, 25 martie 1934, p. 5

[18] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, 16 martie 1934, p. 770 – 776

[19] „M.O.", partea I, nr. 63, 16 martie 1934, p. 1666; Consiliul Legislativ, *Colecțiune de legi și regulamente (1 ianuarie 1934 – 31 decembrie 1934)*, tom XII, partea I, Legi. 1934, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1935, p. 7

[20] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 38, ședința din 4 aprilie 1934, p. 1647

[21] I. Mamina, I.Scurtu, *op. cit.*, p. 110

[22] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 39, ședința din 5 aprilie 1934, p. 1688 – 1692; Armand Călinescu, *Discursuri...*, vol. II, p. 53 - 81

[23] „M.O." partea I, nr. 83, 7 aprilie 1934, pp. 2266 – 2268

[24] Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fond *Președinția Consiliului de Miniștri (P.C.M.)*, dosar 23/1934, f. 2 - 3

[25] „M.O." partea I, nr. 213, 19 septembrie 1934, p. 5802

[26] Radu T. Matei, *Aspecte parlamentare, 1934 – 1935*, vol. I, București, Tip. „I.C. Văcărescu" 1935, p. 51

[27] A.N.I.C, fond *P.C.M*, dosar 13/1935, f. 2 – 3

[28] *Ibidem*, f. 4, D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 55, 6 septembrie 1935, p. 1579

[29] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 56, 7 septembrie 1935, p. 1593 – 1596; Armand Călinescu, *Discursuri...*, vol. II, p. 99 - 114

[30] „M.O." partea I, nr. 62 bis, 14 martie 1935, p. 1983

[31] *Ibidem*, nr. 62 bis, 15 martie 1935, p. 1949

[32] Nicolae Chivulescu, *op.cit*, p. 31

[33] Armand Călinescu, *Însemnări politice*, București, Ed. Humanitas, 1990, p. 254

[34] Ion Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, București, Ed. Enciclopedică, 1994, p. 272 – 273

[35] „M.O." partea I, nr. 211, 14 septembrie 1935, p. 6324

[36] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 41, 3 iunie 1936, p. 1654 – 1656

[37] *Ibidem*, nr. 42, 4 iunie 1936, p. 1676 - 1680; A. Călinescu, *Discursuri...*, vol. II, p. 325 – 345

[38] A. Călinescu, *Însemnări...*, p. 292

[39] *Eroul*, în „Tribuna", anul IV, nr. 8, 15 martie 1936, p. 6

[40] „M.O." partea I, nr. 62 bis, 14 martie 1936, p. 2163 - 2164

[41] *Ibidem*, nr. 215 bis, 15 septembrie 1936, p. 7691

[42] A. Călinescu, *Însemnări...*, p. 314

[43] D.A.D. în „M.O." partea a III-a, nr. 46, 12 mai 1937, p. 2397 - 2398

[44] „M.O." partea I, nr. 61, 15 martie 1937, p. 2454 – 2455

[45] *Ibidem*, nr. 211, 13 septembrie 1937, p. 7710

MARILE PUTERI ŞI ROMÂNIA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Constantin Hlihor este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea din Bucureşti, profesor la Centrul de Studii Euro-Atlantice din cadrul Universităţii Bucureşti, profesor-asociat la Facultatea de Comunicare şi Relaţii Publice din cadrul Şcolii Naţionale de Ştiinţe Politice şi Administrative, profesor la Universitatea Naţională de Apărare din Bucureşti.

R.Z.: *Domnule Hlihor, cum consideraţi că ar trebui interpretate deciziile marilor puteri referitoare la spaţiul românesc?*

C.H.: Ne-am obişnuit, atunci când rememorăm fapte istorice, să ne oprim asupra dimensiunilor politice. Cam toată istoria noastră, parţial şi cea europeană, vizează aspectul politic, fapt care ţine de istoria clasică şi chiar de consumul opiniei publice. Cred că problemele care ţin de viaţa unei colectivităţi umane pot fi înţelese şi explicate mai uşor atunci când facem apel şi la alte discipline ştiinţifice, care sunt la graniţele istoriei. Mă refer la teoria relaţiilor internaţionale, care operează cu noţiuni şi concepte precum cel de interes. De asemenea, am în vedere şi o abordare din perspectiva sociologiei istorice, pentru că, dincolo de graniţele politice, care sunt fixate în tratatele de pace, aşa cum a fost şi cazul Conferinţei de pace de la Paris – Versailles din 1919-1920, trebuie să ne imaginăm că fiecare dintre noi avem în minte graniţe afective.

Prof. Robert Zidaru în dialog cu prof. univ. dr. Constantin Hlihor

R.Z.: *De aici abordarea sociologică a istoriei.*

C.H.: Da. Atunci când vorbim despre România, primul lucru pe care ni-l reprezentăm este harta, dar închipuiţi-vă că acum cinci sute de ani Ştefan cel Mare nu putea să-şi imagineze în acelaşi chip teritoriul ţării sale, din cauza unui singur lucru, banal: nu exista reprezentarea cartografică. Astăzi, operăm cu reprezentări, reprezentări care sunt cultivate de istorie, dar şi de literatură sau muzică. Deci, dincolo de graniţele politice, există şi graniţe spirituale, fiind extrem de important ce se întâmplă în mentalul colectiv într-un anumit moment istoric.

R.Z.: *Doar aceste două abordări trebuie avute în vedere atunci când interpretăm deciziile marilor puteri?*

C.H.: Mai trebuie abordat şi aspectul graniţei geopolitice. Este o graniţă a hotărârilor pe care le iau cei care se află, într-un moment sau altul, în ierarhia ecuaţiei de putere. După primul război mondial, învingătorii, marile puteri, au aşezat la temelia arhitecturii graniţelor, matricea naţională.

R.Z.: *Aşadar, marile puteri iau decizii în funcţie de interese şi de aspectele geopolitice şi sociologice.*

C.H.: Este interesant de observat că şi marile puteri au în spate propria lor educaţie, propria lor filozofie cu privire la modul de redistribuire a graniţelor, propriile lor cunoştinţe de istorie. De exemplu, un amănunt de picanterie istorică. La Paris – Versailles, într-o şedinţă care era prezidată de un ilustru diplomat englez, lordul Curzon, se discutau graniţele dintre Ungaria, Polonia şi Cehoslovacia, fiind o dispută asupra teritoriului Tesin, trei zile fiecare din părţi aducând argumente de ordin istoric că acel teritoriu îi aparţine. Aflaţi că lordul Curzon, la un moment dat, plictisit, zice: „Cum îl cheamă pe acesta, Teşin? Ia să vină el să ne spună de ce ţară aparţine!" Iată că este extrem de importantă şi cultura politică pe care o au oamenii politici.

R.Z.: *Domnule profesor, vă rog să ne vorbiţi de aceste trei abordări ale istoriei la momentul păcii*

de la Paris-Versailles din 1919-1920, considerată apogeul politicii externe româneşti.

C.H.: La sfârşitul primului război mondial, lumea, în raporturile internaţionale suferă o schimbare de esenţă. Până la primul război mondial graniţele şi pacea erau asigurate pe baza principiului echilibrului de putere. Când un stat atingea apogeul de putere, celelalte mari puteri se aliau şi contrabalansau expansiunea acestuia.

R.Z.: *Ideea echilibrului european era specifică imperiilor.*

C.H.: Era logica istorică, pentru că Europa era dominată de imperii. Apoi, s-a intrat într-o nouă epocă, dominată de specificul naţional. Aici trebuie să fac apel la sociologia istorică. Prin urmare, în momentul desfăşurării păcii de la Paris – Versailles, opinia publică era pregătită pentru o nouă aşezare a graniţelor.

Semnatarii pactului Înţelegerii Balcanice: D. Maximos, T. Rüştü Aras, N. Titulescu, B. Ieftoici

R.Z.: *Ce făcuse posibil acest fapt?*

C.H.: Opinia publică era pregătită pentru că prin istorie, prin literatură şi muzică se crease matricea identităţilor naţionale, pornindu-se de la o idee considerată în epocă suma progresului, şi anume: graniţele politice trebuie să se suprapună peste graniţele etnice. Se ajunsese la această credinţă, deoarece se considera că în relaţiile internaţionale, dacă se vor construi graniţele politice pornind de la unirea tuturor celor de aceeaşi civilizaţie, de aceeaşi limbă, de aceeaşi credinţă, atunci nu mai este motiv de război. Istoria a infirmat această teorie, însă, aşa credeau oamenii atunci. Pe de altă parte, se considera că strângerea tuturor oamenilor în interiorul unei frontiere politice de tip naţional va crea o mai mare coeziune şi va determina o competiţie paşnică între naţiuni. Această viziune a pus în pericol arhitectura graniţelor care se baza pe imperii. Primul război mondial a început cu trei imperii clasice: Imperiul ţarist, Imperiul austro-ungar şi Imperiul german, care erau multietnice.

R.Z.: *Identităţile naţionale de care aţi vorbit au fost create chiar în cadrul acestor imperii.*

C.H.: Sigur, aici un rol important l-au avut şcoala, istoria, muzica. Atunci, în momentul în care preşedintele american W. Wilson a lansat, în ianuarie 1918, celebrul principiu al autodeterminării pe baza naţionalităţii, care practic a condamnat aceste imperii la dispariţie, lumea era pregătită să accepte o asemenea realitate. De altfel, nu întâmplător, revoluţia bolşevică a zdruncinat imperiul ţarist tot cu principiul naţionalităţilor. În aprilie 1918, Stalin a lansat principiul naţionalităţilor.

R.Z.: *Stalin, nu Lenin?*

C.H.: Stalin, la un congres bolşevic, Lenin a teoretizat acest principiu. Paradox al istoriei: Stalin a lansat acest principiu, dar apoi tot el a oprimat naţionalităţile, pe unele ducându-le chiar la dispariţie.

R.Z.: *La Paris – Versailles, recunoaşterea noilor state naţionale a fost posibilă deoarece vechile imperii erau mari puteri învinse.*

C.H.: Iar învingătorii erau state pe matrice naţională, ca Franţa, un stat naţional clasic, nu întâmplător elita statelor din estul Europei fiind instruită în Franţa. La noi, Brătienii, întreaga elită liberală s-au format în sens european, pe matrice naţională, la Paris. Sigur că tratatul de pace de la Versailles, care a stabilit frontierele interbelice, nu a fost respectat consecvent, chiar de către Franţa, care stăpânea un imperiu colonial, având interese de mare putere. Aici, a fost un compromis şi, în opinia mea, s-a aflat elementul şubred, care a dus la prăbuşirea edificiului de la Paris – Versailles. Este foarte interesant cum se bat cap în cap principiile de politică externă cu interesele de mare putere. Noi ştim că România Mare s-a creat prin plebiscit, prin organizarea unor adunări naţionale la Chişinău, la Cernăuţi şi la Alba Iulia, plebiscit care a fost validat la conferinţa de pace de la Paris. În acelaşi timp, în Austria, la Viena, a avut loc o mare adunare populară, unde s-a cerut unirea Austriei cu Germania. Cum credeţi că a reacţionat Franţa? Noi am luptat în primul război mondial şi am avut sacrificii de milioane pentru a crea o Germanie mai mare? Iată, nu a mai funcţionat principiul naţionalităţilor şi al autodeterminării. Deci congresul care a fundamentat graniţele în Europa pe principiul naţionalităţilor nu a făcut un tabu din acest principiu, care a fost aplicat selectiv, în funcţie de interese.

Va urma.

DIN CULISELE MONARHIEI ROMÂNEŞTI: DOMNIA REGELUI CAROL I

Prof. ROBERT ZIDARU

Clasa politică românească: „Ne trebuie un prinţ străin"

În 1866, aceasta era ideea prezentă în mintea multor oameni politici români la abdicarea lui Cuza, a cărui domnie avusese tocmai acest scop: să înfăptuiască cele necesare urcării pe tronul tânărului şi firavului stat român a unui principe din Occidentul Europei. Era nevoie de prinţul străin deoarece trebuia să înceteze nesfârşitele lupte pământene pentru domnie, lupte care determinau comploturi, uneori trădare de ţară, care slăbeau un stat şi aşa insuficient dezvoltat. Or, Prinţul străin ar fi făcut inutile toate aceste dispute, aducând totodată şi consolidarea stabilităţii domniei ca urmare a principiului dinastiei ereditare. Mai era nevoie de prinţul străin şi ca arbitru în viaţa politică, dominată de corupţie, nestinse orgolii, patimă şi deseori dezinteres faţă de ţară. Tot prinţul străin ar fi adus statului român prestigiu şi sprijin extern, de care aveam atâta nevoie, noi care ne aflam atunci înconjuraţi de trei imperii, dintre care unul – cel rusesc – avea o poftă nemăsurată de teritorii româneşti. Ce a urmat după abdicarea lui Cuza este cunoscut: s-a propus tronul lui Filip de Flandra, iar după refuzul acestuia, lui Carol de Hohenzollern. Acesta, atât cu acordul casei imperiale din care făcea parte, cât şi al celei din Franţa, a acceptat propunerea şi a urcat pe tronul statului român la 10 mai 1866, după ce poporul îl acceptase ca suveran printr-un plebiscit organizat în aprilie, acelaşi an.

Dar cine era Carol de Hohenzollern? Născut la 20 aprilie 1839, la Sigmaringen (Germania de astăzi), era al doilea fiu al principelui Carol Anton de Hohenzollern şi al principesei Josephina de Baden. A urmat cariera militară: Şcoala de cadeţi din Münster, absolvită în 1856, un an mai târziu intrând în armata prusacă, pentru ca, în 1859, să fie numit sublocotenent în regimentul de artilerie al Gărzii Imperiale. Totodată, a urmat cursuri de literatură şi istorie (una din pasiunile sale) la Universitatea din Bonn[1].

De statură mijlocie, cu ochi ageri şi pătrunzători, cu buza de jos atârnând puţin, Carol de Hohenzollern avea o ţinută de o nobleţe aparte, capul său beneficiind de un aspect clasic, parcă special făcut pentru a domni. Personalitatea sa era sobră, milităroasă. Încânta pe vizitator prin eleganţa primirii, a conversaţiei, a modului impunător de a fi, dar păstra totdeauna o atitudine glacială, fără nici o urmă de amiciţie, totul desfăşurându-se strict protocolar, inclusiv cu miniştrii sau prim-miniştrii săi. Într-o lume orientală dominată de improvizaţie, prinţul german a adus cu sine şi a impus la curtea regală a României ordinea şi disciplina, care-l caracterizau atât de mult. Ceasurile erau deseori cadouri făcute de monarh, la care punctualitatea era un stil de viaţă. Venea la 12 fix la şedinţa de deschidere a sesiunii Parlamentului, fixa audienţe pentru un anumit timp, iar dacă după scurgerea acestuia vizitatorul nu pleca, se întorcea brusc şi nu mai spunea un cuvânt sau, dimpotrivă, exclama deodată: „nu-i aşa că este frumos afară?" Era de o mândrie regală, care deseori părea aroganţă, ţinea cont foarte mult de formele care trebuia respectate strict. Conform obiceiului regal, dădea noroc doar cu un deget (arătătorul de la mâna dreaptă), deget cu care-şi saluta şi trupele şi pe care deseori îl ţinea atârnat de tunică, îmbrăcămintea favorită. Rareori saluta pe cineva cu două degete sau cu toată mâna, fapt care arăta respectul pe care-l acorda, dar chiar şi atunci făcea acest lucru cu superioritatea protocolară, specific regală.

Dincolo de toate acestea, a avut o domnie remarcabilă, atât ca întindere (48 de ani, cea mai lungă din toată istoria românească), cât şi ca realizări. Nu are sens să insistăm asupra acestora, chiar şi menţionarea lor făcând dovada importanţei de excepţie a domniei lui Carol I: în timpul său a fost adoptată prima constituţie democratică şi au fost realizate numeroase reforme, care au accentuat modernizarea statului, a protejat sistemul bipartid, i-a sprijinit pe românii din afara graniţelor, a fost recunoscută independenţa României, a protejat ţara de Rusia prin alianţa cu Germania; o domnie bogată, căreia românii trebuie să-i fie veşnic recunoscători.

Forme fără fond?!

Cu toate acestea, au fost contemporani ai regelui Carol care au pus la îndoială unele dintre calităţile reale ale acestuia. Mai mult, s-a insinuat că, din anumite puncte de vedere, la o privire atentă, monarhul românilor era ca democraţia românească, formă fără fond!

În memoriile sale, I.G. Duca[2], un apropiat al lui Ionel Brătianu şi ministru în timpul regelui Carol, îl descrie pe acesta, necontestându-i calităţile şi realizările, ca pe un om zgârcit, uneori meschin, chiar şi pentru apropiaţii săi. Omul politic liberal insistă, în zugrăvirea portretului psihologic al regelui, folosind ca argument castelul Peleş[3]. Realizat la iniţiativa şi din banii lui Carol I, castelul, o combinaţie extravagantă de stiluri, ar arăta caracterul nehotărât al monarhului, cât şi faptul că el însuşi – a cheltuit milioane cu această construcţie – nu drămuia banii; în schimb membrii familiei regale, mai ales principele Ferdinand şi principesa Maria erau nevoiţi să se confrunte uneori cu delicate jene financiare. Acelaşi castel Peleş ar arăta şi lipsa orizontului artistic al lui Carol, care nu a decis amplasarea acestuia pe un platou, de unde să aibă o imagine superbă, ci într-o adâncitură, înconjurată de copaci. Nu în ultimul rând, tablourile din castel ar fi realizări modeste ale unor pictori din afara României, Carol nefiind preocupat de o decorare a Peleşului, măcar parţială, cu opere ale pictorilor români, care nicidecum nu ar fi fost încurajaţi în activitatea lor de monarhul preocupat totuşi de cultură, doar pentru că aşa-i stătea bine unei rege!

Dincolo de cele scrise de I.G. Duca sunt şi alte aspecte, care ar merita mai multă atenţie!

În relaţiile cu membrii familiei regale avea o atitudine distantă, glacială. N-ar fi mare lucru, însă lucrurile se schimbă atunci când e vorba de principele moştenitor Ferdinand, cu care se comporta de parcă nu-i făcea plăcere să-l aibă în preajmă. Nu-l iniţia în tainele conducerii statului, l-a ţinut mereu departe de secretele puterii, de parcă nu ar fi fost interesat de viitorul monarhiei. Este greu de înţeles cum Ferdinand,

un om inteligent, cu o rară cultură, care se pregătea să fie un bun român şi care-şi venera unchiul, a fost ţinut de acesta la distanţă. Oare să fi contat pentru Carol I doar prezentul, reprezentat de propria persoană, şi prea puţin viitorul întruchipat de principele Ferdinand?

În viaţa politică internă, Carol I a fost nevoit să se confrunte cu necesitatea rezolvării marilor probleme ale ţării: reforma agrară şi cea electorală. Nu a manifestat însă, în mod real, interes pentru aceste aspecte, dintre care unul a generat mai multe răscoale. Din păcate, într-o viaţă politică în care mulţi politicieni îi transformau dorinţele în ordine, regele nu a încercat să impulsioneze rezolvarea acestor necesităţi ale societăţii româneşti şi să vină în întâmpinarea aşteptărilor poporului său. S-a comportat astfel pentru că dorea să sprijine marea proprietate şi forţa economică şi politică a conservatorilor. Dacă ar fi procedat altfel, ar fi putut pierde un sprijin real şi neapărat necesar în cârmuirea ţării. Tot în viaţa politică, regele Carol a introdus un obicei pe cât de neconstituţional, pe atât de păgubos pentru democraţie. Confruntat cu luptele politice oarbe şi fără prejudecăţi ale românilor, nu a încercat limpezirea apelor tulburi, ci i-a plăcut să le tulbure şi mai tare. Astfel că, deoarece Constituţia îi dădea dreptul, demitea guvernul în exerciţiu, desemna un nou prim-ministru căruia îi acorda puterea de a dizolva Parlamentul şi de a organiza noi alegeri; alegeri care, acest fapt devine tradiţie în timpul lui Carol, erau câştigate, evident nu întâmplător, chiar de partidul care organizase alegerile, care primea în acest mod un lejer vot de încredere din partea Parlamentului nou ales, de aceeaşi culoare politică cu a membrilor Guvernului. „Curat obicei constituţional": în loc ca Guvernul să fie emanaţia Parlamentului, la noi era taman invers, Parlamentul era emanaţia Guvernului!

De-a lungul domniei, regele Carol a avut şansa unor oameni de stat valoroşi, atât liberali, cât şi conservatori. Nume ca Ion C. Brătianu, Ionel I. C. Brătianu sau Petre P. Carp sunt elocvente în acest sens. Monarhul a colaborat cu aceştia, relaţiile au fost de o amiciţie politică relativă, însă nu mai mult decât atât! Nu s-a sprijinit niciodată pe judecata unor minţi politice româneşti, nu a încercat să şi-i facă, măcar pe unii dintre ei, sfătuitori politici de nădejde, care cunoşteau realităţile româneşti. În schimb, avea ca sfătuitori intimi persoane curioase, de diferite naţionalităţi, acelaşi I. G. Duca citându-i pe slovacul Seculici şi pe elveţianul Basset, secretarul său particular încă din 1867: „om muncitor, dar cu modeste facultăţi intelectuale"[4]. „Neamţul ştie de frică" – această idee era în mintea oamenilor politici liberali şi conservatori când doreau să obţină mai repede venirea la putere. Ar fi fost firesc ca regele, cu mândria şi puternica personalitate care-l caracterizau, să nu se lase intimidat de acţiunile politice dominate de nerăbdare ale liberalilor sau conservatorilor. Totuşi, nu era aşa: „frica", de care am amintit, consta în atitudinea monarhului, care parcă era convins de astfel de acţiuni, altminteri regretabile, cu atât mai mult cu cât Carol I rareori se exprima într-un sens sau altul, plăcându-i să lase să domine incertitudinea, care folosea doar jocului politic urmărit de suveran.

Politica externă: întâi principe german şi apoi rege al României?

Cu un pericol rusesc continuu la graniţa de est şi cu un principe prusac pe tron, România s-a îndreptat, firesc şi eficient, către o alianţă cu Germania, consfinţită prin aderarea României la Tripla Alianţă în 1883. Se pare că această alianţă era privită de rege ca o întărire a intereselor germane în Balcani şi nu ca o protejare a intereselor româneşti. Acelaşi I.G. Duca a scris despre dezinteresul manifestat de Carol I faţă de armată după 1883[5], dezinteres inexplicabil pentru cel care era comandantul suprem al acesteia, de eficienţa căreia ţara avea atâta nevoie. De aici se poate desprinde ideea că regele nu mai avea interes pentru armata română deoarece eram aliaţi cu Germania, a cărei invincibilă armată ne-ar fi apărat în caz de nevoie, un motiv în plus de consolidare a alianţei cu statul prusac.

Anul 1914 sau dilema regelui Carol: să ia decizie cu sufletul (război alături de Germania) sau dictată de ţară şi de conştiinţă (război alături de Antanta). Izbucnise primul război mondial, iar Carol I era convins că trebuie să participăm la conflict alături de Germania, a cărei armată era de neînvins. A apărat această idee şi în Consiliul de Coroană din iulie 1914[6], susţinut de filogermanii P.P. Carp şi Alexandru Marghiloman. A constatat însă, cu surprindere, că guvernul liberal condus de Ionel Brătianu i se opune categoric, cerând, deocamdată, declararea neutralităţii. Carol I a pledat, cu toate argumentele, pentru colaborarea militară cu Germania, devenind evident că o eventuală alianţă a României cu Antanta va avea în el un adversar redutabil. S-a întâmplat atunci un fapt care l-a întristat profund pe bătrânul monarh: ţara, românii, care până ieri îl aclamau şi-i arătau iubire, acum îl criticau, strigându-i chiar să plece, să abdice şi să lase România să-şi urmeze calea dorită de ea însăşi. Ce dilemă: cum să abdice după 48 de ani de rodnică domnie; pe de altă parte, cum să accepte el, sânge german, să alăture România în tabăra potrivnică Germaniei? În celebrul Consiliu de coroană din iulie 1914, Carol a fost nevoit să accepte neutralitatea României. Însă din iulie până în septembrie, tensiunea care-l stăpânea l-a măcinat, l-a făcut să se simtă străin de românii pe care-i conduse-se peste patru decenii, provocând în Casa Regală a României o încordare insuportabilă. În cele din urmă, frământările şi lupta interioară l-au doborât pe regele Carol I, care, în dimineaţa zilei de 27 septembrie 1914, a închis ochii pentru totdeauna, pentru a intra în cartea marilor personalităţi ale istoriei românilor. Totuşi, cât de cinic a fost momentul: murise un mare rege, însă majoritatea românilor s-au bucurat la auzul veştii, gândind că a fost înlăturată piedica din calea războiului care ne putea aduce Transilvania şi Bucovina.

Apoi, tristeţea s-a aşternut peste sufletele şi minţile tuturor, conştienţi că în mormântul de la Curtea de Argeş se odihneşte un rege ale cărui realizări au întrecut cu mult speranţele românilor, dar şi că se încheiase o pagină glorioasă de istorie şi urma acum una albă, nescrisă încă de noul rege, Ferdinand.

NOTE:

[1] Iulian Voicu, Emanuel Bădescu, *Regalitatea, o pagină din istoria României*, Editura Alcor Edimpex SRL, Bucureşti, 2001, pag. 12

[2] I.G.Duca, *Memorii*, vol. I, Editura Expres, Bucureşti, 1992, vol. I

[3] *Ibidem*, pag. 110

[4] *Ibidem*, pag. 115

[5] *Ibidem*, pag. 109

[6] Vezi, Ion Mamina, *Consilii de Coroană*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, pag. 27-52

GENERALUL CONSTANTIN SĂNĂTESCU - DE LA CARIERA MILITARĂ LA LOVITURA DE STAT DIN 23 AUGUST 1944

Prof. MARIUS CÂRJAN

Născut pe data de 14 ianuarie 1885 la Craiova[1], generalul Constantin Sănătescu a îmbrățișat, încă de tânăr, cariera militară. După absolvirea Școlii fiilor de militari din Iași (1905), a urmat, între 1 septembrie 1905 și 1 iulie 1907, Școala militară de ofițeri activi de infanterie și cavalerie, pe care a absolvit-o cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Regimentul 5 roșiori. Locotenent la 1 iulie 1910, Constantin Sănătescu a fost mutat ca ofițer instructor în Școala militară de ofițeri activi de cavalerie. La 1 aprilie 1915 a obținut gradul de căpitan, fiind numit comandant de escadron, inițial în Regimentul 10 călărași, apoi în Regimentul 7 roșiori.

A participat la primul război mondial, devenind maior la 1 septembrie 1917. După finalizarea conflagrației, Constantin Sănătescu a urmat, între aprilie 1919 și 1 noiembrie 1920 cursurile Școlii superioare de război, la absolvire fiind repartizat în cadrul Marelui Stat Major[2].

Generalul Constantin Sănătescu
14 ianuarie 1885—8 noiembrie 1947

Studiile militare i-au asigurat și o rapidă promovare în grad: locotenent – colonel (1927), general de brigadă (1935), general de divizie (1939), general de corp de armată (1942) și general de armată (1944). În perioada celui de-al doilea război mondial a cunoscut o ascensiune deosebită în funcțiile militare: Comandant al Corpului 4 armată (1 februarie 1941 – 20 martie 1943), Armatei 4 (20 martie 1943 – 1 aprilie 1944), șef al Casei Militare Regale (20 martie 1943 – 1 aprilie 1944), mareșal al Palatului (1 aprilie – 23 august 1944), președinte al Consiliului de Miniștri (23 august – 5 decembrie 1944; în perioada 4 noiembrie – 5 decembrie 1944 a fost și ministrul ad – interim la Ministerul de Război), șef al Marelui Stat Major (11 decembrie 1944 – 20 ianuarie 1945). A condus Corpul 4 armată în bătăliile din Basarabia, de la Odessa și din cotul Donului, fiind decorat cu ordinele „Steaua României", clasa a II –a (1941), „Mihai Viteazul" clasa a III – a (1944), "Crucea de Fier" germană (1942)3[3].

În cadrul loviturii de stat din 23 august 1944, din cele aproximativ 30 de persoane (care au fost sau nu prezente la Palatul Regal din București) angrenate, complotiști și victimele lor deopotrivă, în declanșarea loviturii de stat[4], un rol determinant în arestarea mareșalului Antonescu l-a jucat și generalul Constantin Sănătescu, mareșal al Palatului în acel moment.

Evenimentul a avut următoarea desfășurare: în prima parte a zilei de 23 august 1944 s-a convenit, pe cale telefonică, între Palatul Regal și Cabinetul Mareșalului, asupra unui program ce includea primirea de către Rege a lui Ion Antonescu în jurul orei 16:00. Concomitent, lui Mihai Antonescu, vicepreședintele guvernului și ministrul Afacerilor externe, i s-a fixat o audiență la Rege pentru ora 15:30. Inițial, regele a discutat cu Mihai Antonescu, căruia nu i-a acordat plenipotența pentru a semna rapid armistițiul cu Națiunile Unite, în și prin, mijlocirea Turciei. În continuare, Mihai Antonescu a fost invitat de către Rege să participe la audiența rezervată Mareșalului. La această audiență, desfășurată aproximativ între orele 16:15 și 17, Regele a fost asistat de către Constantin Sănătescu, mareșal al Palatului regal. Monarhul a discutat cu cei doi demnitari problema încheierii imediate a armistițiului. În fața refuzului categoric al lui Antonescu, s-a ajuns la un schimb de replici dure, situație căreia i s-a pus capăt prin anunțarea deciziei regale de a proceda la demiterea cabinetului în funcție[5]. După ce Regele Mihai a spus *„Dacă lucrurile stau așa, atunci nu ne mai rămâne nimic de făcut"*, aceasta fiind o frază – parolă, s-a deschis ușa și în salon a intrat o echipă de trei subofițeri și un căpitan din garda regală, care i-a arestat pe cei doi Antonești[6].

Evenimentul s-a produs – nu fără un accident neprevăzut provocat de reacția Mareșalului și ezitarea de moment a generalului Sănătescu, fost coleg cu cel destituit – în jurul orei 17 și a marcat momentul declanșării loviturii de stat. Ceilalți colaboratori apropiați ai lui Antonescu au fost convocați la Palat pentru o presupusă întâlnire a Consiliului de Coroană și arestați[7].

În legătură cu arestarea demnitarilor regimului antonescian, interesant de expus este punctul de vedere al generalului Sănătescu pe care-l regăsim în Jurnalul publicat în anul 1993 de către fiul acestuia și, după opinia mea, nu concordă cu adevărul istoric. *„Trebuie să spun de la început* – afirmă generalul – *că nu ne gândisem să-i arestăm, întrucât eram convinși că vin să-și prezinte demisia, ipoteză ce o socoteam mai probabilă, întrucât a face ei armistițiul era o chestiune mai delicată, căci trebuiau luate măsuri contra germanilor"*[8].

După îndepărtarea guvernului antonescian, Regele, exercitându-și prerogativele constituționale, l-a numit prim-ministru pe generalul adjutant Constatin Sănătescu (23 august - 3 noiembrie 1944 și între 4 noiembrie-5 decembrie 1944)[9]. La rândul său, acesta a numit prin decret membrii guvernului, compus în mare majoritate din militari. După ce a refuzat conducerea noului guvern, Iuliu Maniu a recomandat formula ca reprezentanții partidelor politice ale Blocului Național Democratic să participe în calitate de miniștri de stat în guvern, pentru a oferi opiniei publice din țară și din

Regele Mihai și generalul Sănătescu

străinătate garanția politică indispensabilă guvernului militar[10].

În seara zilei de 23 august, la ora 10, postul de radio a difuzat proclamația regelui adresată națiunii în care anunța[11] că *„dictatura a luat sfârșit"*[12], România rupea relațiile diplomatice cu Germania și încheia armistițiul cu Națiunile Unite. El a mai declarat că România se alăturase Aliaților împotriva Axei și își va mobiliza toate forțele pentru a elibera Nordul Transilvaniei. În consecință, Sănătescu a transmis instrucțiuni emisarilor români la Cairo să accepte armistițiul pe baza condițiilor propuse de aliați la 12 aprilie[13].

După expirarea mandatului în fruntea guvernului, în anul 1945, Constantin Sănătescu a fost numit șeful Marelui Stat Major, apoi inspector general al armatei. În calitate de membru al Consiliului Suprem al Oștirii, acesta a adoptat o poziție de condamnare a epurărilor din armată dictate de sovietici[14]. A încetat din viață în noiembrie 1947 scăpând de represiunea comunistă, care s-a declanșat asupra ofițerilor superiori implicați în campania contra Uniunii Sovietice și care nu simpatizau cu noul regim comunist[15].

NOTE:

1 Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în al doilea război mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 361

2 Leonida Loghin (coord.), *Bărbați ai datoriei (23 august 1944 – 12 mai 1945)*, Editura Militară, București, 1985, p. 369

3 Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în al doilea război mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 361

4 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 445

5 *Ibidem*, p. 445

6 Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 23

7 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, op. cit., p. 445

8 Constantin Sănătescu, *Jurnal*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 162

9 Constantin Scorpan, *Istoria României. Enciclopedie*, Editura Nemira, București, 1997, p. 342

10 Gheorghe Buzatu, *România cu și fără Antonescu*, Editura Moldova, Iași, 1991, p. 209

11 *** *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 467

12 Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, Editura All, București, 1999, p. 237

13 *** *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 467

14 Constantin Scorpan, *Istoria României. Enciclopedie*, Editura Nemira, București, 1997, p. 586

15 Vezi *** *Drama generalilor români (1944-1964)*, Editura Enciclopedică, București, 1997

AGENDĂ CULTURALĂ

Muzeul Municipal Câmpulung Muscel, în colaborare cu **Inspectoratul pentru Cultură al județului Argeș** organizează, în zilele de **22 și 23 septembrie 2005**, a XX-a ediție a sesiunii de comunicări științifice **"Istoria și cultura orașului Câmpulung Muscel și a zonei înconjurătoare"**.

Tematica sesiunii cuprinde următoarele domenii:

- arheologie și istorie, locul și rolul Câmpulungului în istoria poporului român;
- rolul Câmpulungului și al zonei Muscel în cultura poporului român;
- arta populară și etnografia musceleană;
- muzeografie și patrimoniu cultural național.

ULTIMA ROMANTICĂ ŞI ULTIMUL EI POPAS

Prof. OCTAVIAN UNGUREANU

Printre inteligenţele sclipitoare, talentele autentice şi frumuseţile rare ale galeriei feminine din spiritualitatea românească – uneori străine prin naştere, dar cu mare devotament faţă de patria de adopţie – Regina Maria (1914-1938) a lăsat o dâră de lumină în cultura noastră. A fost o scriitoare şi o pictoriţă în tonuri romantice şi accente impresioniste, s-a afirmat în diplomaţie, în ocrotirea celor loviţi de holeră, în anul 1913, şi de tifos exantematic, în iarna de vifor şi plumb 1916-1917, în anii şi zilele de zbucium ale Războiului de Întregire şi făurire a României Mari.

Regina-ostaş şi-n chip de înger cu spadă cutreiera, cu îndrăzneală, liniile de bătaie ale fronturilor, umbla prin spitale cu nelipsitu-i sac de ţigări, dulciuri şi alte atenţii pentru răniţi şi bolnavii de tifos, controla ambulanţele sanitare şi posturile de prim-ajutor, nepregetând să sară în noroaie şi zăpezi până la genunchi, ca să pună umărul său delicat la roată pentru despotmolirea automobilului sau trăsurii militare.

O cunoştea pe Ecaterina Teodoroiu şi-i prinsese *Virtutea Militară* şi *Medalia de Aur a Cercetăşiei* pe piept, când Eroina de la Jiu fusese înaintată la gradul de sublocotenent; îl numise, în calitatea sa de preşedintă a Societăţii Române de Cruce Roşie, pe dr.Nicolae Hasnaş din Târgu-Jiu comandant al Spitalului nr.2 de campanie şi-l vizitase în două rânduri la Dorohoi, unde doctorul făcuse 12000 de operaţii şi un atelier de proteze şi se lupta cu năprasnica molimă a tifosului. În anii interbelici, onorase casa soţilor Hasnaş, decorând-o cu Ordinul *Meritul Sanitar* pe Sabina Karibol – Hasnaş, soţia medicului, infirmieră voluntară care-şi urma soţul în vâltoarea războiului, lăsându-şi copii (Alexandru şi Marta) la rude, în Târgu-Jiu, sub ocupaţie.

Spre a-i cinsti amintirea Mariei de România, Muzeul Naţional de Istorie, sub genericul *Ultima romantică**, i-a dedicat o expoziţie itinerantă care, pornind din Moldova şi venind din Călăraşi, s-a deschis şi la Muzeul Judeţean Argeş. Obiecte personale ca uniforma de soră de caritate din anii războiului, distincţii de merit şi omagiale, publicaţii, tapiserii, brusturi în bronz şi chipuri de porţelan s-au etalat pe spaţiul generos al sălilor rezervate, vreme de câteva luni. Şi, printre atâtea vestigii de preţ, am observat şi cutia de argint în care i-a fost pusă inima şi a fost dusă, ca ultimă dorinţă, la Balcic, în palatul din grădinile mirifice, cele îndrăgite atât, ca acolo, în atmosfera lirică ce singură şi-o crease, să vibreze la talazurile valurilor Mării Negre şi-n izbirile lor neostenite în Coasta de Argint. Ca după Protocolul de frontieră româno-bulgar din 7 septembrie 1940, iscălit de Carol al II-lea la Craiova, în Palatul Jan Mihail, privind cedarea Cadrilaterului, un amic al autorului acestor rânduri, locotenent-învăţător (ulterior, profesor şi director al Liceului din Horezu-Vâlcea) Marin Mazilu, concentrat, în fruntea unei gărzi de onoare, să aducă în ţară augusta inimă. A fost depusă în zidul Castelului Bran, iar acum se află la Muzeul Naţional de Istorie din Bucureşti.

Şi tot în expoziţia de care vorbim s-au aflat câteva dintre scrierile Reginei, cu titluri ce-i destăinuie firea romantică: una, apărută la Milano, *De la inima mea la a lor. (Dal mio al loro cuoare, Ţara mea, Poveste de la Sfântul munte şi Dor nestins*, apărute la Iaşi în 1917-1920, în traduceri (din engleză) de N. Iorga şi Em. Panaitescu. Sunt dovezi elocvente ale talentului şi ale ataşamentului Reginei faţă de poporul român, a cărui slujitoare s-a considerat şi pe care l-a gratificat în elogioase sintagme, mai cu seamă în ultima carte dintre cele multe scrise, *Povestea vieţii mele*, din care transcriem o frază drept încheiere:

„România era o ţară de legendă, o ţară a făgăduinţei, o ţară cu munţi înalţi, văi adânci şi câmpii întinse ca oceanul, o ţară plină de cântece şi poezie, de ţărani cu ochi mari, în port măiestrit, o ţară aproape de Soare Răsare".

Principesa Maria (1892-1914)
Pictură de Costin Petrescu,
din colecţia Muzeului Cotroceni

* Titlul expoziţiei de la Muzeul Judeţean Argeş, ca şi al rândurilor noastre, a fost preluat de pe o lucrare omagială, apărută New-York în anul 1984, scrisă de Hannah Pakula: The Last Romantic. Biography of Queen mary of Romania. Regina s-a născut la 17 octombrie 19875, ca prinţesă de Marea Britanie şi Irlanda; tatăl ei a fost duce de Edinburgh, iar mama, ducesă – Maria Alexandrova – unica fiică a ţarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Cu Ferdinand s-a căsătorit în anul 1892.

RELANSAREA RELAŢIILOR ECONOMICE ŞI POLITICE ENGLEZO-ROMÂNE PRIN VIZITA DE STAT A PREŞEDINTELUI NICOLAE CEAUŞESCU ÎN MAREA BRITANIE – 1978

FLORIN ŞANDRU

Puţine vizite de stat în Marea Britanie au suscitat interesul cu care a fost întâmpinată vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu şi a Elenei Ceauşescu, în luna iunie a anului 1978.

A fost pentru prima dată când unui şef de stat comunist i s-a acordat întregul ceremonial de a fi întâmpinat personal de Majestatea Sa Regina Elisabeta a II-a şi de Prinţul Filip şi de a fi găzduit ca oaspete de onoare la Palatul Buckingham, reşedinţa londoneză a monarhului. Aceasta era diferenţa dintre o vizită de stat şi una guvernamentală, când demnitarii sunt găzduiţi la un hotel şi sunt primiţi de Majestatea Sa Regina într-o vizită oficială. Însă vizitele de stat atrag în mod firesc mult mai multa atenţie publică prin însuşi fastul de care sunt însoţite.

Cu toate acestea, în spatele tunicilor roşii ale Regimentului de Gardă atât de precis instruit, al fanfarelor militare, al steagurilor şi al cailor ţanţoşi ai caleştilor regale, vizitele de stat generează aceleaşi discuţii serioase de afaceri şi sentimente politice de cordialitate ca în cazul vizitelor guvernamentale mai pragmatice, şi unde rolul de gazdă este deţinut de guvern, şi nu de monarh.

Acelaşi lucru s-a dovedit a fi adevărat şi cu ocazia vizitei preşedintelui României.

Din clipa în care preşedintele Nicolae Ceauşescu şi soţia sa, Elena Ceauşescu, au coborât din trenul special care i-a adus de la aeroportul Gatwick la gara Victoria din Londra, unde au fost întâmpinaţi de către Majestatea Sa Regina Elisabeta a II-a, şi până în clipa când avionul prezidenţial a plecat spre Bucureşti, trei zile mai târziu, scopul vizitei a fost de a consolida şi lărgi cooperarea politică şi economică dintre cele două ţări, scop care a fost urmărit cu perseverenţă în cursul întâlnirilor cu politicieni de frunte, reprezentanţi ai industriei şi ai băncilor şi în cursul discuţiilor cu primul-ministru James Callaghan.

În urma discuţiilor oficiale, a fost redactată şi semnată o declaraţie comună în care s-au reafirmat, între altele, hotărârea ambelor ţări de a acţiona pentru creşterea până în anul 1980 a volumului anual de comerţ, în ambele direcţii, de două ori şi jumătate în comparaţie cu nivelul atins în 1974 (în anul 1977 Marea Britanie a exportat în România bunuri în valoare de 80.600.000 de lire sterline şi a importat bunuri româneşti în valoare de 52.200.000 de lire sterline), înfiinţarea reciprocă de centre culturale şi s-a convenit organizarea unei mese rotunde anglo-române la care să se discute probleme de interes comun.

În cursul vizitei în Marea Britanie, preşedintele Nicolae Ceauşescu a primit ca oaspeţi la Buckingham, reşedinţa acordată de Regină pe timpul şederii sale în Marea Britanie, înalţi comisari ai ţărilor membre ale Commonwealthului şi ambasadori acreditaţi la Londra. Dar scopul principal al vizitei de stat la Londra, făcută la invitaţia Majestăţii Sale Regina Elisabeta a II-a şi a primului-ministru James Callaghan, a fost şi acela de a se întâlni cu reprezentanţi ai cercurilor economice şi de afaceri din Marea Britanie.

Din partea statului român, pe lângă preşedintele Nicolae Ceauşescu, la aceste întâlniri au mai luat parte Gheorghe Oprea, prim-viceprim-ministru al guvernului, Vasile Pungan, ministrul la Preşedinţia Republicii, şeful grupului de consilieri ai preşedintelui, Ion Avram, ministrul industriei construcţiilor de maşini, Ştefan Andrei, ministrul afacerilor externe, ambasadorul României la Londra, Pretor Popa.

Din partea britanică a participat ministrul comerţului, Edmund Dell, David Owen, ministrul afacerilor externe al Commonwealthului, lordul Goronwy-Roberts, ministru de stat la Foreign Office, sir Michael Paliser, subsecretar de stat la Foreign Office, şi ambasadorul Marii Britanii la Bucureşti, Reginald Louis Seconde.

Nicolae şi Elena Ceauşescu, împreună cu Regina Elisabeta şi Prinţul Filip

În cursul întrevederii au avut loc schimburi de păreri în legătură cu problema dezvoltării şi mai intense a cooperării în producţie între companii britanice şi firme româneşti, inclusiv crearea de societăţi mixte în Marea Britanie şi România precum şi cooperarea pe terţe pieţe.

Unele din personalităţile vieţii economice britanice prezente la întâlniri au evocat atât deosebită plăcere pe care au avut-o de a îl întâlni şi cunoaşte personal pe preşedintele Nicolae Ceauşescu, cât mai ales

faptul ca acesta doreşte să facă din România o ţară prosperă, cu o economie şi o industrie moderne, ceea ce-i poate conferi o dezvoltare mai rapidă, cu un nivel economic şi social ridicat, asemănător celui occidental. În cursul vizitei s-au semnat o serie de acorduri şi înţelegeri. Între acestea, un loc important l-au ocupat, desigur, înţelegerile şi acordurile semnate în domeniul aerospaţial. Acest acord prevedea fabricarea în România, în cadrul licenţei acordate de British Aerospace, a avionului de pasageri turbopropulsor BAC 1-11 (aceste acorduri s-au ridicat la cifra de 300 de milioane de lire sterline pe o perioadă de 15 ani de la semnarea lor, acestea făcându-se contra cost, prin livrarea din partea firmei engleze de subansamble pentru avioane şi motoare Spey ale firmei Rolls-Royce). Colaborarea în acest domeniu dintre British Aerospace (fosta British Aircraft Corporation) şi România a început încă din 1968, când România achiziţionase de la această firmă şase BAC 1-11, seria 400, achiziţii realizate de Tehnoimportexport pentru linia naţională TAROM (Transporturile Aeriene Române). Printre acordurile semnate între părţile engleză şi română, a fost şi acela al semnării memorandumului de cooperare cu firma Imperial Chemical Industries, care prevedea extinderea cercetării şi proiectării pentru instalaţii şi tehnologii, precum şi cooperarea în fabricarea acestora în România. Un alt acord semnat între partea engleză şi română a fost acela privind dezvoltarea relaţiilor industriale, tehnice şi comerciale între unităţi ale industriei constructoare de maşini din România şi grupul Norther Engineering Industries ltd. în proiectarea şi producerea de instalaţii tehnologice. Au mai fost semnate acorduri economice cu firma Shell International şi cu Consiliul Naţional al Cărbunelui. Tot în cadrul acestor întâlniri între cele două delegaţii oficiale de stat (Guvernul României şi cel Britanic), a avut loc un schimb de păreri cu privire la dezvoltarea în continuare a relaţiilor britanico-române în domeniile politic, economic, tehnico-ştiinţific, cultural, precum şi în domeniul învăţământului. S-a hotărât, totodată, intensificarea schimbului de informaţii între cele două ministere de externe, britanic şi român. În acest context, s-a căzut de acord să se organizeze anual, începând din 1979, mese rotunde la Londra şi Bucureşti pentru discutarea problemelor bilaterale şi internaţionale de interes comun. Preşedintele României, Nicolae Ceauşescu, sublinia în cadrul întrevederilor avute în Marea Britanie, atât la Londra şi Bristol, cât şi în alte oraşe, că: „Noi am dori ca legăturile de colaborare şi cooperare cu firmele britanice să se dezvolte ceva mai repede. Avem în vedere ca, până în 1980", sublinia preşedintele Nicolae Ceauşescu, "schimburile în ambele sensuri să ajungă la 600 milioane de lire, iar în perspectiva anului 1985, aceste schimburi vor trebui să ajungă la peste un miliard de lire. În privinţa realizării acestor obiective, cele două ţări trebuie sa ajungă să elaboreze acorduri de lungă durată în diferite domenii de activitate, să se organizeze o colaborare cât mai largă în producţie, inclusiv în realizarea unor societăţi sau întreprinderi mixte".

În discursurile sale cu oficialităţile politice, economice şi de afaceri engleze, preşedintele Nicolae Ceauşescu, după ce s-a referit la o serie de sfere concrete ale cooperării, precum şi la necesitatea înlăturării unor obstacole care mai stau în calea desfăşurării largi a colaborării şi cooperării, sublinia că atât el personal, cât şi Guvernul României, vor face tot ce depinde de ei, pentru punerea în valoare cit mai largă a acestor posibilităţi şi într-un timp cât mai scurt.

Interesul pentru această vizită a fost generat, înaintea efectuării ei, de presa britanică, prin publicarea în mai multe ziare de mare circulaţie, printre care „The Times", „The Observer" şi „The Sunday Telegraph", de articole lungi despre personalitatea preşedintelui Nicolae Ceauşescu. În aceste articole se sublinia determinarea cu care el promovează un program de industrializare rapidă în România. Din punct de vedere al concepţiei sale politice, al eforturilor sale pentru pace, pentru îmbunătăţirea relaţiilor internaţionale şi slăbirea încordării lor în Europa şi în restul lumii, mass-media britanică sublinia, explicit prin ziarul „The Guardian" şi prin compania britanică de televiziune „I. T. N.", valoarea şi personalitatea de renume din acea vreme a preşedintelui Nicolae Ceauşescu căruia i-au acordat spaţii largi în paginile şi programele lor de televiziune.

Iată cum a decurs vizita delegaţiei române, împreună cu preşedintele României, Nicolae Ceauşescu, şi soţia sa, Elena Ceauşescu. Vagonul cu care au călătorit oaspeţii români, având-l în frunte pe preşedintele Nicolae Ceauşescu, s-a oprit la mijlocul peronului, unde se afla aliniată, în mare ţinută, o companie de onoare care făcea parte din Batalionul de Grenadiri de Gardă. Apoi, au răsunat salve de artilerie în semn de salut.

La sosirea în gara Victoria, venind de la aeroport, pe platforma din jurul gării, preşedintele Ceauşescu şi delegaţia română pe care o conducea au fost salutaţi de Regina Elisabeta a II-a a Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord şi de prinţul Philip, duce de Edinburgh. Preşedintele Ceauşescu a trecut, alături de regină, în revistă garda de onoare, o fanfară militară intonând imnul de stat al României. Preşedintelui Nicolae Ceauşescu şi delegaţiei române le-au fost prezentaţi prinţul Charles al Ţării Galilor (Wales), moştenitorul tronului, prinţesa Anne, alţi membri ai familiei regale. De faţă au fost prezenţi din partea delegaţiei engleze, primul-ministru James Callaghan, ministrul afacerilor externe şi al Commonwealthului, David Owen, ministrul afacerilor interne, Merlyn Rees, precum şi mareşalul Forţelor Regale Aeriene, lord Elworthy, lord locotenent al Marii Londre, reprezentantul Coroanei în administraţia locală, preşedintele consiliului municipal al Marii Londre, Harold Mote, lordul primar al districtului City, Peter Vannech, lordul primar al districtului Westminster, W. H. Kearney, şi alţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, ofiţeri superiori. După primirea oficială a delegaţiei române la gara Victoria, protocolul regal a însemnat ca deplasarea la Palatul

Buckingham să se facă în somptuoasele caleşti regale, astfel: în prima caleaşcă regală a cortegiului, deschisă şi de culoare roşu închis, au luat loc Majestatea Sa Regina Elisabeta a II-a şi preşedintele Nicolae Ceauşescu, iar în celelalte cinci partea cealaltă a delegaţiilor române şi engleze, care au pornit într-un cortegiu oficial spre palat, fiind escortaţi de garda oficială, ce era alcătuită din ostaşi ai Cavaleriei Regale (Household Cavalery), în uniforme de mare ţinută, întregul traseu al bulevardelor fiind împodobit cu steaguri româneşti şi britanice. Regina s-a abţinut să răspundă ovaţiilor mulţimii aliniate de-a lungul marilor artere. pentru a nu distrage atenţia musafirului ei, care a răspuns viguros aclamaţiilor mulţimii şi s-a bucurat vădit de prezenţa atâtor oameni veniţi să-l întâmpine.

După dejunul cu regina la Palatul Buckingham, cei doi şefi de stat au făcut un schimb de cadouri şi decoraţii. Regina a conferit preşedintelui României, Nicolae Ceauşescu, gradul de Cavaler al Marii Cruci a Ordinului Bath, una dintre cele mai înalte distincţii de nobleţe britanice, şi a primit în schimb înaltul ordin „Steaua Republicii Socialiste România, Clasa I". În cursul aceleiaşi seri, după o vizită la Catedrala Westminster pentru depunerea unei coroane de flori pe mormântul soldatului necunoscut, după omagiul reprezentanţilor cetăţenilor Londrei şi o vizită protocolară la regina mamă Elisabeta, la reşedinţa ei londoneză, Clarence House, preşedintele Nicolae Ceauşescu şi Elena Ceauşescu au fost oaspeţii de onoare la un strălucit banchet de stat la Palatul Buckingham. În toastul său, preşedintele României a făcut un apel la încetarea cursei înarmărilor, în timp ce regina a declarat: „Noi, cei din Marea Britanie, suntem impresionaţi de poziţia hotărâtă pe care aţi adoptat-o pentru susţinerea independenţei Dumneavoastră. Ca urmare România deţine o poziţie distinctă şi joacă un rol semnificativ în afacerile mondiale. Personalitatea Dvs., domnule preşedinte, ca om de stat de renume mondial, cu experienţă şi influenţă, este larg recunoscută. Atât România, cât şi Marea Britanie doresc să slăbească încordarea şi să îmbunătăţească relaţiile internaţionale în Europa şi în întreaga lume". În ziua a doua a vizitei, convorbirile economice au pornit în ritm susţinut, începând cu vizita ministrului britanic al comerţului la preşedintele Ceauşescu, la palat, continuând apoi cu vizita preşedinţilor unor mari concerne industriale şi bănci pentru a discuta posibilităţile lărgirii comerţului bilateral şi ale unor legături economice mai strânse între cele doua ţări. După o întrevedere cu ministrul de externe, Dr. David Owen, preşedintele Ceauşescu a fost însoţit de acesta la reşedinţa oficială a primului-ministru britanic din strada Downing No. 10, discuţiile durând trei ore şi jumătate, fiind întrerupte de un dejun la care a participat şi soţia lui Nicolae Ceauşescu, Elena Ceauşescu. Rezultatul discuţiilor a dus la elaborarea şi semnarea unei declaraţii comune care prevedea, pe lângă dezvoltarea pe scară largă a comerţului anglo-român, multe puncte de interes comun, de la fragilitatea procesului de destindere, la necesitatea urgentă a progresului în domeniul dezarmării generale şi complete sub un control internaţional strict şi eficace, la cooperarea în industria aeronautică şi cooperarea tehnologică în domeniul explorării şi exploatării maritime de petrol şi gaze. Ziua a luat sfârşit cu un banchet oferit de Lordul Primar al Londrei, Sir Peter Vanneck, la Guildhall, sediul istoric al guvernului municipal al City-ului Londrei. Trebuie menţionat faptul că Guildhall (Palatul Breslelor) a fost grav avariat în ultimul război mondial, dar după aceea a fost restaurat fidel la toată splendoarea sa din secolul al 16-lea. Districtul Londonez, sau City of London, este unul dintre marile centre financiare şi bancare ale lumii. În toastul său, Lordul Primar a spus: „Domnule preşedinte, actualul Dvs. plan cincinal, plin de imaginaţie, dirijează economia, iar planul 1981-1985 sugerează un nivel înalt continuu al dezvoltării economice. Un accent atât de pronunţat asupra dezvoltării şi modernizării industriale oferă multe posibilităţi pentru sectoarele britanice de investiţii şi bunuri capitale şi, în calitate de conducător al acestui mare centru financiar şi comercial, că eu pot să vă asigur că societăţile şi instituţiile noastre de renume sunt pe deplin capabile să folosească aceste posibilităţi şi să satisfacă cerinţele României, spre avantajul nostru mutual şi de durată".

Ceauşescu şi Lordul Hamilton of Dalzell în drum spre Palatul St. James

În timp ce preşedintele Ceauşescu era angajat, în acea zi plină de vizite de afaceri, în discuţii cu personalităţi politice şi ale industriei britanice, soţia sa, Elena Ceauşescu, primea titlul de „Fellow" al Institutului Regal de Chimie şi de Profesor Honoris Causa al Politehnicii Londrei Centrale. Această din urmă distincţie era acordată pentru prima oară unei personalităţi din străinătate de către Politehnica Londrei Centrale.

Între timp, o delegaţie ministerială română, incluzându-i pe Gheorghe Oprea, prim-viceprim-ministru al guvernului, Vasile Pingan, ministru la Preşedinţia Republicii, şi pe ministrul adjunct al comerţului exterior, a făcut o vizită la sediul general al firmei Imperial Chemical Industry de lângă Tamisa, unde a semnat un memorandum de cooperare prin care grupul

britanic a inițiat o largă relație industrială și economică cu Ministerul Industriei Chimice din România.

Din punct de vedere economic, memorandumul prevedea vânzarea și cumpărarea în ambele sensuri de produse, cum ar fi chimicale pentru protecția culturilor agricole, vopsele industriale, poliuretani, rășini sintetice, siliconi etc., precum și vânzări pe terțe piețe. Memorandumul prevedea, de asemenea, un schimb de informații tehnice și științifice. Înaintea vizitei președintelui Ceaușescu au fost convenite mai multe contracte-cadru pe termen lung cu întreprinderile de comerț exterior românești care, chiar dacă nu menționau produse specifice, încercau să definească obiective pe termen lung, a căror valoare se ridica la mai multe milioane de lire sterline.

A treia zi a vizitei a constituit miezul comercial al schimburilor anglo-române. După ce i-a primit pe Margaret Thatcher, liderul Partidului Conservator aflat în opoziție, și pe David Steel, liderul Partidului Liberal, președintele Ceaușescu, împreună cu Elena Ceaușescu și ceilalți membri ai delegației române au mers pe calea aerului la Filton, lângă Bristol, în sud-vestul Angliei, pentru a vizita uzinele firmelor British Aerospace și Rolls-Royce. Legăturile dintre industriile aeronautice din Marea Britanie și România, până la această vizită de stat, erau de peste 60 de ani. În anul 1911 a fost livrat României un avion Bristol „Boxkite", și tot în acel an a fost creată industria aeronautică română, care a început să fabrice sub licență biplane Farman.

Între anii 1912 și 1914 , Henri Coandă, cel mai cunoscut nume în aviația română, a lucrat ca tehnician -șef la compania de Avioane Bristol, acum parte din British Aerospace, unde i s-a încredințat muncă de mare responsabilitate, de proiectare a noilor avioane. Această cooperare născută în epoca de pionierat a aviației a continuat în următorii 60 de ani cu multe momente importante și a fost reluată pe scară mare în anul 1968, când România a cumpărat de la British Aircraft Corporation, acum British Aerospace, șase avioane de pasageri BAC 1-11, seria 400, pentru TAROM, iar în anul 1975 au fost comandate alte cinci avioane BAC 1-11, seria 500, în cadrul unui „pachet", care prevedea fabricarea în România a unor ansamble pentru BAC 1-11 și construcția în serie în România a avioanelor ușoare de transport „Islander", ale firmei Britten-Norman.

În faza inițială a acordurilor semnate în cursul vizitei președintelui României la Fiton, British Aerospace urma să vândă României trei avioane complete BAC 1-11 și să furnizeze seturi de piese fabricate în Marea Britanie pentru asamblarea primelor 22 de avioane construite sub licență în România. Circa 80 de avioane de tip BAC 1-11 urmau a fi construite în România în următorii 15 ani, jumătate pentru a fi folosite în România, iar restul, probabil, pentru a fi vândute pe piața mondială. Până în anul 1985, întregul procedeu de fabricație urma a fi transferat în România. În același timp, și firma Rolls-Royce a ajuns la un acord pentru fabricarea în comun în România a circa 225 de motoare civile de avion de tip Spey, în următorii 15 ani de la semnarea acestuia, din 1978. O jumătate din piesele, calculată la valoarea lor, urmau a fi fabricate în România, unde motoarele urmau să fie asamblate și încercate.

La Filton, președintele Nicolae Ceaușescu și soția sa Elena Ceaușescu au vizitat secția mecanică și hala de asamblare a uzinei British Aerospace, au vizitat interiorul avionului Concorde și au asistat la o demonstrație aviatică. De asemenea, au făcut o vizită la uzina de fabricare a motoarelor de avion, a firmei Rolls-Royce, unde s-au întâlnit cu reprezentanții muncitorilor. Apoi, la dejunul oferit de firmele British Aerospace și Rolls Royce, lordul Beswich, președintele firmei British Aerospace, a spus: „Vizita Dvs. ne-a făcut, dacă pot spune așa, să ne reamintim de realizările unor pionieri români din domeniul aviației, cum au fost Traian Vuia și Henri Coandă – amintind prin aceasta că românii au fost precursori de frunte pe tărâmul activității aeronautice". În aceeași după-amiază, a avut loc semnarea oficială a diverselor documente confirmând înțelegerile politice și economice la care se ajunsese. Semnarea s-a făcut de către președintele Nicolae Ceaușescu și primul-ministru James Callaghan, în cadrul unei ceremonii la Banqueting House, Whitehall, una dintre splendidele clădiri publice din Londra, proiectată de celebrul arhitect al secolului 17, Inigo Jones.

Ziua s-a terminat cu un banchet oficial oferit de președintele Nicolae Ceaușescu și soția sa, Elena Ceaușescu, la Hotelul Claridges, în onoarea Reginei Elisabeta a II-a și a Prințului Filip, ca mulțumire pentru ospitalitatea acordată de cuplul regal.

Vizita delegației române, avându-l în frunte pe președintele Nicolae Ceaușescu, remarcau atât mass-media din Marea Britanie, cât și cele din întreaga lume, a reușit să aducă importante beneficii relansării economiei românești, a relațiilor economice, politice și culturale între cele două state, englez și român, dar și o imagine mai bună pentru România pe plan internațional.

BIBLIOGRAFIE:

„Scânteia", Editura Poligrafică, București, numerele din 13, 14, 15 și 16 iunie 1978.

„România liberă", Editura Poligrafică, București, numerele din 13, 14, 15 și 16 iunie 1978.

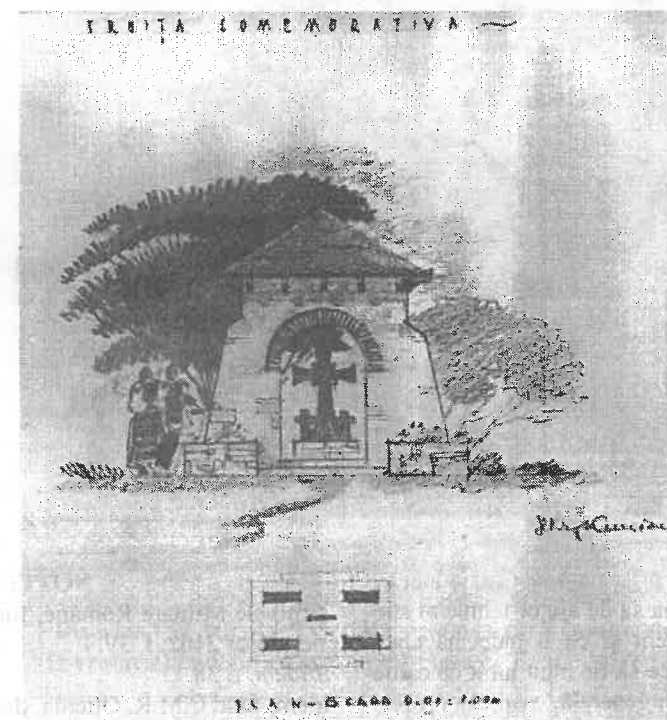
CENTRAL OFFICE OF INFORMATION, *PANORAMIC BRITANIC*, Printed in England by The Stewkley Press, Dd. 585220, Pro. 11015, London, 1978

INIȚIATIVA ARHITECTULUI NICOLAIE PENCIOIU ÎNTRU CINSTIREA EROILOR DIVIZIEI 3 INFANTERIE

SIMONA MARTIN
Drd. VICTOR MARTIN

În România, instituțiile cu cea mai mare popularitate au fost din totdeauna armata și biserica. Acest fapt s-a datorat contribuției pentru propășirea nației române pe care cele două le-au avut în momentele cele mai importante ale zbuciumatei noastre istorii.

Izbucnirea celui de-al II-lea război mondial a declanșat o nouă efuziune de patriotism, ce a fost canalizată spre acțiunile armatei române. Nu de puține ori s-a subliniat dorința soldaților români de a se revanșa față de tragica vară a anului 1940. Alături de armată, biserica s-a implicat activ în lupta împotriva bolșevismului, urmând colanele militare și renăscând tradiția ortodoxismului românesc.

În țară, armata s-a implicat activ în viața comunităților, participând la viața culturală, implicându-se în problemele comunității. Conjunctura războiului a dus la mobilizarea unor oameni de certă valoare, activați din rândul rezerviștilor, care au început să gândească și să simtă ca adevărații militari de carieră. Activitatea lor s-a desfășurat pe două coordonate ce vizau atât satisfacerea obligațiilor militare cât și consolidarea relațiilor dintre instituția militară și colectivitate.

Vorbim de patriotism și de inițiative, vorbim de personaje din viața unităților argeșene. De aceea, considerăm de datoria noastră să aducem înaintea cititorilor fapte, evenimente, acțiuni și inițiative, mai mult sau mai puțin finalizate, care să contureze și să înfățișeze spiritul societății românești în acel moment de zbucium.

În acest context se încadrează inițiativa arhitectului Nicolaie Pencioiu, sublocotenent în rezervă în cadrul Batalionului 3 Pionieri, care a propus eșalonului superior, (Divizia 3 Infanterie), în data de 29 octombrie 1943, construirea unei troițe în cinstea eroilor diviziei căzuți în campania 1916/1917: „- pe de-o parte, pentru a comemora vitejia eroilor Diviziei 3 -a Infanterie, care au luptat și au murit în această regiune

- iar pe de altă parte, pentru a aminti anii 1938 și 1943, când această divizie și-a instruit și pregătit pentru război pe copii vitejilor Argeșeni și Musceleni, care au luptat în această regiune eroic în anul 1916-1918

- și în sfârșit, pentru a arăta și altor națiuni (minoritari), cum știm să-i cinstim pe eroi și să ne păstrăm credința în Dumnezeu.(...)

Dacă d-vs credeți că propunerea mea este logică, rog să binevoiți a aproba unul din proiectele anexate, în cazul când corespunde scopului urmărit, întrucât prin posibilitățile și mijloacele de care dispunem, această troiță se va executa în cel mai scurt timp posibil.

Troița va fi ridicată prin: contribuția benevolă a ofițerilor și subofițerilor Diviziei; prin contribuția subsemnatului, personal."[1]

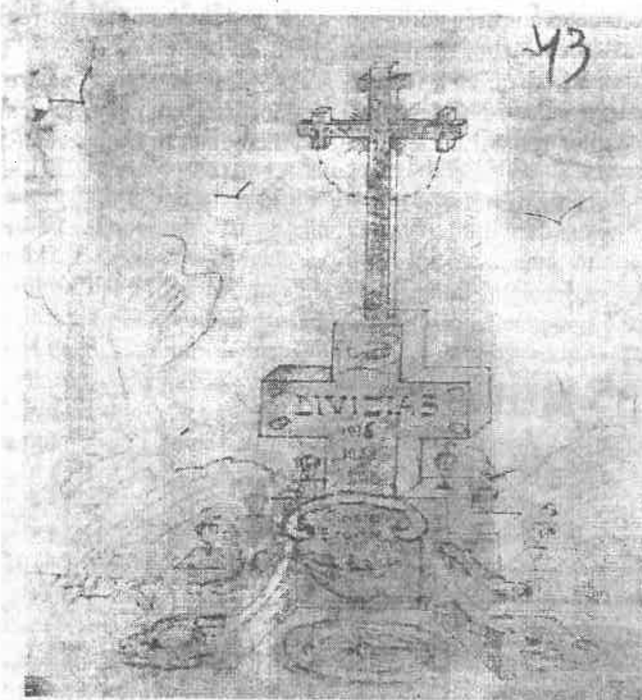
Inițiativa sublocotenentului a fost primită cu interes de statul major al diviziei care a dat următoarea rezoluție pe raport: „Se aprobă. Dar trebuie să vă încadrați în timpul disponibil pentru executare și dacă nu se poate executa în 10 zile (când durau manevrele diviziei în zona Făgărașului-n.n.), este de prisos să ne mai apucăm."

Anexat raportului, arhitectul Pencioiu prezenta materialele necesare realizării troiței subliniind faptul că acest proiect este susținut de autoritățile locale.

Anteproiectul conținea : 12 m.c. piatră cioplită de 10 cioplitori, 25 m.p. șiță, antereală 25 m.p., 2 m.c. var stins, 600 kg ciment, 0.5 m.c. scândură fălțuită, 4 m.c. nisip, ce vor fi procurate cu sprijinul notarului din Barcus, județul Făgăraș și transportate cu atelajele Diviziei.[2]

Chiar dacă prezența în zonă a unităților diviziei argeșene era strict legată de considerente militare (pregătirea pentru a fi trimise pe front), ofițerii au înțeles importanța civică a inițiativei colegului lor.

Artizanul acestui proiect era prototipul societății culte și instruite ce s-a dezvoltat cu precădere în perioada interbelică. Născut la 9 iulie 1912 în Craiova, într-o familie de intelectuali, fiul avocatului Grigore Pencioiu și al Silviei, Nicolae Pencioiu a absolvit Academia de Arhitectură din București în 1938. Ca ofițer de rezervă a fost concentrat în cursul anilor 1938-1940 la diferite unități de pionieri, iar în 1940 a fost Dirigintele Șantierului Militar din Beiuș. În primele luni ale războiului a fost concentrat la Secția Adjuntaturii – tehnic din M.St.M., iar ulterior la Regimentul 1 Pionieri, unde s-a remarcat prin ingeniozitatea soluțiilor tehnice.

Apreciat de șefi, sublocotenentul Pencioiu era caracterizat de comandantul Batalionului 3 Pionieri ca având „...înfățișare plăcută și distinsă. În fața trupei autoritar știind a se impune cu blândețe, datorită calităților sale sufletești, care sunt foarte rare și pe care nu le poate avea oricine.

Fire blândă, foarte prevăzător în toate acțiunile sale și de o promptitudine și conștiinciozitate în executarea lucrărilor. Aceasta mi-a dovedit-o cu prisosință cu ocazia lucrărilor ce a executat în calitatea sa de ajutor tehnic al subsemnatului. Foarte inteligent și cu o judecată clară. Foarte manierat ceea ce face să fie mult iubit de camarazi și de șefii săi – Cultura generală, ca și cea profesională, cu mult superioară gradului său. Foarte disciplinat, autoritar și cu mult prestigiu.

Foarte bun camarad, duce o viață modestă și are o conduită exemplară atât în timpul serviciului cât și în societate. Cu un cuvânt, sublocotenent Pencioiu Nicolae poate fi calificat, un ofițer model, un ofițer de elită ce face multă cinste armei geniului.

La batalionul 3 Pionieri a îndeplinit funcția de ajutor tehnic, executând nu numai lucrările de birou, ci a aplicat cu toată priceperea proiectele întocmite și în tempo ordinelor de operații primite la manevra de la Cincu Mare.

Lucrările executate de acest ofițer (Postul de comandă al Diviziei a 3-a și Postul de Observație) au fost punctele de admirație ale domnului mareșal Antonescu pentru care Batalionul 3 Pionieri a primit și felicitări din partea șefilor ierarhici până la domnul mareșal"[3]. În încheiere, înainte de a vă lăsa să admirați proiectele arhitectului Nicolae Pencioiu, dorim să mai spunem doar că numai prin asemenea oameni și prin faptele lor istoria nu a reușit să ne învingă.

NOTE:

[1] Arhivele Militare Române, fond Divizia a 3-a Infanterie, dosar 2102, f. 39

[2] *Ibidem*, f. 38

[3] Idem, fond C.M.R. Oltenia, dosar 4115, f. 1, ș.u.

AGENDĂ CULTURALĂ

CENTRUL DE CULTURĂ "BRĂTIANU":

- 17-19 septembrie 2005—Ediția a XII-a a Colocviilor Centrului Național de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare București
- 14 octombrie 2005—Simpozionul național "Brătienii în istoria României" - ediția a VII-a
- 21-22 octombrie 2005—Concursul de creație poetică Ion Pillat: "Acolo unde-n Argeș", ediția a III-a
- 22-25 octombrie 2005—Tabăra de tradiții "Sumedru la Florica" - ediția a VI-a
- 11 decembrie 2005—Masa rotundă "Centrul de Cultură Brătianu" 2005-2006

ORAȘUL PITEȘTI ȘI JUDEȚUL ARGEȘ ÎN TOAMNA ANULUI 1944

IONEL-CLAUDIU DUMITRESCU

Al doilea război mondial a început, în 1939, din dorința marilor puteri de reîmpărțire a sferelor de influență. Criza de soluții politice și militare a devenit evidentă încă din anii marii crize de supraproducție și s-a trecut la sporirea comenzilor de armament din ce în ce mai performant. Dezarmarea nu era decât un motiv pentru presă și pentru grupările pacifiste. Se conturau mai multe blocuri, cu interese contrare, dar cu unele afinități pentru o colaborare vremelnică. Europa era dominată de Axa Berlin-Roma, pretențiile mari nu erau justificate de resursele disponibile. Antanta cordială era subminată de prezența la conducerea a generalilor bătrâni cu idei defensive. Rămânea redutabilă prin flota britanică, dar nu mai putea să dicteze asupra uscatului. Japonia făcea parte din celebra Axă, dar ducea o politică pe cont propriu în zona Pacificului și Extremului Orient. Militarii aveau o concepție strategică eronată prin implicarea adâncă în China, țară care nu putea fi cucerită în totalitate de o armată cu efective reduse. Complicațiile cu Uniunea Sovietică demonstrau vulnerabilitatea infanteriei nipone la atacurile cu tancuri și lipsa unui orizont logic. Marina era interesată de resursele din coloniile britanice și olandeze, mult mai simplu de cucerit și utilizat. Tokyo nu era interesat să-și ajute partenerii europeni împotriva URSS. Aceasta ducea o politică de extindere conform ideologiei comuniste și a răspândit flăcările războiului în toată lumea, prin încurajarea lui Adolf Hitler să atace Polonia. Dușmanul de moarte era aprovizionat cu petrol, cauciuc, metale strategice și cereale. Ideea lui Stalin era simplă: Statele capitaliste erau încurajate să se slăbească reciproc pentru a favoriza răspândirea ideilor utopice formulate de Marx și Engels în secolul al XIX-lea. SUA avea interese pe mare pentru a putea să controleze comerțul mondial și, în 1939, avea cea mai puternică flotă, avantajul sporind pe măsură ce Royal Navy pierdea unități în luptele cu marina germană. Aceste blocuri s-au angajat într-o confruntare în care nu existau decât învingători sau învinși. Superioritatea resurselor și-a spus cuvântul și Națiunile Unite au câștigat în 1945, dar fericirea visată de mulți filosofi a rămas doar în paginile cărților. România, pe care marile puteri o angrenaseră în ostilități, a fost „eliberată" de trupele sovietice aduse în camioane americane. Stalin primise binecuvântarea președintelui Roosevelt, încă din 1943, de a ocupa Europa de Est pentru că americanii nu dispuneau de suficiente mijloace motorizate și nici nu erau interesați de o zonă săracă în resurse. Puținul petrol, cerealele și alte materii prime nu interesau industria de dincolo de ocean.

Biserica "Sf. Nicolae" victima sistematizării comuniste, la vremea când zidurile erau tapetate cu lozinci sovietice

România a fost atrasă în al doilea război mondial în 1940 când URSS a ocupat Basarabia, Bucovina și Herța. Agresiunile de mică amploare au continuat până la declanșarea atacului german din 22 iunie 1941. Participarea trupelor române la campania din răsărit nu a putut să împiedice revenirea Armatei Roșii în 1944. Ruperea frontului în zona Iași, în luna august, a dus la hotărârea regelui Mihai de a declanșa înlocuirea mareșalului Ion Antonescu și de a trece de partea aliaților. Teoretic, România nu mai devenea un teatru de război, dar acest calcul se potrivea doar dacă se discuta cu un partener înțelegător. Schimbarea de orientare

politico-militară a dus la prăbuşirea frontului german, trupele sovietice au putut să înainteze, fulgerător, prin teritoriul românesc şi doar problemele logistice au frânat ofensiva. Populaţia şi armata au primit indicaţii să-i întâmpine pe soldaţii sovietici ca pe nişte aliaţi, dar trupele lui Stalin aveau alte ordine. Teroarea s-a generalizat de-a lungul principalelor artere şi nimeni nu mai era în siguranţă. Valul distrugător a ajuns în judeţul Argeş la începutul lunii septembrie 1944 şi comportamentul soldaţilor roşii a fost la fel de brutal.

Trupele sovietice au sosit dinspre Bucureşti în ziua de 4 septembrie 1944 şi au fost întâmpinate la ora 10^{30} de autorităţile locale. Primirea n-a impresionat şi nici n-a îmbunat. Crimele au început. Un sublocotenent român a fost împuşcat mortal de un soldat rus pe strada Exerciţiu. Farmacistul Boroş, sătul de jafuri, se răzbuna pe un soldat sovietic, rana fiindu-i acestuia fatală. Orice împotrivire era scump plătită. Valul a ajuns în plasa Titeşti (acum în judeţul Vâlcea) în ziua de 6 septembrie. Femeile erau ţinte favorite pentru soldaţii abrutizaţi de alcool şi de război. O femeie din Perişani, satul Spin, a fost împuşcată, după ce a fost batjocorită de opt soldaţi. Doar pădurea mai era un refugiu sigur din calea trupei dezlănţuite, chiar dacă toamna aducea deja o vreme răcoroasă[1]. Propaganda comunistă pătrunsese adânc în minţile ostaşilor şi preoţii au fost obligaţi să se ascundă[2]. Bărbaţii care încercau să-şi apere avutul şi consoarta erau împuşcaţi fără milă. Aşa s-a întâmplat în cazul locuitorului Dinu Ştefan Bolovan din Titeşti[3].

Toate armatele s-au caracterizat prin brutalităţi, dar la sovietici jaful era ridicat la rang de lege. Se acţiona după reguli aproape militare. Se începea cu cârciumile golite complet de băutură[4] şi apoi se trecea la locuinţe. Se luau toate bunurile casnice uşor de transportat, dar banii erau preferaţi. Din comuna Albota au luat de la învăţătorul Anatole Alboteanu suma de 1.200.000 de lei, iar preotul I. Popescu a fost deposedat de 600.000 de lei[5]. Nici generalul Referindaru n-a fost cruţat şi a rămas fără 450.000 de lei. A primit în schimb o bătaie bună[6].

Cum trupa a fost aproape în permanenţă privată de o hrană gustoasă şi consistentă, soldaţii sovietice depuneau serioase eforturi pentru completarea stocurilor în lungul drum spre Berlin. Numai din comunele Albota, Cerbu şi Găvana s-au luat pe 8 septembrie peste 70 de cai, multe oi, porci, făină, furaje şi căruţele necesare transportului[7]. Situaţia era identică şi la Curtea de Argeş, unde mitraliera se dovedea cel mai harnic strângător de alimente. Numai până la 9 septembrie s-au dat cinci tone de făină şi au fost luaţi până şi caii pompierilor[8]. Nu trebuie să uităm că zona era deficitară în cereale şi orice pierdere putea să însemne foamete. Jafuri au fost semnalate şi în comunele Budeasa, Valea Ursului, Richiţele, Băbana, Bărbăteşti, Cocu şi Slătioare. Comuna Prundu, deja grav afectată de bombardamentele americane, a fost supusă contribuţiilor de război, dar locuitorii au fost îngroziţi de prăpădul lăsat de sovietici în urmă. Lanurile de porumb, plantă ce stătea la baza alimentaţiei ţăranului român, a fost nimicită în mare măsură de caii trupelor şi de tancurile aflate în trecere[9]. Conducerea Armatei Roşii a sesizat pericolul rămânerii fără alimente dacă jaful continua în acelaşi ritm şi mareşalul Malinovski a încercat să stabilească o formă de colaborare cu autorităţile locale. Era necesară trecerea la jaful organizat oficial. Pe 9 septembrie se afla la Piteşti că doar colonelul Ivan Stefanovici Sidorov poate să aprobe îndeplinirea cererilor venite din partea trupelor în tranzit[10], dar măsura avea o implicaţie redusă pentru că lipseau legăturile cu localităţile.

Tehnica de telecomunicaţii era vizată în mod deosebit de autorităţile sovietice. Centralele telefonice din Rociu, Morăreşti, Merişani, Curtea de Argeş, Jiblea şi Stoiceni erau deja demontate pe data de 6 septembrie[11]. Guvernul de la Bucureşti pierduse astfel controlul asupra ţării, dar nici prefectul de Argeş nu mai cunoştea situaţia reală din teritoriu[12]. Era o măsura de forţă, menită să permită preluarea controlului în provincie de către elemente favorabile puterii sovietice. Căpitanul Lescenco nu era totuşi mulţumit de controlul asupra mijloacelor de informare şi a cerut la 1 octombrie predarea tuturor aparatelor de radio aflate în posesia populaţiei şi ordinele comandamentului sovietic „sunt lege şi trebuiesc executate de toţi , fără întârziere şi echivoc"[13]. Trupele roşii, voit sau nu, au contribuit la ştergerea istoriei judeţului Argeş prin incendierea arhivei depozitate la Merişani. Trebuia să apară un om nou, total rupt de trecutul naţional. Prefectul a reuşit în ultimul moment să salveze ceea ce nu căzuse încă pradă flăcărilor[14]. Populaţia era lipsită total de apărare pentru că jandarmii şi guarzii erau slab înarmaţi. Orice rezistenţă era pedepsită pe loc cu rafale de arme automate. Un paznic din comuna Ştefăneşti (judeţul Muscel) a fost ucis în noaptea de 10/11 septembrie 1944[15]. Alţi jandarmi au fost dezarmaţi şi lipsiţi de obiectele personale.

Aceste câteva mărturii documentare vin să infirme teza mareşalului sovietic Rokossovski conform căreia soldatul comunist era pătruns de un înalt spirit umanitar[16]. Dacă ne raportăm la informaţiile despre precedentele invazii ruseşti, putem să constatăm că armele şi ideologia s-au schimbat, dar obiceiurile au rămas.

Valul devastator din toamna lui 1944 a contribuit la instaurarea unei perioade de sărăcie fără precedent în istoria românilor şi foametea din 1945-1947 a putut să facă ravagii. Românii au fost obligaţi să livreze oficial mari cantităţi de animale şi produse alimentare, dar să hrănească şi Armata Roşie de ocupaţie. Abia în 1958 ultima „eliberare" rusească a luat sfârşit, dar efectele au continuat până-n zilele noastre.

NOTE:

1. AN, DJAG, fond *Prefectura judeţului Argeş*, dos. 486/1943-1945 , f. 57. Nici femeile funcţionarilor refugiaţi la Merişani din cauza bombardamentelor n-au scăpat de furia sovietică (*Ibidem*, f. 52). Noaptea de 6 septembrie a fost un coşmar pentru locuitorii oraşului Piteşti. Soldaţii sovietici beţi au luat aşezarea cu asalt

şi femeile prinse au fost siluite. N-a existat altă soluţie decât fuga pe câmp. Comuna Suseni cunoscuse astfel de scene pe 4 septembrie (Aurel Sergiu Marinescu, *Armata Roşie în România*, vol. 1, Editura Vremea, Bucureşti, 2001, p.173).

2. AN, DJAG, fond *Prefectura judeţului Argeş*, dos. 486/1943-1945, f. 57.

3. *Ibidem*, f. 58

4. *Ibidem*, f. 45. Numai în Piteşti au fost devastate magazinele de băuturi „Velişcu" şi „Transilvania" şi depozitul de vin aparţinând lui Gogu Ştefănescu (Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, vol. 1, p.190)

5. *Ibidem*, f. 54

6. *Ibidem*, f.54. Lucian Girain din Piteşti a fost jefuit de 1.950.000 de lei pe data de 7/8 septembrie (A.S. Marinescu, *op. cit.*, p. 257). Pe 23 septembrie 1944 a fost jefuit conacul proprietarului Niculescu din aşezarea Cerbu (*Ibidem*, f. 46 v), iar conacul Penescu din Buta a fost dat pradă flăcărilor (*Ibidem*, f. 45). Ura împotriva proprietăţii private se manifesta din plin.

7. *Ibidem*, f. 54. De la o unitate militară s-au luat alţi 150 de cai (*Ibidem*, f. 45)

8. *Ibidem*, f. 46

9. *Ibidem*, f. 55

10. *Ibidem*, f. 56

11. *Ibidem*, f. 45

12. *Ibidem*, f.61. Doar în patru comune mai funcţiona telefonul, restul fiind informate prin curieri . Şi pretorul din plasa Titeşti nu putea să comunice cu primăriile pentru că firele de telefon erau sistematic tăiate (*Ibidem*, f.58).

13. *Ibidem*, f.73. Cine nu preda aparatul de radio până la 10 decembrie 1944 putea să primească o pedeapsă cu închisoarea între 6 luni şi 4 ani (AN, DJAG, fond *Prefectura judeţului Argeş*, dos. 57/1944, f.10). Doar persoanele de încredere urmau să-şi menţină aparatura.

14. Aurel Sergiu Marinescu, *op. cit.*, vol. 1, p.178

15. *Ibidem*, p. 252

16. K. K. Rokossovski, *Datoria ostăşească*, Editura Militară, Bucureşti, 1982, p. 432

26 iulie 2005—85 de ani de la înfiinţarea CENTRULUI DE STUDII ŞI PĂSTRARE A ARHIVELOR MILITARE ISTORICE

Unitate reprezentativă a Statului Major General, Centrul de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare Istorice s-a înfiinţat pe 26 iulie 1920, din necesitatea constituirii, ordonării, prelucrării şi păstrării în condiţii optime a arhivei armatei. Un alt obiectiv, la fel de important, l-a constituit necesitatea valorificării tezaurului de informaţii decurgând din experienţa anilor de război, pentru redactarea unei istorii complete a participării armatei române la primul război mondial. În prezent, Arhivele Militare funcţionează în municipiul Piteşti, din anul 1973, devenind unicul depozit de documente al armatei. Arhiviştii militari oferă, cu generozitate, tuturor celor pasionaţi de istorie, un acces nelimitat la documentele ce se constituie într-un adevărat tezaur naţional.

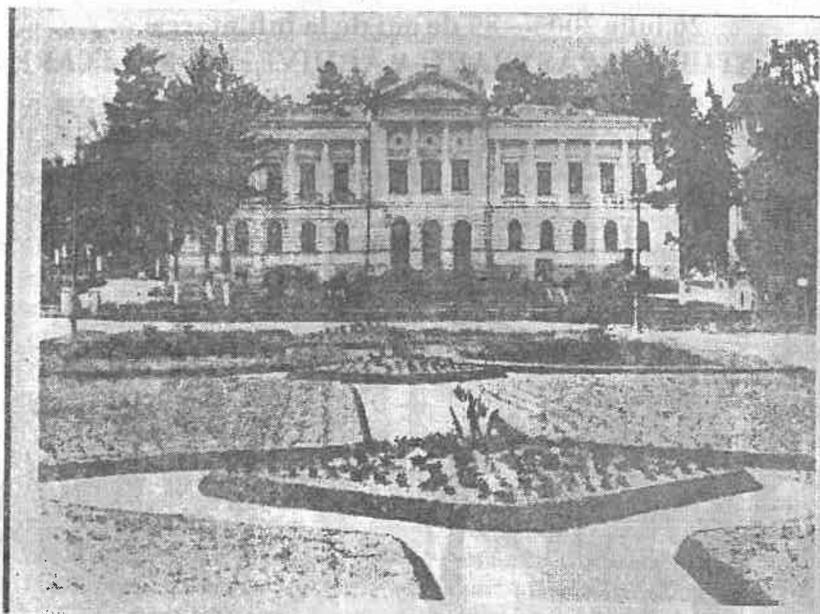
ASPECTE ALE REBELIUNII LEGIONARE DIN PITEŞTI

Drd. CORNEL ŢUCĂ
MIHAI ŞOITARIU

Evenimentele din ianuarie 1941 din Piteşti nu au avut amploarea şi violenţa celor din restul ţării sau din capitală. Acţiunile întreprinse de mişcarea legionară erau prilejuite de declanşarea rebeliunii legionare. Mişcarea legionară din această zonă urmărea în principal ocuparea instituţiilor importante, dar era lipsită de forţa şi vigoarea necesare acestui obiectiv.

Până la data de 21 ianuarie 1941 nu au existat evenimente demne de luat în seamă. La această dată, dimineaţa au avut loc unele manifestări ale fostului comandant al corpului Muncitorilor Legionari, Grozea, şi ale fostului.Preşedinte al studenţilor creştini români, Viorel Trifa, prin care se cerea schimbarea Guvernului cu unul legionar[1].

Cu toate acestea o rebeliune, în adevăratul sens al cuvântului, nu s-a produs în Piteşti. Întreaga acţiune s-a redus la refuzul de a nu preda instituţiile publice şi la o ocupare pasivă a localurilor Prefecturii, Poliţiei, Poştei, Sucursalei Băncii Naţionale, Telefoanelor şi a Uzinei Electrice. Se pare că în acţiunile întreprinse, conducătorii legionari nu au primit ordine de la Centrala Mişcării Legionare, acţionând izolat şi destul de slab organizat. Au fost însă, aduşi partizani de la sate, cu camioane sau pe jos, pentru a se mări numărul legionarilor existenţi în Piteşti[2].

Prefectura Judeţului Argeş---unul din obiectivele rebelilor

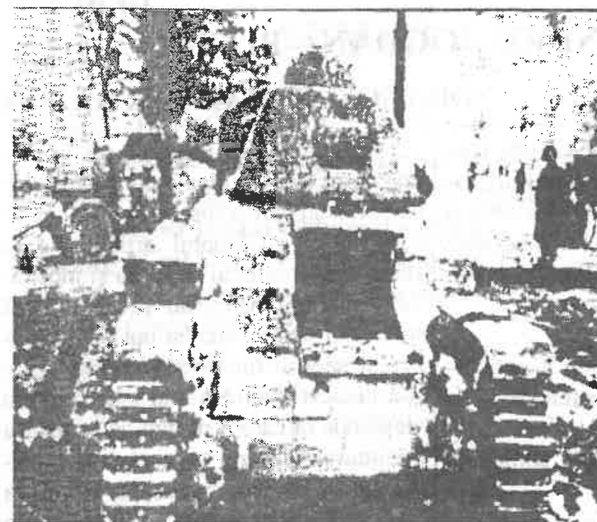
În faza de început, toată acţiunea a constat numai în ocuparea unor instituţii, dar fără a se împiedica funcţionarea acestora şi fără a exista ciocniri cu gărzile acestor instituţii. În acest sens, legionarii susţineau că intervenţia lor avea rolul de a împiedica eventualele acţiuni comuniste.

În seara de 22 ianuarie, în urma ştirilor difuzate de „rebeli" la postul de radio, spiritele se înfierbântă, cu această ocazie având loc cuvântări şi cântece. Nu s-a comis în acest timp nici o crimă, nu a existat nici un incendiu, maltratare a vreunei persoane sau alte acţiuni ostile faţă de armată ori populaţia civilă.

O singură ciocnire a avut loc între legionari şi armată, în noaptea de 22-23 ianuarie 1941 în localul poliţiei. Această ciocnire a avut loc datorită faptului că în timp ce se duceau tratative pentru predarea instituţiilor publice, începuse să plouă şi colonelul Zănescu, prefect, a dat ordin ca trupa să intre în camerele legiunii de jandarmi, iar un pluton în localul poliţiei. A fost omis însă faptul că legionarii ce ocupau localul nu au fost preveniţi, iar aceştia au crezut că sunt atacaţi, prilej cu care s-a produs o busculadă în care au fost răniţi uşor 2 soldaţi[3]. În privinţa acţiunilor de sabotaj, acestea au avut loc numai la Poştă şi Telefoane unde au fost interceptate telegramele şi convorbirile telefonice în zilele de 22 şi 23 ianuarie.

Predarea instituţiilor s-a făcut în ziua de 23 ianuarie la prânz, când, în urma tratativelor duse între autorităţile militare şi conducătorii legionari, precum şi a comunicării unui locotenent german, că s-a ajuns la o înţelegere între domnul general Antonescu şi Horia Sima, toate instituţiile au fost părăsite de bunăvoie. Nu s-au produs în acest timp devastări şi prădăciuni şi nu au existat morţi sau răniţi din partea legionarilor. Armamentul folosit de răzvrătiţi era format din revolvere procurate prin intermediul mişcării legionare, dar şi de revolvere luate de la gardienii publici şi un număr limitat de puşti militare – în special ruseşti[4].

Mulţi dintre legionari erau însă neînarmaţi. Impresiile lăsate de mişcarea legionară, legate de stare de spirit a membrilor şi simpatizanţilor săi sunt ilustrate într-o dare de seamă a Garnizoanei Piteşti. În această dare de seamă se spunea că unii dintre rebeli par să regrete faptele în care au fost angrenaţi. Alţii par a fi ostili actualei conduceri a statului. Mulţi dintre legionari sunt dezorientaţi şi se credea că o acţiune serios organizată, i-ar putea capta şi dirija pe o anumită direcţie favorabilă conducerii statului (fără a li se da în mână puteri)[5].

Tanc incendiat în timpul rebeliunii, la Bucureşti

Predarea armelor s-a făcut la poliţie, din ordinul domnului colonel Zănescu, urmând ca apoi să fie vărsate garnizoanei. Se pare însă că nu toate armele au fost depuse, în acest sens continuând percheziţiile pentru descoperirea lor.

În ceea ce priveşte conduita trupelor – cele venite de la Slatina, din Regimentul 3 Dorobanţi şi Regimentul 21 Artilerie – aceasta a fost ireproşabilă, ca şi cea a unităţii de elită din Şcoala de Ofiţeri de Artilerie[6].

Gărzile date de părţile sedentare ale Regimentelor din Garnizoană, conform planului de acţiune au fost prea slabe ca efectiv, nu au fost comandate de ofiţeri sau subofiţeri şi nu au dispus de armament automat. În plus, au fost compuse din oameni în vârstă insuficient instruiţi.

Greutăţile întâmpinate în timpul evenimentelor au fost în special legate de numărul insuficient de efective şi de pregătirea acestora (majoritatea fiind oameni în vârstă, meseriaşi, furieri, etc.). pentru cazurile extreme era prevăzută o acţiune a unităţilor ce făceau parte din Şcoala de Ofiţeri de Artilerie. De asemenea, lipsa mijloacelor de transport pentru eventualele deplasări de trupe în diferite puncte, unde ar fi fost nevoie a fost o problemă importantă ca şi lipsa autoturismelor şi motocicletelor pentru asigurarea transmisiunilor prin agenţi şi pentru deplasări rapide de strictă urgenţă (inspectarea gărzilor, legături, etc.)[7].

Evenimentele din timpul rebeliunii legionare din Piteşti nu au avut însă ecoul şi dramatismul atins în alte localităţi. În timpul acestora nu s-au înregistrat victime, iar viaţa de zi cu zi a locuitorilor urbei nu a fost fundamental perturbată. Totuşi în contextul marii acţiuni întreprinse de mişcarea legionară şi-au găsit locul şi manifestările din perimetrul Garnizoanei Piteşti.

Ultimul omagiu adus militarilor căzuţi la datorie în ianuarie 1941

NOTE:

1 Centrul de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Piteşti, fond Garnizoana Piteşti, dosar nr.253/1941, f. 211
2 *Ibidem*, f. 212
3 *Ibidem*, f. 211
4 *Ibidem*
5 *Ibidem*, f. 212
6 *Ibidem*, f. 211
7 *Ibidem*, f. 212

AGENDĂ CULTURALĂ:

Primăria Municipiului Piteşti, în colaborare cu **Complexul Muzeal Naţional Goleşti**, va organiza în perioada **23-25 septembrie 2005**, în municipiul Piteşti, **FESTIVALUL MULTIETNIC**, ediţia a II-a. în programul manifestării sunt cuprinse: expoziţii de carte, de fotografii şi de bucătărie tradiţională, spectacole artistice şi prezentări de filme documentare, reprezentative pentru etniile participante.

De asemenea, în ziua de **23 septembrie 2005**, în sala de conferinţe a Primăriei din Piteşti, va avea loc simpozionul cu tema **"Originea şi istoria etniilor pe teritoriul României"**.

DEBUT

ORAŞUL LUI ALEXANDRU BOGDAN – PITEŞTI

DRAGOŞ-ADRIAN FARMAZON

DRAGOŞ-ADRIAN FARMAZON, născut la 18 martie 1987 în Piteşti, a fost elev al şcolilor generale "Mihai Eminescu" (1994-1996) şi "Nicolae Simonide" (1996-2002). Din 2002 elev la Liceul de Artă "Dinu Lipatti" Piteşti, secţia Arhitectură.

Premii:

♦2003-2005: obţine locurile 1, 2 şi 3 la concursurile judeţene "Tinere Condeie", secţiunile Reviste literare, Roman şi Poezie;

♦ iunie 2004: menţiune la Olimpiada Naţională de Istorie a Artelor de la Arad;

♦ aprilie 2005: locul 2 la Olimpiada Naţională de Istorie a Artelor de la Iaşi.

Iată ce scria Petre Oprea în prefaţa cărţii sale închinate controversatului personaj care a fost Alexandru Bogdan Piteşti: „Climatul artistic de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul veacului nostru nu poate fi însă studiat în complexitatea lui fără a analiza şi aportul lui Bogdan Piteşti, care şi-a dedicat artei cea mai mare parte a vieţii sale şi care a militat activ pentru înfăptuirea devizei sale, *talentul primează*, fiind înconjurat de artişti ca Nicolae Vermont, Constantin Artachino, Ştefan Luchian, Nicolae Dărăscu, Camil Ressu, Nicolae Petrescu Găină, Nicolae Toniza, Dimitrie Paciurea, Frederic Storck, Cecilia Cuţescu Storck, Oscar Han şi alţii. La aceştia se adaugă numeroşi gazetari, scriitori şi poeţi, unii foarte importanţi pentru literatura noastră, dintre care trebuie amintiţi Alexandru Macedonski, Tudor Arghezi, Gala Galation, Adrian Maniu, A. de Herz, Radu Rosetti".

Pentru a descrie viaţa lui Al.Bogdan Piteşti, în mod sigur, spaţiul la care vreau să limitez acest eseu este insuficient. Scopul meu nu este de-al prezenta pe acest mecena în toată complexitatea activităţii sale ci de a atrage atenţia asupra unui lucru care mie, unul, îmi pare important: Piteştiul a dat mulţi oameni de valoare! În mod sigur Alexandru Bogdan piteşti nu este singurul, se prea poate ca el să nu fie cel mai important. Dincolo însă de artiştii de prestigiu stăteau aceşti mecena, aceşti pasionaţi de artă care susţineau arta din mai multe puncte de vedere: încurajând artiştii, mijlocindu-le întâlniri, facilitând schimburi de idei, de ce nu, ajutându-i chiar din punct de vedere financiar.

Piteştiul din vremea lui Alexandru Bogdan era mult deosebit în comparaţie cu cel de astăzi. Să ne imaginăm că abia la 15 decembrie 1913 a început furnizarea curentului electric pentru iluminarea oraşului. La vremea aceea meseriaşii mai erau încă grupaţi în special pe anumite străzi (spre exemplu pe Sfânta Vineri erau pescarii, în Craiovei, cojocarii, iar pe Uliţa Mare, actuala Victoriei, erau grupaţi băcanii, boiangii, braşovenii şi alţii) - Piteştiul avea, atunci, doar 58 de străzi faţă de 126 astăzi. Contemporanii lui au fost cei care au hotărât, în 1897, demolarea bisericii Buliga şi construirea, în locul ei, a Palatului Administrativ al judeţului Argeş (Actualul Muzeu Judeţean). Tot acum se construieşte clădirea Primăriei oraşului, în prezent Galeria de Artă amplasată în parcul dintre Republicii şi Victoriei. Palatul Justiţiei, actuala biserică Sfânta Vineri, Hala Centrală (clădire ce se afla acolo unde astăzi este Prefectura), Gara Piteşti, Foişorul de Foc, Colegiul I.C.Brătianu, toate sunt construite în această perioadă, marcată de puternice transformări, atât în planul morfologiei oraşului, cât şi din punct de vedere spiritual. Înţeleseră piteştenii: oraşul trebuie ajutat să se dezvolte, înţelese şi Alexandru Bogdan Piteşti: arta... are şi ea nevoie de ajutor.

Deşi va trebui să amintesc despre un episod nefericit din viaţa acestui mecena, o voi face fără tristeţe, pentru că acest pasaj nu face altceva decât să ne lămurească şi mai mult asupra extraordinarei sale personalităţi: „...lovitura de graţie, care a dus la desfiinţarea societăţii „Ileana", pentru existenţa căreia Bogdan Piteşti îşi pusese toată energia a fost scrisoarea de demisie din comitetul de conducere a lui Rădulescu Motru, pe atunci bibliotecar la Biblioteca Fundaţiei Regele Carol I, scrisoare publicată în mai toate ziarele timpului. Demisia fusese sugerată de rege şi motivaţia ei era că ea [„Ileana", n.n.] *voieşte din români oameni independenţi, doritori de frumos şi de bine şi admiţând că binele şi frumosul există în afară de marginile oficialităţii*". P.Oprea

Este, cred, foarte important faptul că Piteştiul se poate mândri cu astfel de oameni. Este minunat sentimentul că, măcar pentru câteva decenii, prin mijlocirea acestui mecena care a fost Alexandru Bogdan Piteşti, oraşul nostru a fost un fel de capitală a artei în România. Acest lucru s-a întâmplat chiar şi în scurtele perioade pe care Bogdan le-a trăit în Franţa sau în Bucureşti.

După ce a murit, mama sa a anunţat, printr-o notă (semnată la 29 iunie 1922) că vrea să doneze colecţia Ministrului Cultelor şi Artelor. În aceeaşi zi, temându-se parcă de o revenire asupra generoasei oferte, ministerul îi răspunde, prin adresa 33660 din 29 iunie, că primeşte donaţia. Inventarul colecţiei cuprindea 998 de poziţii. Amploarea exactă nu se poate cunoaşte pentru că, în cazul graficii, spre exemplu, o poziţiei de inventar cuprindea mai multe desene, înrămate împreună. De asemenea, nu se poate şti cât din colecţia lui a fost vândută înainte de donaţie şi ce piese se aflau la moşia din Vlaici, moşie care nu a făcut obiectul donaţiei.

Cert este că Alexandru Bogdan—Piteşti a marcat puternic arta deceniilor în care a trăit.

Oraşul lui a fost Piteştiul, deci mai ales Piteştiul să nu îl uite!

SUMAR

DIRECTOR ONORIFIC:
Prof.univ.dr. GHEORGHE BUZATU

COLEGIUL DE REDACŢIE:
Dr. CORNEL CARP
Asist. univ. drd. AURELIAN CHISTOL
Prof. ROBERT ZIDARU
Prof. CÂRJAN MARIUS
Drd. REMUS CÂRSTEA

Director: Dr. CORNEL CARP
Redactor şef: Drd. IULIAN BOŢOGHINĂ
Redactor şef adjunct: Prof. ROBERT ZIDARU
Consilier editorial: FLORIN ŞANDRU
Secretar de redacţie: MARIUS CHIVA
Redactori: Drd. VICTOR MARTIN
Prof. CLAUDIU DUMITRESCU
Psiholog DOINA TALAŞMAN
Tehnoredactare: DOINA TALAŞMAN
Corectură: LUCIAN PÂRVULESCU

Apare sub egida
Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti
cu sprijinul
Centrului de Studii şi Păstrare a Arhivelor Militare Istorice Piteşti
Editor
Centrul Cultural Piteşti

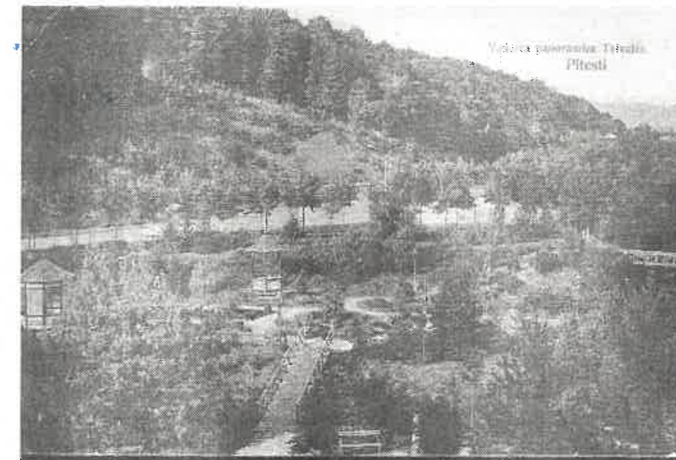
Redacţia:
Piteşti, str. Craiovei, bl. G1, Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
e-mail: restituiri@flash.ro
http://www.pitesti.ro/centrul-cultural
tel./fax: 0248/216348; ISSN: 1583-5863;
Tiparul executat la SC TipNaste SRL

Preţ: 10.000 lei (1 leu nou)

PITEŞTIUL DE ALTĂDATĂ

PARCUL TRIVALE